



T.C.  
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ  
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ  
İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI  
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

**HALKEVLERİNİN HALK EĞİTİMİNDEKİ ETKİN ROLÜ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**ÜLKÜ ULUKAYA**

**MALATYA – 2015**

**T.C.  
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ  
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ  
İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI  
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI**

**HALKEVLERİNİN HALK EĞİTİMİNDEKİ ETKİN ROLÜ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**Ülkü ULUKAYA**

**Danışman: Prof. Dr. Mesut AYDIN**

**MALATYA – 2015**

T.C.

**İnönü Üniversitesi**

**Eğitim Bilimleri Enstitüsü**

**İlköğretim Anabilim Dalı**

**Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı**

Ülkü ULUKAYA tarafından hazırlanan HALKEVLERİNİN HALK EĞİTİMİNDEKİ ETKİN ROLÜ başlıklı bu çalışma, 29/06/2015 tarihinde yapılan sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Danışman: Prof Dr. Mesut AYDIN

Üye: Doç. Dr. Zafer ÇAKMAK

Üye: Doç. Dr. Recep DÜNDAR

**ONAY**

...../...../2015

Prof.Dr. Celal ÇAKAN

Enstitü Müdürü

## ONUR SÖZÜ

Prof. Dr. Mesut AYDIN'ın danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım **Halkevlerinin Halk Eğitimindeki Etkin Rolü** başlıklı bu çalışmamı bilimsel ahlak ve geleneklere uygun bir şekilde hazırladığımı, çalışmamda yararlandığım bütün eserleri hem metin içerisinde hem de kaynakçada yönetim uygun bir şekilde göstermiş olduğumu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Ülkü ULUKAYA

## ÖN SÖZ

Bilim ve teknolojiye yaşanan hızlı gelişmeler, toplumların siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamlarında da değişikliklere sebep olmuştur. Toplumu oluşturan bireylerde bu değişikliklere örgün eğitim sistemi ile uyum sağlamaya çalışmıştır. Fakat tüm bireylerin örgün eğitim sistemine dahil olamayışından ya da bu sistemin herhangi bir basamağından ayrılmak zorunda olmasından dolayı halk eğitimi faaliyetleri ortaya çıkmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Devletinde halk eğitimi faaliyetleri bu ihtiyaçtan doğmuş özellikle de Erken Cumhuriyet döneminde önem kazanmıştır. Bu dönemin en önemli halk eğitimi kurumlarından biri ise; 19 Şubat 1932’de kurulan halkevleridir. Bu kültür kurumları 1932-1950 yılları arasında Türk vatandaşlarını pek çok hususta eğitmiş, günümüz halk eğitim merkezlerinin işlevini yerini getirmiştir. Halk eğitimi çalışmalarının öneminin bugün giderek artması, geçmişte bu hizmeti başarıyla yürüten halkevlerinin incelenmesinin önemli olduğunu bana düşündürmüştür.

Başta sosyal bilgiler alanında yapılan çalışmalarla bu eksiklik giderilmeye çalışsa da yeterli düzeyde değildir. Bu kültür merkezleri ve ülkeye katkıları tarihin tozlu sayfalarında kalmaktadır. Oysa ki, bu alanda yapılacak olan çalışmalar günümüz halk eğitimi çalışmalarına katkı sağlayacak, yol gösterecek güçtedir. Bunun yanı sıra Sosyal Bilgiler dersi kapsamında halkevlerinin işlevi, yapısı ve çalışmaları hususunda verilecek dersler öğrencilerin halk eğitiminin önemini küçük yaşlarda anlamasına yardımcı olacaktır.

Bu amaçlara bir nebze de olsa katkı sağlamak maksatlı yaptığım araştırma sürecinde bilgi ve tecrübelerini benden esirgemeyen, öğrencisi olmaktan gurur duyduğum, kıymetli hocam sayın Prof. Dr. Mesut Aydın’a saygılarımı ve teşekkürlerimi sunarım. Lisans ve lisansüstü eğitimim boyunca bana katkı sağlayan bütün bölüm hocalarıma minnettarım. Bu projede göstermiş olduğu destekten dolayı Bilimsel Araştırma Projeleri Birimine yürekten teşekkürü bir borç bilirim.

Tez yazmanın sabır ve titiz bir çalışma gerektiğini bana yardımlarıyla gösteren bir hocadan ziyade abla ilgisiyle yaklaşan Arş.Grv. Meliha Kurdaş’a analiz boyunca yardımlarını karşılıksız sunan sayın Doç. Dr. Ahmet KARA’ya, Malatya ortaokulları idari personel, öğrenci ve çalışmaya katılan öğretmenlerine, ayrıca yaşamları boyunca hiçbir fedakârlıktan kaçınmayarak maddi ve manevi destekleriyle her zaman yanımda olan babam Metin ULUKAYA, annem Şerife ULUKAYA ve canım kardeşlerim Emrah ve Kardelen’e teşekkürü borç bilirim.

Ülkü ULUKAYA

## ÖZET

### HALKEVLERİNİN HALK EĞİTİMİNDEKİ ETKİN ROLÜ

ULUKAYA, Ülkü

Yüksek Lisans, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mesut AYDIN

Temmuz - 2015, xii+ 131 sayfa

Bu araştırmanın amacı; halkevlerinin halk eğitimine yaptığı katkıları ortaya koymaktır. Halkevlerinin etkililiğine dair Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini çeşitli değişkenlere göre değerlendirmektir. İlk olarak, eğitimin tanımı, türleri ve önemi açıklanmıştır. Halk eğitiminin işlevleri özellikle eğitsel işlevi aktarılmıştır. Cumhuriyet dönemi halk eğitimi çalışmaları ve bu çalışmalar içerisinde önemi büyük olan halkevleri ve bu kurumun halk eğitimine katkıları açıklanmıştır. Halkevlerinin etkililiğine dair örneklemimizi Malatya Büyükşehir Belediye sınırlarında görev yapmakta olan 300 Sosyal Bilgiler oluşturmaktadır. Veri toplamak amacıyla anket ve tutum ölçeği kullanılmıştır. Kişisel bilgilerle ilgili 3 soru ve halkevlerinin halk eğitimine katkılarına dair 21 ifade vardır. Öğrenci görüşlerini belirlemeye yönelik 20 ifade için “oldukça yeterli (1), yeterli (2), kısmen yeterli (3), yetersiz (4) ve oldukça yetersiz (5)” şeklinde 5’li seçenekler yer almaktadır. Elde edilen verilerin analizi için SPSS 20.00 paket programı kullanılmış, frekans(f) yüzde (%) ve verilerin homojen dağılıp dağılmadıklarına göre, t-testi ve varyans analizi (Anova) testlerinden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmen görüşleri arasında cinsiyet ve mesleki kıdem ve mezun olunan okul türüne göre ise farklılaşma olup olmadığı tespit edilmiştir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara dayalı olarak çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

**Anahtar kelimeler:** Sosyal Bilgiler, Halk eğitimi, Halkevleri

**ABSTRACT****ACTIVE ROLE IN PUBLIC EDUCATION THE COMMUNITY CENTER**

ULUKAYA, Ülkü

Master of Inonu, University Institute of Educational Sciences

Department of Social Education

Advisor: Prof. Dr. Mesut AYDIN

July - 2015, xii+131 pages

The purpose of this study was to reveal the contributions of Community Centers to public education. The opinions of the social studies teachers were evaluated on the base of various parameters on the effectiveness of the Community Centers. Firstly, the definition, types and the importance of education were described. The functions of public education especially educational functions were transferred. Republican era of public education activities, in these activities community centers having greater importance and this institution's contributions to public education were described. Three hundred social studies teachers who are working in Malatya Metropolitan Municipality consists of the sample size of the research. Questionnaire and attitude scale was used in order to collect data. Three questions related to personal information and 21 statements related to contribution of community centers' to public education were located in the research questionnaires. To determine the views of students' twenty expressions which are five-point Likert-type (quite adequate "1", adequate "2", partially adequate "3", insufficient "4" and quite low "5") were located. For the analysis of data obtained 20.00 SPSS software package was used. Frequency (f) percentage (%) analyzes were used. Also t-test and analysis of variance (ANOVA) tests were used whether the data were distributed homogeneously or not. It is also tested that whether there is differentiation between teachers' views according to gender, seniority and the type of school that they graduated. There have been various proposals based on the results obtained from the research.

**Key Words:** Education, Social Sciences, Public education, Community Centres

## İÇİNDEKİLER

<b>O N A Y</b> .....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
<b>ONUR SÖZÜ</b> .....	<b>ii</b>
<b>ÖN SÖZ</b> .....	<b>iii</b>
<b>ÖZET</b> .....	<b>iv</b>
<b>ABSTRACT</b> .....	<b>v</b>
<b>İÇİNDEKİLER</b> .....	<b>vi</b>
<b>TABLolar LİSTESİ</b> .....	<b>x</b>
<b>KISALTMALAR LİSTESİ</b> .....	<b>xii</b>
<b>BÖLÜM I</b> .....	<b>1</b>
<b>GİRİŞ</b> .....	<b>1</b>
<b>1.1.Problem Durumu</b> .....	<b>1</b>
<b>1.2. Araştırmanın Amacı</b> .....	<b>1</b>
<b>1.3. Araştırmanın Önemi</b> .....	<b>2</b>
<b>1.4. Sınırlılıklar</b> .....	<b>2</b>
<b>1.5. Varsayımlar</b> .....	<b>3</b>
<b>1.6. Tanımlar</b> .....	<b>3</b>
<b>BÖLÜM II</b> .....	<b>5</b>
<b>KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR</b> .....	<b>5</b>
<b>2.1.Eğitimin Tanımı</b> .....	<b>5</b>
<b>2.2.Cumhuriyet Döneminde Milli Eğitimin Temel Özellikleri</b> .....	<b>6</b>
<b>2.2.1. Maarif Kongresi ve Birinci Heyeti İlmiye</b> .....	<b>7</b>
<b>2.2.2. Tevhid-i Tedrisat Kanunu</b> .....	<b>8</b>
<b>2.3.Eğitimin Önemi</b> .....	<b>9</b>
<b>2.4. Eğitimin Türleri</b> .....	<b>10</b>
<b>2.4.1. Formal Eğitim</b> .....	<b>10</b>
<b>2.4.1.1. Örgün Eğitim</b> .....	<b>11</b>
<b>2.4.1.2.Yaygın Eğitim</b> .....	<b>11</b>
<b>2.4.2.İnformal Eğitim</b> .....	<b>12</b>
<b>2.5 Halk Eğitimi (Yetişkin Eğitimi)</b> .....	<b>12</b>
<b>2.5.1.Halk Eğitiminin Amaç ve Görevleri</b> .....	<b>13</b>
<b>2.5.1.1. Teorik Boyuttaki Amaçları</b> .....	<b>13</b>
<b>2.5.1.2. Milli Eğitim Bakanlığı Tarafından Belirlenen Amaçları</b> .....	<b>13</b>
<b>2.5.2.Halk Eğitiminin Genel ve Özel Nedenleri</b> .....	<b>14</b>
<b>2.5.2.1. Genel Nedenler</b> .....	<b>15</b>
<b>2.5.2.1.1. İçinde Bulduğumuz Yüzyıldaki Teknik ve Medeni Gelişmeler</b> .....	<b>15</b>



2.5.2.1.2.Sosyal-Ekonomik Standartların Artması ve Değişmesi.....	15
2.5.2.1.3.İnsan Kıymetinin Artması .....	15
2.5.2.1.4.Dünya Nüfusunun Artması.....	15
2.5.2.1.5.Sosyo-Moral Atlamalar.....	15
2.5.2.1.6.Bazı Kavramların Belirli Olgunluğa Erişmeden İdrak Edilememesi.....	15
2.5.2.1.7.Toplumda Sosyal Değişiklik Yapılma Zorunluluğu .....	16
2.5.2.2 B. Özel Nedenler .....	16
2.6. Cumhuriyetin İlk Yıllarında Gerçekleştirilen Halk Eğitimi .....	17
2.6.1.Türk Ocakları.....	18
2.6.1.1.Matbaa Marifetiyle Yapılan Halk Eğitimi Çalışmaları .....	22
2.6.1.2.Kütüphane ve Okuma Salonları Marifetiyle Yapılan Halk Eğitimi Çalışmaları .....	22
2.6.1.3.Köy Çalışmaları Marifetiyle Yapılan Halk Eğitimi Çalışmaları .....	23
2.6.1.4.Sağlık Çalışmaları Marifetiyle Yaptığı Halk Eğitimi Çalışmaları.....	24
2.6.1.5.İktisadi Faaliyetler Marifetiyle Yapılan Halk Eğitimi Çalışmaları.....	24
2.6.1.6.Sosyal ve Kültürel Faaliyetler Marifetiyle Yapılan Halk Eğitimi Çalışmaları.....	25
2.6.2.Millet Mektepleri.....	26
2.6.3. Halkevleri.....	31
2.6.4.Halkevlerinin Şubeleri .....	39
2.6.4.1. Dil-Tarih ve Edebiyat Şubesi.....	39
2.6.4.2. Güzel Sanatlar Şubesi .....	40
2.6.4.3. Temsil Şubesi .....	41
2.6.4.4. Spor Şubesi.....	42
2.6.4.5. İçtimai (Sosyal) Yardım Şubesi.....	42
2.6.4.6. Halk Dershane ve Kurslar Şubesi .....	43
2.6.4.7. Kütüphane ve Yayın Şubesi.....	43
2.6.4.8.Köycülük Şubesi .....	44
2.6.4.9.Tarih ve Müze Şubesi.....	44
2.7. Halkodaları .....	45
<b>BÖLÜM III .....</b>	<b>47</b>
<b>HALKEVLERİ ŞUBELERİ MARİFETİ İLE GERÇEKLEŞTİRİLEN HALK EĞİTİMİ .....</b>	<b>47</b>
3.1. Dil Tarih ve Edebiyat Şubesi Marifetiyle Gerçekleştirilen Halk Eğitimi.....	47
3.1.1. Dil ve Folklor Çalışmaları .....	47
3.1.2. Edebiyat Çalışmaları.....	48
3.1.3. Çıkarılan Kitaplar .....	49
3.1.4. Büyükleri Anma Adına Yapılan Çalışmalar.....	50
3.1.5. Dergiler.....	51

3.1.6. Tarih Alanında Yapılan Çalışmalar .....	53
3.1.7. Verilen Konferanslar .....	54
3.2. Güzel Sanatlar Şubesi Marifetiyle Gerçekleştirilen Halk Eğitimi .....	55
3.2.1. Halk Oyunları ve Bedii Rakslar .....	55
3.2.2. Koro Çalışmaları .....	56
3.2.3. Bando Çalışmaları .....	56
3.2.4. Orkestra Çalışmaları .....	57
3.2.5. Resim ve Fotoğraf Çalışmaları .....	57
3.3. Temsil Şubesi Marifetiyle Gerçekleştirilen Halk Eğitimi .....	58
3.3.1. Kukla-Karagöz Oyunları: .....	58
3.4. Spor Şubesi Marifetiyle Gerçekleştirilen Halk Eğitimi Çalışmaları .....	60
3.5. İctimai (Sosyal) Yardım Şubesi Marifetiyle Gerçekleştirilen Halk Eğitimi Çalışmaları .....	61
3.6. Halk Dershaneleri-Kurslar Şubesi Marifetiyle Gerçekleştirilen Halk Eğitimi Çalışmaları .	62
3.6.1. Türkçe Kursları .....	63
3.6.2. Pozitif Bilimler ve Uygulamaları .....	63
3.6.3. Yabancı Dil Kursları .....	64
3.6.4. Diğer Kurslar .....	64
3.7. Kütüphane ve Yayın Şubesi Marifetiyle Gerçekleştirilen Halk Eğitimi Çalışmaları .....	65
3.7.1. Okuma Odaları .....	65
3.7.2. Yayın İşleri .....	66
3.7.3. Kitap Sergileri .....	67
3.7.4. Kitap Geceleri .....	67
3.7.5. Çıkarılan Kitaplar .....	67
3.7.6. Okuyucu Kitleleri .....	70
3.8. Köycülük Şubesi Marifetiyle Gerçekleştirilen Halk Eğitimi Çalışmaları .....	70
3.8.1. Köy Geceleri .....	70
3.8.2. Köy Bayramları .....	71
3.8.3. Ağaç Bayramları .....	71
3.8.4 Muhtarlık Kursları .....	71
3.8.5. Köy İncelemeleri (Tetkikleri) .....	71
3.8.6. Köy Çalışmaları Konusunda Öne Çıkan Halkevleri .....	72
3.9. Tarih ve Müze Şubesi Marifetiyle Gerçekleştirilen Halk Eğitimi .....	73
3.9.1. Folklor (Halk Bilgisi İncelemeleri) Çalışmaları .....	73
3.9.2. Müze Çalışmaları .....	74
3.9.3. Sergiler .....	74
3.9.4. Çıkarılan Kitaplar ve Dergiler .....	75

3.9.5. Diğer Çalışmalar.....	75
<b>BÖLÜM IV</b> .....	<b>77</b>
<b>SOSYAL BİLGİLER DERSİ VE HALK EĞİTİMİ İLE İLİŞKİSİ</b> .....	<b>77</b>
4.1. Sosyal Bilgilerin Tanımı.....	77
4.2. Ülkemizde Sosyal Bilgiler Öğretimin Tarihçesi.....	78
4.3. Sosyal Bilgiler Dersi Programı .....	79
4.4. Sosyal Bilgiler Dersi Programının Genel Amaçları.....	80
4.4.1. Vatandaşlık görevleri ve sorumlulukları yönünden; .....	81
4.4.2. Toplumda insanların birbirleriyle olan ilişkileri yönünden;.....	82
4.4.3. Çevreyi, yurdu ve dünyayı tanıma yetenekleri yönünden;.....	82
4.4.4. Ekonomik yaşama fikrini ve yeteneklerini geliştirmek yönünden; .....	83
4.5.Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Alanı .....	83
4.5.1.Birey ve Toplum .....	84
4.5.2.Kültür ve Miras .....	84
4.5.3. İnsanlar, Yerler ve Çevreler .....	84
4.5.4. Üretim, Dağıtım ve Tüketim.....	85
4.5.6. Zaman, Süreklilik ve Değişim .....	85
4.5.7. Bilim, Teknoloji ve Toplum .....	85
4.5.8. Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler.....	86
4.5.9.Güç, Yönetim ve Toplum .....	86
4.5.10.Küresel Bağlantılar .....	87
4.6.İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi ile "Halk Eğitiminin" İlişkilendirilmesi.....	87
4.7.İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	88
<b>BÖLÜM V</b> .....	<b>93</b>
<b>YÖNTEM</b> .....	<b>93</b>
5.1. Araştırmanın Modeli.....	93
5.2. Evren ve Örneklem .....	93
5.3.Verilerin Toplanması .....	93
5.4.Verilerin Analizi .....	94
<b>BÖLÜM VI</b> .....	<b>95</b>
<b>BULGULAR ve YORUM</b> .....	<b>95</b>
6.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar.....	95
6.2.İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar .....	99
6.3.Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar .....	102
6.4.Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar .....	107
<b>BÖLÜM VII</b> .....	<b>113</b>

<b>SONUÇ ve ÖNERİLER.....</b>	<b>113</b>
<b>7.1.SONUÇ .....</b>	<b>113</b>
<b>7.2. ÖNERİLER.....</b>	<b>118</b>
<b>7.2.1. Öğretmenlere Yönelik Öneriler .....</b>	<b>118</b>
<b>7.2.2. Milli Eğitim Bakanlığı'na Öneriler.....</b>	<b>118</b>
<b>KAYNAKÇA .....</b>	<b>119</b>
<b>EKLER.....</b>	<b>127</b>
<b>EK1:VERİ TOPLAMA ARACI .....</b>	<b>127</b>
<b>EK2: GEREKLİ İZİN BELGESİ.....</b>	<b>128</b>

## TABLolar LİSTESİ

<b>Tablo: 2.1. 1928-1942 Yılları Arasında Millet Mekteplerinden Mezun Olan Vatandaş Sayısı.....</b>	<b>21</b>
<b>Tablo:2.2.M. Kemal'in Türk Ocağı Ziyaretleri (1923-1930).....</b>	<b>31</b>
<b>Tablo: 2.3.Halkevleri Üyelerinin 1940 Yılı Meslek Dağılım .....</b>	<b>39</b>
<b>Tablo: 2.4.1932-1944 Yılları Arasında Güzel Sanatlar Şubesine üye Kadın- Erkek Sayısı.....</b>	<b>42</b>
<b>Tablo: 2.5. Spor Şubesini Üye Vatandaş Sayısı (1932-1935).....</b>	<b>43</b>
<b>Tablo: 2.6.Halk Dershaneleri ve Şubesine Üye Vatandaş Sayısı (1932-1935).....</b>	<b>44</b>
<b>Tablo: 3.1. Halkevi Dergilerinin Listesinin Bir Bölümü.....</b>	<b>54</b>
<b>Tablo: 3.2. Ankara Halkevinin Sosyal Yardım Şubesinin 1939 Yılındaki faaliyetleri.....</b>	<b>64</b>
<b>Tablo:3.3.Halkevleri Kütüphanelerinden Faydalanan Okuyucularının Mesleki Dağılımı .....</b>	<b>72</b>
<b>Tablo: 4.1.Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Halkevlerinin Halk Eğitimindeki Etkililiğine İlişkin Frekans Dağılımı.....</b>	<b>109</b>
<b>Tablo:4.2.Öğretmenlerin Cinsiyetleri Açısından Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları.....</b>	<b>113</b>
<b>Tablo:4.3.Öğretmenlerin Mesleki Kıdem Açısından Betimsel Sonuçları.....</b>	<b>116</b>
<b>Tablo:4.4.Öğretmenlerin Mesleki Kıdem Açısından Anova Testi Sonuçları.....</b>	<b>118</b>
<b>Tablo:4.5.Öğretmenlerin Mezun Oldukları Okul Türü Açısından One Way Anova Testi Sonuçları.....</b>	<b>120</b>
<b>Tablo:4.6. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Okul Türü Açısından One Way Anova Testi Sonuçları.....</b>	<b>121</b>
<b>Tablo:4.7.Öğretmenlerin Mezun Oldukları Okul Türü One Way Anova TestiSonuçları.....</b>	<b>..124</b>
<b>Tablo: 4.8.Beşinci Madde Kruskall-Wallis.....</b>	<b>126</b>

## KISALTMALAR LİSTESİ

### Kısaltma Açıklama

Akt:	Aktaran
Çev:	Çeviren
MEB:	Milli Eğitim Bakanlığı
TBMM:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
SPSS:	Sosyal Bilimler İstatistik Paketi
TTKB:	Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı
F:	Frekans
N:	Örneklem Sayısı
p:	Anlamlılık Düzeyi
sd:	Serbestlik Derecesi
SS:	Standart Sapma

## BÖLÜM I

### GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, sınırlılıkları, varsayımlar ve konu ile ilgili bilinmesi gereken temel kavramların tanımına yer verilmiştir.

#### 1.1.Problem Durumu

Halkevleri, 19 Şubat 1932'de kurulan kültür kurumlarıdır. Erken Cumhuriyet dönemi halk eğitiminin en önemli tamamlayıcı unsurlarından biri olan halkevleri, 1951'e kadar yaygın eğitim hizmetini yerine getiren inkılâp kurumlardan biri olmuştur. 1932-1951 yılları arasında faaliyette bulunan halkevlerinin üstlendiği misyon; Cumhuriyet dönemi milli eğitim Politikaları içinde yeterince değerlendirilmemiştir. Bu eksiklik, başta Sosyal Bilgiler alanında olmak üzere, halkevlerinin kuruluşunu, gelişmesini ve yaptığı faaliyetleri ortaya koyacak nitelikte çalışmalarla giderilmeye çalışılsa da yeterli olmamıştır. Oysa ki, halkevleri kapsamında yapılacak çalışmalar; Erken Cumhuriyet dönemin de halkevlerinin milli eğitim politikasında üstlendiği rolü ortaya koyacak, bugünkü yaygın eğitim faaliyetlerinin gücünü arttıracak ve bu faaliyetler sürdürülürken ortaya çıkacak sorunlara da çözüm üretebilecektir. Yapılan bu çalışmalar aynı zamanda dönemin siyasal, sosyal ve kültürel yapısıyla ilgili zengin bilgiler de sunacaktır.

Yaptığımız bu çalışma, halkevlerinin 1932'den 1951'e kadar halk eğitiminde üstlendiği etkin role ilişkin bilgileri ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin halkevlerinin yaygın eğitimdeki etkililiğine dair görüşlerini içermektedir.

#### 1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı; halkevlerinin halk eğitimindeki etkin rolünü belirlemek ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin halkevlerinin yaygın eğitim faaliyetlerindeki etkililiğine dair görüşlerini ortaya koymaktır. Bu amaçla Cumhuriyet dönemi milli eğitim politikasının özelliklerinin belirlenmesi ve halkevlerinin halk eğitiminde yaptığı faaliyetlerin açıklanması hedeflenmektedir. Ayrıca, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin halkevlerinin yaygın eğitimdeki etkililiğine dair görüşlerinin ortaya çıkarılması için uygulanacak ölçekte ise belirlenen alt amaçlar aşağıda belirtilmiştir. Bu alt amaçlar:

1.Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenleri arasında halkevlerinin yaygın eğitim faaliyetlerindeki etkililiğine dair tutumlarında anlamlı fark var mıdır?

2.Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenleri arasında halkevlerinin yaygın eğitim faaliyetlerindeki etkililiğine dair tutumlarında cinsiyetleri açısından anlamlı fark var mıdır?

3.Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenleri arasında halkevlerinin yaygın eğitim faaliyetlerindeki etkililiğine dair tutumlarında mesleki kıdemleri açısından anlamlı fark var mıdır?

4.Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenleri arasında halkevlerinin yaygın eğitim faaliyetlerindeki etkililiğine dair tutumlarında mezun oldukları fakülteye dair anlamlı fark var mıdır?

### **1.3. Araştırmanın Önemi**

Cumhuriyet döneminde faaliyete geçen halkevlerinin halkın eğitimine yaptığı katkı günümüzde yeterince bilinmemektedir. Halkevlerinin Cumhuriyet döneminde halk eğitimine yaptığı katkıyı ancak dönemin şartlarını doğru tahlil ettiğimiz sürece anlarız. Halkevleri, Cumhuriyet döneminde “cehalet” gibi büyük bir sorunu gidermeye çalışmıştır. Halkın yüzde onunun bile okuma-yazma bilmediği bir dönemde, okuma-yazma seferberliğine yaptığı katkılarla çok önemli ve millî bir görevi yerine getirmiştir. Belki, günümüzde bile sağlanamayacak pek çok olanak ,o dönemin kısıtlı imkânlarıyla ve halkevleri marifetiyle bireylere sunulmuştur.

Cumhuriyet döneminde olduğu gibi günümüzde de yaygın eğitim faaliyetleri önemini korumaktadır. Hatta geçmişe göre daha da gelişmiş ve çeşitlenmiştir. Fakat bu gelişmeye rağmen hâlâ çözüm bekleyen birçok sorun mevcuttur. Yapılacak çalışma tam bu noktada bizlere yardımcı olacak ve şu faydaları sağlayacaktır: Milli Eğitim Bakanlığındaki yaygın eğitim faaliyetlerinden sorumlu birimlere mevcut sorunların çözümü için yol gösterecek, dönemin milli eğitim politikası hakkında ve toplumun siyasal, sosyal ve kültürel yapısı hakkında önemli bilgiler sunacaktır. Ayrıca, çalışma Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin halkevlerinin çalışmaları, işlevi ve etkililiğine dair görüşlerini ortaya koyacak ve konuya ilişkin bilgi sahibi olup olmadığını da dolaylı olarak verecektir. Bunun yanı sıra Sosyal Bilgiler dersi başta olmak üzere farklı dersler içinde kaynak olabilecektir.

### **1.4. Sınırlılıklar**

Bu araştırmanın sınırlılıkları aşağıdaki gibidir:

- 1.Çalışmamız, halkevleriyle sınırlandırılmıştır.
2. Çalışmamız, konuyla ilgili makale, tez ve kitapla sınırlandırılmıştır.
- 3.Çalışmamız kronolojik olarak 1932-1951 tarihleri arasında sınırlandırılmıştır.



4.Çalışmamız 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Malatya Büyükşehir Belediye sınırlarında (Yeşilyurt ve Battalgazi ilçesi) faal olan ortaokullarımızda görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenleriyle sınırlandırılmıştır.

5. Çalışmamız cinsiyet, mesleki kıdem ve mezun olunan fakülte gibi değişkenlerle sınırlandırılmıştır.

### 1.5. Varsayımlar

1.Yapılacak çalışma ile halkevlerinin halk eğitimi alanında üstleneceği rolün yeterince açıklanacağı kabul edilmektedir.

2.Yapılacak çalışmada halkevleri ile ilgili yeterli bilginin sağlanacağı varsayılmıştır.

3.Halkevleriyle ulaşılabilecek kaynaklar veri toplamada yeterli olacaktır.

4.Araştırma sonucunda elde edilecek sonuçların var olanı yansıtacağı varsayılmıştır.

5.Halkevlerinin halk eğitimini yerine getirdiği kabul edilmektedir.

### 1.6. Tanımlar

**Eğitim:** Genç bireylerin kendi yaşantılarına ve bu arada aktarılan değerlerle bilgilere dayalı olarak, önceden belirlenen doğrultuda değiştirme ve dönüştürme faaliyeti (Cevizci,2010: 165).

**Formal Eğitim:** Öğrenciler için devlet tarafından sağlanan yapılandırılmış eğitim sistemidir (Taşpınar,2012: 3).

**Örgün Eğitim:** Kurumsallaşmış ilköğretimden yükseköğretime kadar hiyerarşik bir düzen içerisinde, her üst eğitim basamağının bir alt basamağa dayandığı eğitim sistemidir (Ünal, 2007: 7).

**Yaygın Eğitim:** Örgün eğitim sistemi içerisine hiç girmemiş, bu sistemin herhangi bir basamağında bulunan ya da bu basamakların birinden sistemi terk etmiş bireylere ilgi ve gereksinim duydukları alanda yapılan eğitim (Özdemir, 2008: 4).

**İnformal Eğitim:** Bireyin içerisinde bulunduğu ortamda kendi kendine sistemsiz ve denetimsiz bir şekilde kültürlenmesidir (Saylan,2009:5).

**Halk Eğitimi:** Okul eğitim-öğretiminden farklı olarak toplumların kendi kendilerini yönetmelerinde başarı sağlayarak hayatla ilgili konularla ve güzel sanatlarla yakından ilgilenen, insanların ekonomik-toplumsal uyumunu hazırlayarak değişimleri daha iyi anlamalarına yardım eden çalışmalardır (Erkan, 1975:4).

**Halkevleri:** Bizzat Atatürk'ün direktifleriyle 19 Şubat 1932'de kurulan kültür kurumlarıdır (Aydın ve Aydın,2011: 344).

**Sosyal Bilgiler:**Toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma sireci ve bunun sonucunda elde edilen dirik bilgiler (Sönmez, 2010: 3).

**Sosyal Bilgiler Programı:** Bireyin uzun dönemli eğitim amaçlarına ulaşmasına yardım etmek, amacına ulaşmasına yardımcı olmaya yönelik her türlü oğrenim yaşantılarını kapsayan; oğrencinin zihinsel, devinimsel, duyuşsal ve sosyal yönlerden gelişimine yardım eden bir programdır (Varış, 1997: 6).

## BÖLÜM II

### KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde eğitimin tanımına, önemine ve çeşitlerine yer verildiği gibi halk eğitiminin tanımına, özelliklerine, bu alandaki faaliyetlere ve aynı zamanda Cumhuriyet döneminde milli eğitim sisteminin temel özelliklerine yer verilmiştir.

Bölüm sonunda konuyla ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

#### **2.1.Eğitimin Tanımı**

Türkiye Türkçesinde eğitim sözcüğü, 1950’li yıllardan itibaren kullanılmaya başlanmıştır. Eğitim kavramı, Türkçede eğmek fiilinden türetilmiş olup, sözlükte bükmek uygulamak, öğretmek, yetiştirmek, alıştırmak, egemenlik altına almak, yenilgiye uğratmak, ezmek, kırmak, yönlendirmek gibi anlamlara gelmektedir. Önceleri eğitim sözcüğü yerine terbiye sözcüğü kullanılmıştır. Terbiye, Arapça kökenli bir sözcüktür ve anlamı artmak, düzeltmek, ıslah etmek, çocuğu yetiştirmek gibi anlamlara gelmektedir. Eğitim kavramının sözlükteki anlamı ise, bir şeyi geliştirmek, yetiştirmek, yetkinleştirmektir (Şişman, 2009: 5).

Eğitim sözcüğünün batı dillerindeki karşılığı Latince “educere” sözcüğü olup bakım ve yetiştirme anlamlarına gelmektedir. Birbirinden farklı eğitim tanımlamaları yapılmıştır.Burada eğitimle ilgili yapılan tanımlara yer vererek konumuzun anlaşılmasını kolaylaştırabiliriz.

Durkheime’e göre eğitim; çocukta fiziksel, entelektüel, ahlaki hallerin uyandırılması, geliştirilmesi faaliyetidir.Z.Gökalp’a göre eğitim: “Bir cemiyette yetişmiş neslin, henüz yetişmeye başlayan nesle fikirlerini ve hislerini vermesidir”. W.O Lester Smith’e göre eğitim;“Her neslin kendisinden sonra gelecek olanlara, o güne kadar ulaşılmış gelişme merhalesini korumak ve yükseltmek niteliğini kazandırmak amacıyla verdiği kültürdür”.Prof. Neft’e göre ise “Eğitim kuşaktan kuşağa, toplumdan topluma bireyden bireye sosyal yönden geçen davranışların öğrenilmiş şekillerinden ibaret olarak kültürün nakli sürecidir”(Sönmez, 2010: 5).

Ertürk eğitimi, bireyde kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı, istendik davranış değişikliği meydana getirme süreci olarak tanımlamıştır (Ertürk, 1998: 5). Ayhan ise eğitimi, yetişmiş neslin bir plan ve gayeye göre yetişmekte olan nesillerin gelişmesini sağlamak için yaptığı çalışma diye tanımlamıştır (Ayhan, 1995: 16).

Demirel, eğitimi tanımlarken çoğunluğun üzerinde anlaştığı unsurlardan yola çıkmış ve,“bireyde kendi yaşantısı ve kasıtlı kültürlenme yoluyla istenilen davranış değişikliği meydana getirme süreci” olarak tanımlamıştır (Demirel ve Kaya, 2007: 3).Özan eğitimi, bireyde davranış değiştirme süreci olarak tanımlamıştır (Özan, 2012:3).

Çelikkaya da eğitimi; temelde bir yönlendirme ve yetiştirme ilmini, tekniğini ve taktiğini vb. öğretene müstakil bir bilim olarak tanımlamaktadır (Çelikkaya, 2010: 122). Çalık’ın eğitim tanımı da şöyledir: Genç kuşakların toplum yaşayışında yerlerini almaları için hazırlanırken gerekli bilgi, beceri ve anlayışlar elde etmelerine ve kişiliklerini geliştirmelerine yardım etme etkinliğidir (Çalık,2009: 16).

Eğitim kavramı için yapılan tanımları çoğaltmamız mümkündür. Bu tanımlamalardan bazıları eğitimi bir bütün olarak ele alırken bazıları eğitimin daha özel bir yönünü tanımlamıştır. Eğitimle ilgili farklı tanımlamalar olmasına rağmen tanımlamalar üzerinde fikir birliğine varılan noktalar da bulunmaktadır. Bu noktalar; eğitimin bir süreç olduğu, bu süreçte bireyin kendi yaşantılarının olması gerektiği ve verilen eğitimin bireyde istendik davranış değişikliği oluşturabilmesidir.

## **2.2.Cumhuriyet Döneminde Milli Eğitimin Temel Özellikleri**

Bilindiği gibi Türk halkının yediden yetmişe dahil olduğu Türk İstiklal Harbinin kazanılması ve ardından gerçekleştirilen yapısal değişikliklerle Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulmuştur. Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşuyla birlikte yeni devlet; ülkeyi ve vatandaşları hak ettiği yere ulaştırmak amacıyla geniş kapsamlı kalkınma faaliyetlerine girişmiştir. Bu kapsamda siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel alanda pek çok yenilik ve düzenlemeler yapılmıştır.

Yapılan tüm yenilik ve düzenlemeler içerisinde eğitim-öğretim alanında yapılanlar, ayrı bir yere sahiptir. Eğitim-öğretim faaliyetleri kapsamında yeni okullar açılmış, öğretmen yetiştirmeye yönelik çalışmalar başlatılmıştır. Aynı zamanda, eğitim-öğretim etkinliklerinin laik, demokratik ve bilimsel olması gözetilmiş, bunun sağlanması içinde eğitim şuraları toplanmış akabinde yasal düzenlemelere gidilmiştir. Kadınların erkeklerle aynı eğitim imkânlarına sahip olması ve eğitim sisteminin millileştirilip, tek elden yönetilmesini sağlamak için de 3 Mart 1924’de Tevhid-i Tedrisat kanunu kabul edilmiştir. Örgün eğitim faaliyetleri kapsamında yapılan bu yenilikleri, yaygın eğitim faaliyetleri kapsamında yapılanlar takip etmiştir. Yaygın eğitim faaliyetleri doğrultusunda büyük bir halk eğitimi seferberliği

başlatılmıştır. Türk Ocakları, Millet Mektepleri, Halkevleri gibi oluşumlar bu amaçla kurulmuş kurumlardır. Söz konusu kurumlar marifetiyle başta okuyup yazabilme eğitimi olmak üzere pek çok hususta eğitim alma fırsatını elde etmişlerdir.

Hem yaygın hem de örgün eğitim faaliyetleri çatısı altında yapılan çalışmalar kısa zamanda sonuç vermiş, okuma-yazma oranı ve kalitesi artmıştır. Örneğin:1923-1924 ders yılında bütün okulların sayısı 5.062 iken, 1936-1937 senesinde bu sayı %126 artış ile 6.386'ya yükselmiştir. Aynı dönemde bütün okullardaki öğretmen sayısı 12.437'den %161'lik bir artış ile 20.061'e çıkmıştır. Okullardaki öğrenci sayısı ise 358.548 iken bu sayı 1936-1937 yılında %226 artış ile 810.199'a yükselmiştir (Bozdemir,2010:13) Millet Mekteplerinde ise 1928-1937 yılları arasında 1.451.759 vatandaş okuma-yazma öğrenip mezun olmuştur (Akyüz, 2011:327). Eğitim-öğretimde yaşanan bu gelişmelerin önemini, dönemin şartlarını göz önünde bulundurduğumuzda daha iyi anlayabiliriz.

### **2.2.1. Maarif Kongresi ve Birinci Heyeti İlmiye**

Erken Cumhuriyet döneminde Türk milli eğitim sisteminin millileştirilmesi ve yeni eğitim sisteminin belirlenmesi için yapılan en önemli çalışmalardan biri 15 Temmuz 1921'de toplanan Maarif Kongresidir. Kongre,15 Temmuz 1921 Cuma günü Ankara Darülmüallimîn konferans salonunda toplanmıştır. 180'e yakın üyenin katıldığı kongrenin açılış konuşmasını yapan Mustafa Kemal şunları söylemiştir: “Şimdiye kadar takip olunan tahsil ve terbiye usullerinin tarih-i tedenniyatımızda en mühim bir amil olduğu kanaatindeyim. Milli bir terbiye programından bahsederken eski devrin bütün hurafelerinden sıyrılmıştır. Şarktan ve garptan gelen ecnebi tesirlerden uzak ve seciye-i milliyemizle mütenasip bir kültür kastediyorum. Dehayı milliyemizin inkişafı ancak böyle bir kültür ile kâbilirdir...

Yaratacağımız kültür, hars-ı milliye zemini ile o zemin ise milletin seciyesi ile mütenasip olmalıdır. Çocuklarımızı ve gençlerimizi yetiştirirken, birliğimize taarruz eden her kuvvete karşı müdafaa kabiliyetiyle mücehhez bir nesil yetiştirmeye muhtaç olduğumuzu unutmayalım. Yeni neslin ruhuna bu kabiliyeti zerk etmek lazımdır. Müstakil ve mevcut kalmak isteyen milletlerin felsefesi, en bariz şekilde bu evsafı kemali şiddetle talep etmektedir. Milli gaye hakkındaki umumi nokta-i nazarını söylerken, yeni neslin teçhiz edileceği evsaf arasında kuvvetli bir aşk-ı fazilet ve kuvvetli bir fikr-i intizam ve inzibattan da bahis etmek lazımdır. (...) eskiden alelâde yollar üzerinde yürümek değil, belki yukarıdan

beri evsaf ve şeraitini arz ettiğim milli hars yolunda rehber olmak gibi mukaddes vazife bekliyoruz” (Ergün,1982: 18).

Mustafa Kemal’in konuşmasından sonra Maarif Vekili Hamdullah Suphi, Sivas Maarif Müdürü Osman Bey, bir konuşma yapmış, daha sonra İstanbul Muallimler Cemiyetinin kongreye gönderdiği bir yazı okunmuştur. Yapılan konuşmaların ortak noktası milli eğitim sistemimizin sadeleştirilmesi, köy öğretmeni yetiştirilmesi, eğitim programlarının yeniden düzenlenmesi, şehir ve köy okullarındaki ihtiyaçların yeniden belirlenmesi ve okullardaki eğitim sürelerinde değişiklik yapılmasıdır. 18 ve 19 Temmuz’da 2. ve 3. toplantısını yapan Maarif Kongresinin en geç bir yıl içinde tekrar toplanacağını belirterek dağılmıştır.

Eğitim alanındaki diğer önemli bir çalışmada 15 Temmuz 1923'te Ankara'da yapılan I.Heyet-i İlmiye kongresidir. Kongrede eğitim sorunları ilk kez bir bütün halinde ele alınmış ve sorunların çözümleri görüşülmüştür. 25 Ağustos’a kadar süren çalışmada 26 maddelik gündem belirlenmiştir. Bunlar; eğitim programlarının yeniden belirlenmesi ve ihtiyaçlara göre yeniden düzenlenmesi, milli kültürümüzün korunması, milli sözlüğün ve dil bilgisinin hazırlanması, Ankara'da okutulacak yüksek bilimler, ilköğretim programında değişiklik, ilkokul sonrası hayati öğretim programı, Tedrisat-ı İptidaiye (ilköğretim) Kararnamesi'nin değişiklik önergesi, Darümuallimîn ve Darümuallimat tüzük ve programları, sultanilerde örgüt ve öğrenim süresi, izcilik örgütü, öğretmen okullarına birer orta kısım eklenmesi, Galatasaray Sultanisi'nin örgütü ve programları, yüksek öğretmen okulu öğrencilerine meslek bilgisi verilmesi, Teftiş Heyeti tüzüğü taslağı ve Asar-ı Atika Nizamnamesidir ” (Ergün,1982: 18).

### **2.2.2. Tevhid-i Tedrisat Kanunu**

Osmanlı Devleti klasik eğitim-öğretim kurumları mahalle mektepleri, sıbyan mektepleri ve medreselerdir. Bu kurumlar, 16. yüzyıla kadar yeterli görülmüş; fakat bu yüzyıldan sonra çağın ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte olduğu gerekçesiyle ıslah edilmiştir. Yapılan ıslah çalışmaları da yeterli görülmeyince batı tarzı yeni okullar açılmıştır. Mevcut durum Osmanlı eğitim sisteminde çift başlılığa yol açmış ve farklı dünya görüşlerine sahip vatandaşlar yetişmeye başlamıştır. Üstelik eğitim kurumları sadece Maarif-i Umumiyye Nezareti’ne bağlı kalmamış, her bakanlık ihtiyaç duyduğu elamanı yetiştirecek okulu kendi açtığı için eğitim kurumlarıyla karşılaşmaya çalışmıştır(Ergün, 1982: 46).

Osmanlı döneminde eğitim-öğretimde yaşanan bu ikilik, Cumhuriyetin ilanıyla başlayan yeni süreçte de kendini göstermiştir. M.Kemal Atatürk de gerek mecliste ve gerekse yurt içinde yaptığı gezilerde eğitimdeki bu ikiliğe son verilmesi gerektiğini dile getirmiştir. 2 Şubat 1923'te İzmir'de yaptığı konuşmasında” ...Medreseler ne olacak? Vakıflar ne olacak? Dediğinizde hemen bir direnmeyle karşılaşsınız. Bu direnişi yapanların ne hak ve yetkiyle yaptıklarını sormak gerekir... Memleketimizin, milletimizin irfan yuvaları bir olmalıdır. Bütün memleket evladı kadın ve erkek aynı şekilde oradan çıkmalıdır.” sözleriyle bu ikiliğe karşı görüşünü dile getirmiştir (Arı,2002: 185).

Sorunun çözümü için yasal süreç Maarif Vekili Vasfi Çınar ile 57 arkadaşının TBMM'ye yaptığı kanun teklifiyle başlamış,yapılan görüşmelerden sonra 3 Mart 1924'te mecliste açılmış ve 430 numaralı kanun olarak kabul edilmiştir (Aydın ve Aydın 2011:332).

“ Eğitim ve Öğretimin Birleştirilmesi” anlamına gelen bu kanunla, ülkedeki tüm bilim ve öğretim kurumları Maarif Vekâletine bağlanmış, karma eğitime geçilmiş, Türk eğitim tarihinde en uzun yaşamış olan medreseler kapatılmış, eğitimde laikliğe gidilmiştir (Doğan, 2012:338).

### **2.3.Eğitimin Önemi**

Günümüzde bilim ve teknolojide büyük bir değişim ve dönüşüm yaşanmaktadır. Bu değişim ve dönüşüm toplumların siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel yapısını etkilemektedir. Bireyler ise bu alanlardaki değişime eğitim yoluyla kazanacağı yeni değer, tutum ve davranışlarla uyum sağlayabilir. Değişen şartlara uyum sağlayamayan bireyler yeni kurulan düzen içerisinde yer alamamakta, kendini toplumun bir ferdi olarak hissedememektedir. Bunun sonucunda birey kendi toplumuna yabancılaşmakta; bilişsel ve fiziksel problemlerle karşı karşıya gelmektedir. Mevcut durum ülkelere de zarar vermektedir. Çünkü ülkelerin gücü her yönüyle kendini geliştirmiş bireyler sayesinde olabilir. Örneğin gelişmiş batı ülkelerine baktığımız zaman bu ülkelerin bireylerinin eğitim-öğretim faaliyetlerinden üst derecede yararlandığını ve ülke bütçesinin önemli bir kısmının eğitim-öğretim faaliyetlerine ayrıldığını görmekteyiz. Geri kalmış ülkelere baktığımız zaman ise eğitim-öğretim faaliyetlerine yeteri kadar önem verilmediğini ve eğitim sürecinden sadece belirli sınıfların ve cinsiyetlerin yararlandığını görmekteyiz. Bu politikayı benimseyen toplumların dünya siyasetinde söz sahibi olması mümkün görünmemektedir. Türkiye

Cumhuriyetinde de eğitime verilen önem, Cumhuriyetin ilanıyla başlayan süreçte artmış ve eğitim-öğretim alanında büyük ilerlemeler yaşanmıştır.

Dünya ülkelerinde olduğu gibi Türkiye Cumhuriyetinde de eğitim faaliyetleri yaygın ve örgün eğitim şeklinde düzenlenmiştir. Vatandaşların bir kısmı Türkiye Cumhuriyeti'nin resmi milli eğitim politikası doğrultusunda, okul çatısı altında, planlı, sistematik eğitimden yani örgün eğitimden yararlanırken, bir kısmı da vatandaşların ilgi ve istekleri doğrultusunda verilen halk eğitiminden yararlanmaktadır.

## **2.4. Eğitimin Türleri**

Eğitimin öneminin giderek artması ve eğitimden yararlanmak isteyen birey sayısındaki artış, eğitimin çeşitlenmesine sebep olmuştur. Eğitim formal ve informal eğitim olmak üzere iki ana kısma ayrılmaktadır.

### **2.4.1. Formal Eğitim**

Planlı, programlı, bir amaç doğrultusunda belirli bir mekânda uzman kişilerin rehberliğinde düzenlenen bir etkinliktir. Formal eğitim sürecinin sürdürülmesinde en önemli nokta, planlı bir şekilde devam etmesidir. Bu süreç ise Milli Eğitim Bakanlığı'nın belirlediği amaçlar doğrultusunda okullarda gerçekleştirilmektedir (Şimşek, 2009: 5).

Formal eğitim önceden belirlenmiş amaçlar doğrultusunda, düzenlenmiş bir çevrede yapılmaktadır. Bu eğitimle bir taraftan bireyde istendik davranışlar oluşturulmaya çalışılır, diğer taraftan da istenilmeyen davranışlar ortadan kaldırılır. Formal eğitim denilince akla ilk olarak okullarda verilen eğitim gelmektedir. Fakat çeşitli alanlarda bireyi mesleğe hazırlamak için verilen eğitimde formal eğitime girmektedir.

Formal eğitimin özellikleri:

1. Amaçlar önceden belirlenmiştir.
2. Planlı ve programlı olarak yürütülür.
3. Bireye olumlu davranışlar kazandırmak esastır.
4. Eğitimde zaman, mekân ve süre önceden belirlenmiştir.
5. Eğitimin amacına uygun bir biçimde, eğitim araç ve gereçleri kullanılır.
6. Söz konusu eğitim profesyonel kişiler tarafından yürütülür (Küçükahmet, 2009: 19).

Formal eğitimde kendi içerisinde örgün ve yaygın eğitim olmak üzere iki kısma ayrılmaktadır.



### **2.4.1.1. Örgün Eğitim**

Örgün eğitim, kişilerin yaşama atılmadan, diğer bir deyişle iş ve meslek kollarında çalışmaya başlamadan önce okul ya da okul niteliği taşıyan yerlerde genel ve özel bilgiler bakımından yetişmelerini sağlamak amacıyla belli yasalara göre düzenlenen eğitimidir. (Demirel ve Kaya,2008:15).

Örgün eğitim, okullarda verilen eğitimidir. Belirli yaşa gelen bireylerin Milli Eğitim Bakanlığı'nın belirlediği amaçlar doğrultusunda, önceden belirlenmiş amaçlara uygun olarak okullarda alanında uzman kişiler (öğretmenler) tarafından eğitim-öğretim faaliyetleri içerisine alınırlar. Örgün eğitim; okul öncesi eğitimi, ilköğretimi, ortaöğretimi ve yükseköğretimi kapsamaktadır.

### **2.4.1.2.Yaygın Eğitim**

Örgün eğitim sürecinden bağımsız olarak, yaş grubu gözetilmeksizin beklenti ve ihtiyaçlara uygun olarak yapılan eğitimidir. Yaygın eğitim kurslar, hizmetiçi eğitim şeklinde olabileceği gibi örgün eğitim faaliyetlerinden yararlanamamış fakat eğitimini devam ettirmek isteyen kişilere verilecek yetişkin eğitimi ya da okul dışı eğitim şeklinde de olabilir. Yaygın eğitimin özel amaçları ise şunlardır:

1.Bireylere başta temel eğitim becerileri olmak üzere, eksik eğitimlerini tamamlamaları için sürekli eğitim olanağı hazırlamak,

2.Bireyleri ülkesinde ve dünyada meydana gelen bilimsel, teknolojik, sosyal ve kültürel değişmelere hazırlamak,

3.Milli değerlerimizi korumak, geliştirmek ve benimsetmek için gerekli olan eğitim faaliyetlerini yürütmek,

4.Toplu yaşama, dayanışma, yardımlaşma, birlikte çalışma ve örgütlenme anlayış ve alışkanlıkları kazandırma,

5. Sağlıklı yaşam tarzının alışkanlık haline getirilmesini sağlama,

6.Çeşitli mesleklerde çalışanlara, kendilerini geliştirmeleri için ihtiyaç duyacağı bilgi ve becerileri kazandırmak,

7. Boş zamanlarını faydalı bir şekilde değerlendirme ve kullanma imkânı sağlamak.

Yaygın eğitim faaliyetleri de örgün eğitim faaliyetleri gibi planlıdır. Her iki eğitimde bu özelliğinden dolayı birbirini destekleyici bir şekilde tasarlanmalıdır (Sarpkaya,2009:4).

### **2.4.2.İnformal Eğitim**

İnformal eğitim, yaşam içinde kendiliğinden oluşan bir süreçtir. Amaçlı ve planlı değil, tesadüfidir. Birey karşılaştığı durum içinde, farkında olmadan çevreyle etkileşmesi sonucu yeni bilgiler öğrenir. Bu tür öğrenmeler ailede, sokakta, kültürel çevrede, işyerinde akran gruplarında, kısaca hayatın içinde kendiliğinden oluşur. Çocuklar oyun oynarken medyadan, sokakta, dernek ve sendikalardan sürekli yeni şeyler öğrenir. Bu yüzden birey istenmeyen, topluma ve kendine zarar verecek alışkanlıklar kazanabilirler(Aküzüm, 2013:5).

### **2.5 Halk Eğitimi (Yetişkin Eğitimi)**

Bilim ve teknolojiye yaşanan hızlı değişim ve dönüşüm toplumların siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamlarında da değişimlere sebep olmuştur. Bu değişim bireylerin bilgi ve becerileri yenileme ya da değiştirme ihtiyacını da beraberinde getirmiştir. Örgün eğitim faaliyetleriyle bu ihtiyaçlar karşılanmaya çalışılmış; fakat örgün eğitim sistemine dahil olma imkanı olmayan, ya da bu sistemin herhangi bir basamağından ayrılmak zorunda kalan bireyler bu imkandan faydalanamamıştır. Dünya ülkelerinde halk eğitimi faaliyetleri de bu ihtiyacı karşılamak amacıyla ortaya çıkmıştır. Faaliyetler ülkelerin ihtiyaçlarına göre belirlenmiş ve kısa zamanda gelişmiş, sistemleşmiştir.

Halk eğitiminin çok çeşitli tanımları yapılmıştır. Burada, yapılan tanımlamalardan bazılarına yer verilmiştir. Halk eğitimi: Okul eğitim-öğretiminden farklı olarak toplumların kendi kendilerini yönetmelerinde başarı sağlayan hayatla ilgili konularla ve güzel sanatlarla yakından ilgilenen insanların ekonomik, toplumsal uyumunu hazırlayan, değişimleri daha iyi anlamalarına yardım eden çalışmalardır (Erkan, 1975: 4). Bir diğer tanımda ise yetişkin olarak düşünülen kişilerin yeteneklerini geliştirmelerine, bilgilerini arttırmalarına, teknik veya mesleki yeterliliklerini iyileştirmelerine, tutum ve davranışlarını hem kişisel gelişme bakımından, hem de toplumsal, ekonomik ve kültürel gelişmeye katılma bakımından değiştirmelerine olanak sağlayan düzenli eğitim süreçlerinin tümüdür (Yazar, 2012: 22).

OECD'nin tanımına göre ise halk eğitimi, zorunlu öğrenim çağının dışına çıkmış ve asıl uğraşısı okula gitmek olmak olmayan bireylerin yaşamlarının herhangi bir kademesinde duyacakları öğrenme gereksinimlerini ve ilgilerini doyurmak üzere öncelikle düzenlenen etkinlikler ya da programlardan oluşan bir süreç olarak değerlendirilmiştir (Celep, 2003:8). Halk eğitiminin tanımları çok olmasına rağmen, tüm tanımların ortak noktası halk eğitiminin zorunlu eğitimden yararlanamayan yetişkinlere yönelik olmasıdır.

### **2.5.1.Halk Eğitiminin Amaç ve Görevleri**

Halk eğitiminin amaçları ve görevleri iki gruba ayrılabilir. Bunlar:

#### **2.5.1.1. Teorik Boyuttaki Amaçları**

Teorik boyuttaki amaç ve özellikler, birey-örgüt, örgüt-birey ilişkisi içerisinde ele alınır. Halk eğitiminin hedefinde birey olmasına rağmen, bireyi meydana getiren gruplar ve bunların eğitilmesi de önemlidir. Bundan dolayı bireyin, grup ve örgütün eğitilmesinde halk eğitimi araçtır. Halk eğitiminin amaçlarından birisi “çalışma” diğeri ise “bireyin amaçlarına hizmet etmektir”. Bu ihtiyaçlar, örgütlerin birincil amacıdır. Çalışma amacı örgütlerin yetişkin eğitimi; personelinin örgütlerinin hedeflerini gerçekleştirmek için duyulan iş yapma becerilerini geliştirmek amacıyla kullanması derecesinde ilerler. İnsani amaç ise halk eğitimi personelinin, Maslow’un güvenlik aracılığı ile ayakta kalma, sevgi ve kendini gerçekleştirmek için saygı ihtiyaçlarına ilişkin ihtiyaçlarına ilişkin hiyerarşi merdiveninde kendi çabalarıyla yükselmelerine ulaştıracak becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmak üzere kullanmaları derecesinde yol alır. Bu sebeple örgüt yetişkin eğitimi için ortam hazırlar. Bu da örgütün örgütlü öğrenmeyle bireyde öğrenmeyi sağlayıcı ortam oluşturma gücüne sahip olduğunu gösterir (Kurt, 2000: 12).

#### **2.5.1.2. Milli Eğitim Bakanlığı Tarafından Belirlenen Amaçları**

Ülkemizde yetişkin eğitimin amaç ve görevleri 1990 yılında “Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği”nin ikinci bölümünü meydana getiren “Yaygın Eğitim” başlığı altında belirlenmiştir. Buna göre yetişkin eğitiminin amaç ve görevleri; bireysel,sosyal,ekonomik, mesleki ve uyum sağlayıcı gelişme olarak belirlenmiştir. Bireyler için ise şu hizmetleri vermeyi amaçlamıştır:

1.Bireylere okuma-yazma eğitimi vermek ve eksik eğitimlerini tamamlamalarına yardımcı olmak,

2.Milli bütünleşme ve yurttaşlık görevini bilinçli bir şekilde yerine getirmek için Atatürk ilke ve inkılâpları doğrultusunda hürriyetçi demokrasiyi güçlendirici, bireylerin kişilik ve yeteneklerine uygun eğitim ortamı sağlamak,

3.Bireylerin bilim ve teknolojide yaşanan değişmelere uyum sağlamasını kolaylaştırıcı eğitim almalarını sağlamak,

4.Toplumsal kalkınmanın sağlanması için kamusal, özel ve yerel kaynakları harekete geçirmek, kalkınma projelerinin oluşturmak ve bunlara halkın katılımını sağlamak,

5.Kalkınmayı engelleyici her türlü düşünce davranış ve değerleri ortadan kaldırarak ekonomik ve toplumsal kalkınmayı sağlayıcı yaratıcı eğitim ortamları oluşturmak,

6.Milli kültür değerlerimizi koruyup geliştirmek, dünya kültürleri arasında gelişmesini ve yaygınlaşmasını sağlamak,

7.Birlikte yaşamaya, dayanışmaya ve yardımlaşmaya yönelik değerler kazandırmak,

8.Tarım ve endüstri alanında çağın ihtiyaçlarına uygun düzenlemelere gitmek, çalıştığı işten memnun olmayan vatandaşlara, ilgi duyduğu alanlara uygun olarak eğitim verilmesini sağlamak, yeni hizmet alanları oluşturmak,

9.Mahalli özellikler ve ihtiyaçlar göz önünde bulundurularak eğitim, üretim, istihdam, pazarlama ve teşkilatlanma alanlarında çalışmalar yapmak,

10.Kırsal kesimden kentlere göç eden vatandaşların, yeni şartlara uyum sağlamasını kolaylaştırıcı eğitimler vermek ve geçkonduda yaşayan vatandaşların ekonomik, toplumsal ve kültürel sorunlarının çözümlerine yardımcı olmak,

11.Sanayinin ihtiyaç duyduğu bireylerin yetiştirilmesi için mesleki ve teknik eğitim faaliyetlerini geliştirmek,

12.Çeşitli mesleklerde çalışan bireyleri hizmetiçi eğitime almak, mesleklerindeki gelişmelerin sonucu olan yeni bilgi ve becerileri kazanmalarını sağlamak,

13. Halk sağlığını koruyucu nitelikte önlemler alınmasını sağlamak, aile planlanması, sivil savunma, iyi bir konuta kavuşma ve bilinçli bir üretici ve tüketici olmaya yönelik çalışmalar başlatmak,

14. Boş vakitlerin değerlendirilmesine yönelik sosyal ve kültürel etkinlikler oluşturmak(Kurt,2000: 12).

Belirlenen bu amaçların tümü ülke ihtiyaçları göz önünde bulundurularak belirlenmiştir. Geçmişe göre ülkemizde halk eğitimine duyulan gereksinim değiştiği için ihtiyaçlarda değişmiştir.

### **2.5.2.Halk Eğitiminin Genel ve Özel Nedenleri**

Ülkelerin halk eğitimine ihtiyaç duyma nedeni farklılık göstermektedir. Her ülke kendi ihtiyacı doğrultusunda halk eğitimi faaliyetlerini yürütmektedir. Halk eğitimi faaliyetlerinin yapılmasının genel ve özel nedenleri bulunmaktadır. Bunlar:

### **2.5.2.1. Genel Nedenler**

#### **2.5.2.1.1. İçinde Bulduğumuz Yüzyıldaki Teknik ve Medeni Gelişmeler**

Günümüzde bilim ve teknolojide hızlı bir değişim, dönüşüm yaşanmakta bireylerde buna uyum sağlamakta zorlanmaktadır. Bazı bireyler örgün eğitim yoluyla bu uyumu yakalarken bundan yararlanma imkânı olmayan bireyler ise yaygın eğitim çatısı altında sunulan halk eğitimiyle bu uyumu yakalamaktadır.

#### **2.5.2.1.2.Sosyal-Ekonomik Standartların Artması ve Değişmesi**

Sosyal-ekonomik şartlardaki iyileşme bireylerin eğitim-öğretimden yararlanma isteğini artmıştır.

#### **2.5.2.1.3.İnsan Kıymetinin Artması**

Çağlar ilerledikçe medeniyet de ilerlemiş bu durum ise medeniyeti var eden insanoğluna verilen kıymetin artmasına sebep olmuştur. Bilimsel ve teknolojik gelişmeleri var eden, toplumların ilerlemesini, gelişmesini sağlayan eğitimli bireylerdir.

#### **2.5.2.1.4.Dünya Nüfusunun Artması**

Dünya nüfusundaki büyük artış beraberinde bir takım fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçları da getirmiştir. Bireyler geçimlerini sağlamak için yeteneğine uygun alanlarda istihdam edilerek bu ihtiyaçlarını karşılama yoluna gitmişlerdir. Bunun yanı sıra her millet değerine karşı güçlü, üstün olma isteği duymuştur. Bunun sonucu olarak halk eğitimi kaçınılmaz olmuştur.

#### **2.5.2.1.5.Sosyo-Moral Atlamalar**

Toplum içerisinde yaşanan ihtilallar, harpler, büyük ekonomik sarsıntılar bireylerin düşüncelerinde, inançlarında bir takım değişimleri de beraberinde getirmektedir. Bu da bireylerin ahlaki değerlerinin sarsılmasına ve farklılaşmasına yol açmaktadır. Alınacak halk eğitimiyle bu sorunlar ortadan kaldırılabilir.

#### **2.5.2.1.6.Bazı Kavramların Belirli Olgunluğa Erişmeden İdrak Edilememesi**

Bazı kavramaların anlaşılması için zihnin belli bir olgunluğa erişmesi gerekmektedir. Örgün eğitim kapsamında okullarda verilen eğitim sırasında bir takım kavramlar öğretilmeye

çalışılsa da bu kavramlar ileri yaşlarda verilecek halk eğitimiyle daha iyi anlaşılabilir. Richard Livingston“ Eğitim Geleceği” adlı kitabında şu tezi ileri sürmüştür: “Birçok konu var ki okulda öğrenmek imkânsızdır. Bu bilgileri hazmetmek mümkün değildir. Bu bilgileri kazanmak için hayat tecrübesi lazımdır” demiştir.

#### **2.5.2.1.7. Toplumda Sosyal Değişiklik Yapılma Zorunluluğu**

Sosyal değişiklik yapılmak zorunda kalındığında, toplumun topyekûn eğitime tabi tutulması gerekmektedir. Bu da ancak halk eğitimiyle mümkün olabilir. Örgün eğitim kapsamında okullarda da bu amaç gerçekleştirilebilir fakat bu zaman alır ve toplumundaki tüm bireyleri kapsamaz. Örneğin; Atatürk’ün gerçekleştirdiği inkılâpların halka benimsetilmesinde halkevlerinin kullanılması(Erkan,1975:6-11).

#### **2.5.2.2 B. Özel Nedenler**

VII. Milli Eğitim Şurasında halk eğitiminin özel sebepleri şu şekilde belirlenmiştir:

**a.**Halkın büyük çoğunluğu okuma-yazma bilmemekte ve zorunlu eğitim yaşının dışındadır.

**b.**Vatandaşların belirli bir kısmı Türkçe bilmemektedir. Bu durum milletimiz bütünleşmesinin önündeki en önemli engellerden biridir. Aynı zamanda Türkçenin bilinmemesi vatandaşların yurttaşlık görevlerini tam olarak yerine getirmelerine engel olmaktadır.

**c.**Bazı vatandaşlar okuma-yazma bilmekle beraber, yeteri kadar okul eğitiminden yararlanamamıştır. Bu vatandaşlar halk eğitiminden yararlanarak bu eksikliklerini gidermelidir.

**ç.**Okul eğitimi görmüş yahut bu eğitimden yeteri kadar faydalanamamış vatandaşlar bilim ve teknolojide yaşanan yeni gelişmelerin sonucu olarak ortaya çıkan yeni bilgi ve becerileri kazanmalıdır.

**d.**Hayat boyunca ihtiyaç duyulan bilgilerin ve becerilerin okullarda öğretilmesi mümkün değildir. Bu bilgi ve beceriler ilgi ve ihtiyaç duyulduğu anlarda öğrenilebilir.

**e.**Okulu bulunmayan çeşitli işler için yurttaşların eğitilmesi ve alanında uzman kişiler yetiştirilmesi önemlidir.

**f.** Farklı üretim alanlarında çalışan vatandaşların, bu alanlardaki eksik bilgilerini tamamlamak, yanlış bilgilerini ortadan kaldırmak ve üretim alanlarında verimliliği artırmada da halk eğitimi önemlidir.

**g.**Halkın sağlık konusunda bilinçlendirilmesi, temiz çevrede yaşama alışkanlığı kazandırılması milli gücün ve verimliliğin artırılması için önemlidir.

**h.**Milli Mücadele'nin en büyük kahramanlarından Atatürk'ün başlattığı devrimler, Cumhuriyetin esasları, demokratik yaşayış ve düzen vatandaşlara benimsetilmeli, milli birlik ve beraberliğimiz güçlendirilmelidir.

**j.**Güzel sanatlar, spor ve eğitsel eğlencelerden vatandaşların yararlanması sağlanmalıdır.

**k.**Vatandaşların girişimcilik kabiliyetini artırılmalı ve çeşitli alanlarda kooperatifler, dernekler kurarak birlikte çalışmalarını sağlamalıdır.

**ı.**Vatandaşları batıl inanç ve düşüncelerden uzaklaştırmak, yanlış ve gerici propagandalara kapılmasını engellemek ve bilimsel düşünce ve eleştiri gücü kazandırmalıdır.

**i.**Kamu hizmeti gören örgüt ve kurumlar arasında işbirliği sağlanmalı, verim artırılmalı, vatandaşların düzenli ve eşit hizmet görmesini sağlanmalıdır.

Cumhuriyet Döneminin şartlarını ortaya koyan bu maddelerin gerçekleşmesinin ancak halk eğitimi yoluyla sağlanacağı Cumhuriyetin kurucu kadrosu tarafından biliniyordu. Bu sebepten dolayı Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren büyük bir halk eğitimi faaliyetine girişilmiştir(Erkan,1975:6-11).

## **2.6. Cumhuriyetin İlk Yıllarında Gerçekleştirilen Halk Eğitimi**

Osmanlı Devleti'nin yıkılmasıyla kurulan Türkiye Cumhuriyeti amacını “Muasır medeniyetler seviyesine yükselme” olarak belirlemiştir. Bu amacın gerçekleşmesi için de her alanda sistemli ve planlı kalkınma faaliyetlerine girişmiştir. Siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel alandaki bu faaliyetlerle ülke meşakkatli bir mücadelenin içine girmiştir. Bu doğrultuda halk eğitimi alanında da önemli çalışmalar yapılmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında başlatılan halk eğitimi faaliyetlerini de Atatürk'ün halkçılık politikası ışığında ele almak yerinde olacaktır. Halkçılık ilkesi, toplumu oluşturan tüm bireylerin kanunlar önünde eşit olduğunu, ülke ve devlet imkânlarından aynı oranda yararlanacağını ve bir eşitsizlik varsa bunun giderilmesi gerektiğini kabul etmektedir. Fakat, Cumhuriyetin ilk yıllarında okuma-

yazma bilmeyen halkın büyük çoğunluğunun zorunlu eğitim çağının dışında olduğu ve örgün eğitim faaliyetlerinden yararlanmasının mümkün olmadığını görmekteyiz. Bu eşitsizliğin giderilmesi için de 1932-1951 yılları arasında halk eğitimi faaliyetleri başlatılmıştır. Halk eğitimi faaliyetlerinin amacı; eğitilmiş Türk vatandaşının yetişmesini sağlamak, halk ile aydın arasındaki kopuklukları gidermek, yapılan inkılapları halkın benimsemesini sağlamaktır.

Erken Cumhuriyet döneminde halk eğitimi çalışmaları Türk Ocakları, Millet Mektepleri ve Halkevleri aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Mevcut kurumların faaliyetleri kısa zamanda başarılı sonuçlar vermiştir. Örneğin, Millet Mektepleri, 24 Kasım 1928'deki kuruluşundan 10 Şubat 1930'a kadar geçen sürede 480.000 kişi okuyup yazabilme imkânı sağlamıştır (Bayındır 2005: 285). Halk eğitimi faaliyetlerini üstlenen diğer bir kurum olan Halkevleri ise bünyesinde kurulan Dil-Edebiyat ve Tarih, Güzel Sanatlar, Temsil, Spor, Sosyal Yardım, Halk Dershaneleri ve Kursları, Kütüphane ve Yayın, Köycülük ve Müze-Sergi şubeleriyle 1932-1951 yılları arasında halk eğitimi görevini yerine getirmiş, çok sayıda vatandaşı eğitmiştir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında halkı bilgilendirmek ve bilinçlendirmek amacıyla başlatılan çalışmalar, yeni kurulan Türk devletini güçlendirdiği gibi, çağdaş, eğitilmiş, kendi kendine yetebilen Türk vatandaşlarının da yetişmesini sağlamıştır. Halk eğitimi alanında yapılan bu çalışmalar ve sonuçları incelendiğinde, günümüz halk eğitimi çalışmalarına ışık tutabilecek niteliklere sahip olduğu görülebilir.

### **2.6.1. Türk Ocakları**

19. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin batı karşısında aldığı yenilgiler ve azınlıkların ülkeyi bölmeye yönelik girişimleri, aydınları ve devlet adamlarını çözüm aramaya yöneltmiştir. II. Meşrutiyetle birlikte ortaya çıkan Osmanlılık, İslamcılık, Batıcılık, Âdem-i Merkeziyetçilik ve Türkçülük gibi ideolojilerin ortaya çıkış sebebi de bu soruna çözüm bulmaktır. Örneğin; Osmanlılık fikri ülke içerisinde yaşayan tüm vatandaşların dil, din, ırk ve cinsiyet fark etmeksizin Osmanlı bayrağı altında toplanması gerektiğini savunur. Bu ideolojinin kökenleri Tanzimat Dönemi'ne kadar dayanmaktadır. II. Meşrutiyet Dönemi'nde de Jön Türkler tarafından benimsenen fikir, zamanla azınlıkların ülkeyi bölmeye yönelik faaliyetleri sonucu önemini kaybetmiştir.

Savunucuları arasında Musa Kâzım(1858-1917), Sait Halim (1863-1921), Hacı Fehim, M.Şemsettin (Günaltay), Babanzâde Ahmet Naim, (1872-1934), Mehmet Akif (Ersoy)



bulunan İslamcılık fikri ise ülkenin kurtuluşunu İslami ilkelere uyulmasına bağlanmış ve tüm Müslümanların birlik ve beraberliğini savunmuştur. Özellikle II. Abdülhamit Dönemi'nde öne çıkarılan bu ideoloji, Osmanlı toprakları dışındaki Müslümanların kendi devletlerini kurma çabaları ve I.Dünya Savaşı'nda Osmanlıya karşı yabancı devletlerle işbirliği yapması sonucu gücünü kaybetmiştir.

Batıcılık fikri ise ülke kurtuluşunu batının örnek almasına dayandırmıştır. Abdullah Cevdet (1869-1932), Celal Nuri (1877-1939), Süleyman Nazif (1870-1932), Kılıçzade Hakkı, Ahmet Muhtar tarafından desteklenmiştir. Bu ideoloji zaman zaman gündeme gelmiş fakat istenilen gücü yakalayamamıştır.

Prens Sabahattin tarafından savunulan Adem-i Merkeziyetçilik fikri de ülke yönetimine eyalete benzer usullerin getirilmesini savunmuş, fakat fazla taraftar bulamamıştır.

Türkçülük fikri ise özellikle II. Meşrutiyet'in ilanından sonra ülke içerisinde ve dışarıda yaşanan olaylar sonrasında ortaya çıkmıştır. Avusturya'nın Bosna-Hersek'i ilhakı, Bulgaristan'ın bağımsızlığını ilan etmesi, Girit meselesi, Trablusgarp Savaşı ve 31 Mart vakası gibi önemli olaylar, ülkede Türkçülük fikrinin güçlenmesine zemin hazırlamış ve Türkler arasında milli bilincin uyandırılması için çalışmalar başlamıştır (Özçelik ve Dokuyan, 2014: 879) İlk Türkçü, milliyetçi örgütlemenin örneği olan "Türk Derneği" bu dönemde kurulmuştur. Bu dernek milli bilincin harekete geçirilmesine ilişkin yayın çalışmaları yapmıştır (Bostancı,2000: 7).

Milli bilinci harekete geçirmeye yönelik diğer bir çalışma da askeri tıbbiyeliler arasında başlamış daha sonra mülkiye ve harbiyedeki öğrencilerin çalışmalarıyla devam etmiştir. Türk Ocağı adını alacak bu çalışma Hüseyin Haşim ve Hüseyin Baydur adlı iki tıbbiyelinin liderliğinde başlamıştır. İlk olarak bir program hazırlanmış ve bu programda bir cemiyetin oluşturulmasına karar verilmiştir. Kurulacak cemiyetin amacı da tıbbiyeli öğrenciler arasında birlik ve beraberliği kuvvetlendirme olarak belirlenmiştir. Bu çalışmalar Tanin gazetesinin yazarı Ahmet Haşim, Kütahya Milletvekili Ahmet Ferit tarafından desteklenmiştir. Türk Ocakları yaptığı birkaç toplantıdan sonra resmi olarak 20 Haziran 1912'de kurulmuştur. Kuruluşuna ilişkin haberde Tanin gazetesinde yer almıştır. Türk Ocakların ilk yönetim kurulu şu isimlerden meydana gelmiştir. Ahmet Ferit Tek (Reis), Yusuf Akçura (II.Reis), Mehmet Ali Tevfik (Umûmî Katip), Dr. Fuat Sabit (Veznedar)'dır (Sarımay,2004: 141).

İlk toplantısını Akbıyık'ta yapan Türk ocakları, Divanyolu'nda üç odalı bir binada faaliyete başlamış, daha sonra Beyazıt'ta bir konağa taşınmıştır. Ocağa üye sayısı kısa zamanda artmıştır. Mütareke dönemine kadar sadece İstanbul'da Türk Ocağına üye sayısı 2743'tür. İstanbul dışında da Türk Ocakları açılmaya başlamıştır. 1918'de Adana, Bakü, Bursa, Giresun, Konya, Ödemiş, Salihli, Uşak ve İskenderun Türk Ocağı bulunmaktadır.

Ocak, kuruluşunun ilk yıllarında kütüphaneler açmış, Milli ve beraberliği kuvvetlendirmek, Türklük bilincini yükseltmek amacıyla çok sayıda konferans vermiş, aynı zamanda Balkanlardan gelen Türk çocuklarına maddi manevi yardımlarda bulunmuştur. Bunun yanı sıra "Türk Yurdu" adlı dergiyle de çok sayıda vatandaşı çeşitli konularda bilgilendirmiştir. Fakat yaşanan ekonomik sıkıntılar ve I.Dünya Savaşı'nın başlamasıyla yaşanan süreç Türk Ocaklarına verilen önemin azalmasına yol açmıştır. Bu süreçte ocağın kapatılması fikri gündeme gelmiştir. Hamdullah Suphi'nin ocağa başkan olmasıyla bu sorunlar biraz olsun çözülmüştür.

Milli mücadele döneminde ise Türk Ocakları işgallere karşı sessiz kalan İstanbul Hükümeti'ne karşı cephe almış ve Ankara Hükümeti'ni desteklemiştir. İzmir'in Yunanlılara verileceği haberi üzerine İzmir Tiyatrosu'nda bir toplantı yapmış, İzmir'in işgalinden sonra da Fatih ve İstanbul'da yapılan mitingleri desteklemiştir. Türk Ocakları'nın bu faaliyetleri işgal kuvvetlerinin tepkisini çekmiş ve İstanbul'daki Türk Ocağı düşman kuvvetleri tarafından dağıtılmış üyelerinden bazıları Malta'ya sürgüne gönderilmiştir. M.Kemal ve silah arkadaşları da bu hareketi milli iradeye hakaret kabul etmiş ve yabancı ülkelerin İstanbul'daki elçiliklerine telgraflar çekilip, tepki gösterilmiştir.

Milli mücadelenin başarıyla sonuçlanmasından sonra başlayan yeni düzen içerisinde de Türk Ocakları yerini almıştır. İzmir'de ve Bursa'da 1922 yılında açılan Türk Ocağı'na bizzat İsmet İnönü'nün gelerek açılışı yapması yeni düzendeki varlığını göstermesi bakımından büyük önem taşımaktadır.

M. Kemal de Cumhuriyetin ilanıyla başlayan süreçte Türk Ocakları'na büyük önem vermiş, sadece parasal destek sağlamakla kalmamış aynı zamanda, kurumsallaşmasında da söz sahibi olmuş, ocağın fahri başkanlığını üstlenmiştir. Bunun yanı sıra Atatürk hemen hemen tüm Türk Ocağı kurultaylarını yakından takip etmiş, çok sayıda Türk Ocağı'na ziyarette bulunmuştur ( Kodal, 2014: 314).

Tablo: 2.1.M. Kemal'in Türk Ocağı Ziyaretleri (1923-1930)

Adana	15 Mart 1923	Kars	6 Ekim 1924
		Kastamonu	30 Ağustos 1925
	13 Ocak 1925	Kemalpaşa	12 Ekim 1925
	16 Mayıs 1926	Kırkağaç	6 Şubat 1923
	17 Şubat 1931	Kırklareli	20 Aralık 1931
Afyon	23 Mart 1923	Konya	20 Mart 1931
			19 Ekim 1925
	21 Ekim 1925		28 Şubat 1931
Akhisar	5 Şubat 1923	Kütahya	24 Mart 1923
	10 Ekim 1925		
Antalya	8 Mart 1930	Malatya	13 Şubat 1931
Aydın	3 Mart 1931	Manisa	10 Ekim 1925
Balıkesir	8 Ekim 1925	Mersin	17 Mart 1923
			16 Mayıs 1926
	7 Şubat 1931		12 Şubat 1931
Bornova	12 Ekim 1925	Nazilli	4 Şubat 1931
Bursa	23 Eylül 1925	Samsun	26 Kasım 1930
	26 Mayıs 1926	Sarıkamış	5 Ekim 1924
	5 Ocak 1931		
Çarşamba	24 Kasım 1930	Silifke	28 Ocak 1925
Dinar	12 Mart 1930	Söke	8 Şubat 1924
Edirne	21 Aralık 1930	Şebinkarahisar	12 Ekim 1924
İnebolu	27 Ağustos 1925	Tarsus	18 Mart 1923
İstanbul	18 Aralık 1930	Trabzon	27 Kasım 1930
İzmir	17 Şubat 1924	Turgutlu (Kasaba)	16 Ekim 1925
	11 Ekim 1925		
	13 Ekim 1925		
	28 Ocak 1931		

Kalecik	25 Ağustos 1925	Uşak	19 Şubat 1923
			16 Ekim 1925

Kaynak: Karayaman,2011:204

Bunun sebebi ise Milli Mücadele yıllarında düşmana karşı Ankara Hükümeti'nin yanında olan Türk Ocakları bu dönemde de inkılâpların vatandaşlar tarafından benimsenmesine yönelik faaliyetlerde bulunması ve halk eğitimi çalışmalarında hükümetin yanındaki yerini almasıdır. Cumhuriyetin ilk yıllarında ocağın halk eğitimi çalışmaları şunlardır:

#### **2.6.1.1.Matbaa Marifetiyle Yapılan Halk Eğitimi Çalışmaları**

Türk Ocakları Merkezi'nde 16 Ocak 1927 tarihinde matbaa kurulmuştur. Burada Türk Yurdu, Merkez ve Hars heyetlerinin işleri yanında, dışarıdan alına siparişler doğrultusunda yayın faaliyetlerine başlanmıştır. Matbaa çalışmaları halkı eğitmenin en güzel vasıtalarından biri olmuştur. Yayın çalışmalarında Türk kültürünün kaynakları oluşturan temel eserler başta olmak üzere milliyetçi, inkılâpçı, düşünceleri işleyen eserler, yabancı dilde yayımlanmış Türkçülük hususunda eserler ile dünya klasiklerinin tercüme yer verildiğini görmekteyiz. Yapılan bu çalışmalarla vatandaşlar Türk tarihi ve kültürü hakkında bilgilendirilmiştir. Yayın çalışmaları aynı zamanda çağdaş fikirlerin vatandaşlar arasında benimsenmesini sağlamıştır.

#### **2.6.1.2.Kütüphane ve Okuma Salonları Marifetiyle Yapılan Halk Eğitimi Çalışmaları**

Kütüphane ve okuma salonları marifetiyle yapılan halk eğitimi çalışmaları 1915 de Türk Yurdu idaresinde kurulan Türk Ocağı Kütüphanesi'yle başlamıştır. Kütüphane ihtiyaç duyduğu kitapları ocak üyelerinin, vatandaşların, yerel yöneticiler hatta yabancı ülkelerin başlılarıyla temin etmiştir (Karaer,1992: 142-143). Örneğin; 1925 yılında Ankara Türk Ocağı'na Fransız Hükümeti tarafından 1600 cilt kitap edilmiştir. Bu dönemde kütüphane Türk Yurdu ve Türk Sözü Mecmuasını ve 3.000 kitabı hastanelerde yatan gazilere ücretsiz olarak dağıtmıştır.

Cumhuriyet döneminde, İstanbul dışındaki ocaklarda da kütüphaneler ve okuma salonları açılmış, kitap sayısı artırılmıştır. 1924 yılında kabul edilen Türk Ocağı Yasası'nın 44. Maddesi'nde ocak müzelerinin, kıraat salonlarının, kütüphanelerin kurulması görevinin Merkez Heyeti'nin görevi olduğu belirtilmiştir. 1925 yılında değiştirilerek kabul edilen

yasanın 10. maddesinde de ocaklı olmayan her Türk'ün idare heyetinin tasvibiyle ocağın kütüphane ve okuma salonuna devam edebilecekleri, 58.Maddesinde de Hars Heyeti Umûmî Kâtibinin, Türklüğü ilgilendiren kitapları merkez kütüphanesine ulaştırmakla görevli olduğu belirtilmiştir. 1926 yılında da Türk Ocağı Mesai Programında da kütüphaneler hususunda yapılacak düzenlemelere yer verilmiştir (Karaer,1992: 142-143).

Kütüphanelerde Türk milli kültürüne, temel eğitime, vatandaşlık bilgisine, sağlık bilgisine, iktisadi yaşama, kültürel yaşama, yabancı eser ve tercümelerine, dünya klasiklerine yer verilmiştir. Kadın, erkek, yaşlı, genç çok sayıda vatandaş okuma seferberlikleriyle kazandığı okuma yazma becerisini bu kütüphaneler aracılığıyla ilerletmiş, diğer taraftan da ilgi ve ihtiyaç duyduğu bilgilere de ulaşabilmiştir. Kütüphaneler sadece vatandaşların ihtiyaç duyduğu kitapların bulunduğu mekanlar olmakla kalmamış bunun ötesine geçerek, vatandaşın ocak üyeleri aracılığıyla her konuda bilgilendirildiği, bilinçlendirildiği bir mekân da olmuştur. Kadınların ve erkeklerin aynı yer de bulunmaları da, kadının sosyal ve kültürel hayatta yer almasının güzel bir örneğini oluşturmuştur. Böylece kütüphaneler adeta halk eğitiminin yuvası haline gelmiştir.

### **2.6.1.3.Köy Çalışmaları Marifetiyle Yapılan Halk Eğitimi Çalışmaları**

Türk ocakları köy çalışmaları adı altında, köylü vatandaşlara çeşitli konularda eğitim vermiştir. Hamdullah Suphi Tanrıöver Ankara Türk Ocağı kongresinde yaptığı konuşmada ocağın köycülük faaliyetlerinin amacını “Biz köycülüğü aynı zamanda siyasi bir düşünceyle yeni devri ve inkılâbı köylüye sevdirmek, bugünkü adamların dünkü adamlardan çok farkı olduğunu göstermek için korumak istiyoruz” diyerek açıklamıştır. Yapılan faaliyetlere baktığımız zaman ise köylüyü inkılâplar, sağlık ve eğitim hususunda bilgilendirmek şeklinde yürütüldüğünü görürüz. Ocak bu amacı gerçekleştirmek için “İrşat Heyetleri” oluşturmuş, bu heyet ocağa üye öğretmen, doktor gibi eğitilmiş insanlardan meydana gelmiştir. Bu kişiler köylere giderek vatandaşları çeşitli hususlarda bilgilendirmiştir.

1925 yılında Ankara, Bursa, Akşehir, Ilgın, Tekirdağ, İnebolu, Trabzon, Hayrabolu, Bayramiç Türk Ocakları'nda görevli İrşat heyetleri çalışmalara başlamıştır. Örneğin Bayramiç Türk Ocağı köyde yapılacak çalışmalar için bir program hazırlamıştır. Programında irşat heyetinin görevleri sağlık, ekonomi ve sosyal konularda on beş günde bir öğütler yazılmak, milliyet duygularının artırılması için çalışmalar yapılmak, köylünün ekonomik yönden güçlendirilmesini sağlamak, hastalıkların tespit ve tedavi edilmesinde görev almak, köy

kanunu hakkında köylüyü aydınlatmak öğretmeni olan köylerde gece dersleri vererek okuma-yazma bilmeyen vatandaşlara okuma yazma öğretmek olarak belirlenmiştir (Karaer,1992: 154).

1923-1930 yılları arasında köycülük çalışmaları adı altında yürütülen halk eğitimi çalışmalarıyla, çok sayıda vatandaş okuma yazma öğrenmiş, sağlıklı yaşama ilişkin doktorlar tarafından yapılan konuşmalarla aydınlanmış aynı zamanda geçimini tarımla sağlayan köylü vatandaşlar zirai hususlarda bilinçlendirilmiş ve aydın- köylü yaklaşması sağlanmıştır.

#### **2.6.1.4.Sağlık Çalışmaları Marifetiyle Yaptığı Halk Eğitimi Çalışmaları**

Bu alana yönelik olarak yapılan çalışmaları köy okullarında gezici doktorlar tarafından yapılan muayeneler, yoksul vatandaşlara ilaç dağıtımı ve açılan dispanserler oluşturur. Örneğin; Ankara Türk Ocağı, Kalaba, Solfasol köylerinde sıtma mücadelesi yapılmış, 16 Ağustos 1924 tarihinde Bursa’da açılan muayenehanede bir buçuk ayda 920 hasta muayene edilerek ilaç dağıtılmış, 1926’da Ankara Türk Ocağı 15 köyde 3000 köylüyü tedavi etmiştir. Köylü çocuklara kitap ve defter dağıtılmıştır (Karaer,1992: 154).

#### **2.6.1.5.İktisadi Faaliyetler Marifetiyle Yapılan Halk Eğitimi Çalışmaları**

Türk milleti uzun süren savaşların ardından ekonomik olarak çöküntü içine girmiştir. Bu zor günlerin atlatılması için ülkedeki tüm kurumlar seferber olmuştur. Türk Ocakları da vatandaşların iyi bir üretici ve tüketici olması için çalışmalar başlatmıştır. Ocak yayın organı olan “Türk Yurdu” adlı mecmuada milli ekonominin kurulması ve güçlendirilmesine ilişkin görüşlerini açıklamıştır.

Ülkenin dört bir yanında Türk Ocakları konferanslar vererek vatandaşları ve işverenleri yerli üretime ve tüketime özendirmeye çalışmıştır. Belirli aralıklarla toplanan Türk Ocağı kurultaylarında ise ülke ekonomisinin nasıl düzeltilmesi gerektiği, azınlıkların ülke ekonomisine verdiği zararın nasıl önleneceği, fabrikatör ve tüccarların sıkıntılarının sorunlarının ne olduğu ve nasıl çözüleceğine dair konuşmalar yapılmıştır. Her il ve ilçedeki ocağın bu sorunun çözümü için farklı çalışmalar yaptığını görmek mümkündür. Örneğin; K.Maraş Türk Ocağı tüccarın ticarete altın yerine para kullanılması gerektiğine dair bir konferans vermiş ve sermaye sahibi kişiler bir araya gelerek Rençber Birliği A.Ş’ni kurmuştur. 1926 yılından sonra ise Türk Ocakları Bankası’nın kurulmasına dair çalışmalar

başlatılmış fakat başarılı olunamamıştır. Bu alandaki bir çalışma ocağın yerli malı tüketimine dair hazırladığı 20.000 tamimi tüm ülkede dağıtmasıdır. (Karaer,1992:154).

#### **2.6.1.6.Sosyal ve Kültürel Faaliyetler Marifetiyle Yapılan Halk Eğitimi Çalışmaları**

Türk Ocakları'nın halk eğitimine dair katkısını sosyal ve kültürel alanlarda da görmemiz mümkündür. Ocak bünyesinde resim, heykel, hat, musiki, sahne sanatlarına yönelik kurslar açılmış, ücretsiz bu kurslardan binlerce vatandaş istifade etmiştir. Bunun yanında sergiler açılmış, bu sergilerde dönemin önemli sanatkarların eserleri sergilenmiştir. 1923'te Ankara'da, 1924'te İstanbul'da, 1927'de İzmir'de resim sergisi açılmıştır. Türk Ocakları spor faaliyetlerini de ihmal etmemiştir. Ata sporumuz olan güreşin yanı sıra, futbol, boks, atletizm, koşu alanında pek çok müsabaka düzenlemiş, Türk gençlerini spora özendirmiştir.

Cumhuriyetin kuruluşundan önce ve sonra Türk ulusunun milli bilinç kazanmasını sağlayan, işgal yıllarında düşmana karşı mitingler düzenleyen, en önemlisi de cumhuriyetin ilanıyla başlayan süreçte halk eğitimi görevini üstlenen Türk Ocakları 1927 yılında yapılan bir düzenlemeyle CHP'sinin bir kültür kurumu haline getirilmiştir. 1930 yılından itibaren ise kaldırılacağına ilişkin haberler basında yer almaya başlamıştır. Buna gerekçe olarak da Türk Ocakları'nın inkılâp hareketlerine karşı olumsuz tutum sergilediği, Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın kuruluşu ve sonrasında yaşanan olaylarda etkisi olduğu ve ocağın Türk dünyasıyla olan ilişkilerinin Sovyet Rusya ve Türkiye Cumhuriyeti arasında olan siyasi ilişkileri olumsuz yönde etkileyebileceği gösterilmiştir. (Arslan, 2008:40) 20 Mart 1931'de Türk Ocakları'nın kapatılacağına dair haber ilk kez gayri resmi olarak açıklanmıştır. Bu haberden sonra 24 Mart 1931'de Çankaya Köşkü'nde bu konu görüşülmüş burada yapılan toplantıya M.Kemal başkanlığında Celal Bayar, Sadri Maksudi, Siirt Mebusu Mahmut Soydan, Dr. Reşit Galip, Vasfi Çınar ve Hamdullah Suphi katılmıştır. Yapılan toplantıda M. Kemal laik ve çağdaş cumhuriyet için bunu gerekliliğini ortaya koymuştur. 10 Nisan 1931'de ise Ankara'da Türk Ocakları olağanüstü kurultayı toplanmış burada Türk Ocakları'nın CHP'yle birleşmesi ve mal varlığının partiye devir edilmesi kararlaştırılmıştır (Özçetin,2010:115). CHP'nin 10-18 Mayıs'taki üçüncü kongresinde de bu karar oy birliğiyle kabul edilmiş ve resmi işlemler başlatılarak Türk Ocakları kapatılmıştır (Bayraktutan,1996: 196).

### 2.6.2.Millet Mektepleri

Millet Mektepleri yeni harfleri vatandaşlarımıza öğretmek ve ülkedeki okuma-yazma oranını artırmak için kurulmuştur.

Millet Mekteplerinin halk eğitimine katkılarına geçmeden önce, harf inkılabı hakkında bilgi vermekte yarar vardır. Türklerin tarih boyunca geniş bir coğrafyaya hakim olması ve farklı kültürlerle etkileşime girmesi, birden fazla alfabe kullanmasına neden olmuştur. Bunlar; Köktürk (Göktürk), Soğd, Uygur, Mani, Brahmi, Süryani, Arap, Grek, Ermeni, İbrani, İslav (Kiril) ve Latin alfabesidir. Bu alfabeler içerisinde Türklerin en uzun süre ve en geniş alanda kullandığı alfabe Arap Alfabesidir. İslamiyet'in kabulüyle, 10 yüzyılda itibaren kullanılmaya başlanan alfabe, on asır boyunca Türk dünyasında kullanılmıştır. 28 harften meydana bu alfabeyle Farsçadaki ç, p, j harflerini ve Türkçedeki nazal “n” sesi eklenmiştir. Böylece alfabedeki harf sayısı 32' ye çıkmıştır (Aydın, 2006: 43-44). Arap harfli Osmanlı alfabesinde sesli harfin az oluşu ve bir harfin başta, ortada, sonda yazılışına göre şekil değiştirmesinden dolayı kullanışlı bir alfabe olamamıştır (İnan, 1998: 182). Bu sorunun giderilmesi için Arap alfabesinin ıslahına ilişkin çalışmalar başlatılmıştır.

İlk çalışmalar Tanzimat Dönemiyle birlikte başlamıştır. Bu hususta ilk önemli girişim Münif Paşa'nın Cemiyet-i İlmiyede verdiği konferanstır. Bu konferansta hareke sisteminin olmamasından kaynaklı bir kelimenin farklı biçimlerde okunabildiğine, dilimizdeki Arapça-Farsça kelimelerin terkiplerinin çokluğunun okuma-yazmayı zorlaştırdığına, büyük harf olmadığı için özel isimlerin diğerlerinden ayırt etmede güçlük yaşandığına bütün bu sebeplerden ötürü de Avrupalı çocukların 5-6 yaşlarında okuma-yazma öğrenirken Türk çocuklarının okuma-yazmayı öğrenmekte çok geç kaldığına dair konuşma yapmıştır. Fakat konferanstan sonra bir çalışma yapılmamıştır. 14 ay sonra da Azerbaycanlı Şair Ahunzade Feth Ali, Cemiyet-i İlmiye-i Osmaniye'ye bir tasarı sunmuş, tasarıda Arap alfabesi yerine yeni bir yazı sisteminin getirilmesi gerektiğini savunmuştur. Bu hususta Encümeni Daniş'te çalışmalar başlatılmıştır. II. Abdülhamit döneminde ise Ebüzziya Tefik, Hüseyin Cahit, Şemsaddin Sami, Halit Ziya, Mahmut Esat Efendi alfabe değişikliğine ilişkin tartışmalara girmişlerdir. Fakat,II. Abdülhamit döneminde alfabe ıslahına ilişkin çalışmalar tartışmalardan öte gitmemiştir. II. Meşrutiyetin ilanıyla başlayan süreçte ise çalışmalar yeniden başlamıştır. Huruf-ı Mınsala denilen harflerin ayrıklığı gündeme gelmiş, Dr. Milaslı Hakkı Bey, Cihangirli M.Şinasi, Ali Nusret, Ahmet Hikmet ve Celal Esad yazdıkları makalelerle bu konuyu desteklemişlerdir. 1913'te ise Harbiye Nazırı Enver Paşa da “Ordu Elifbası”, “Enver



Paşa Yazısı” denilen yeni bir yazı düzeni oluşturmuştur. Orduda kullanılan bu yazı, Arapça harflerin ayrık olarak yazılmasına ve sesli harflerin arasına sesli harfler konulması esasına dayandırılmıştır. Fakat bu yeni yazı düzenini bilimsellikten uzak olduğu için ve Okuma-yazmayı kolaylaştıramadığı için başarılı olamamıştır (Şimşir,1992: 53).

Osmanlı Devleti’nin fiili olarak etkisini yitirmesiyle başlayan yeni süreçte de bu sorun ele alınmış; fakat yeni alfabeğe geçiş hususunda ilk resmi çalışma 23 Mayıs 1928 ‘de Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Dil Encümeni oluşturulmasıyla başlamıştır. Encümen Latin alfabesi üzerine çalışma yapmakla görevlendirilmiştir. Dil encümeninden aldığı raporlar doğrultusunda doğru zamanın geldiğine inanan M.Kemal de 8 Ağustos 1928 akşamı Sarayburnu’nda harf inkılâbıyla ilgili bir konuşma yapmıştır. M. Kemal konuşmasında: “Bir milletin, bir heyet-i içtimaiyenin yüzde onu okuma-yazma bilir, yüzde sekseni bilmez, bundan insan olanların utanması lâzım. Bu millet utanmak için yaratılmış bir millet değildir; iftihar etmek için yaratılmış, tarihini iftiharlarla doldurmuş bir millettir. Fakat milletin yüzde sekseni okuma-yazma bilmiyorsa bu hata bizde değildir. Türk’ün seviyesini anlamayarak kafasını bir takım zincirlerle saranlardadır. Artık mazinin hatalarını kökünden temizlemek zorundayız. Hataları tashih edeceğiz” diyerek harf inkılâbının gerekliliğine vurgu yapmıştır. Konuşmanın ardından, 9 Ağustos’ta yeni harflerle dönemin basınında denemeler yapılmış,1 Kasım 1928’de ise Erzincan Milletvekili Saffet Bey ve arkadaşları tarafından TBMM’ye bir önerge de verilmiştir. Önergede, Latin Alfabesine ilişkin bu kanun tasarısını incelemek için bir komisyon kurulması istenmiştir. Bunun üzerine on beş kişilik bir komisyon oluşturulmuştur. Komisyon tarafından hazırlanan rapordan sonra Türk harflerinin kabul ve tatbikine ilişkin 11 maddelik kanun, 1 Kasım 1928’de oybirliğiyle kabul edilmiştir. Bundan 7 ay sonra da Haziran 1929’dan itibaren Arap harflerinin kullanımı tamamen kaldırılmıştır (Tunca, 2006: 114-115).

Harf İnkılâbı gerçekleştirildikten sonra hükümet bu yeni harfleri halka öğretecek bir örgüt oluşturma çalışmasına başlamıştır. Bu örgüt, Millet Mektepleri olarak belirlenmiştir. İsmet Paşa, 8 Kasım 1928’de TBMM’de yaptığı konuşmada bu örgütten şu şekilde bahsetmiştir:“Vatandaşların en müsait zamanlarında ya iki aylık ya da dört aylık kurslar açılacak, şehirde ve köyde mekteplere, muayyen içtima mahallerine gelmeye vakitleri müsait olmayan vatandaşlar için seyyar muallim teşkilatı yapılacak. Devletin en büyüğünden en küçüğüne kadar bütün memurları, Millet Mektepleri teşkilatında ihtiyaca göre çalışacaklar.

Reisicumhur hazretleri Millet Mektepleri teşkilatının umumi reisliğini ve başmuallimliğini kabul buyurmuşlardır. Bu teşkilat ile bir senede vatandaşların maişet hayatındaki düzeni hiç bozulmaksızın geçkin yaşlarda birkaç yüz bin nüfusu kurtarabileceğimizi hissediyoruz” (Yüceler,2002: 19). İsmet Paşanın da konuşmasında belirttiği gibi açılması öngörülen Millet Mekteplerinin genel başkanlığını ve başöğretmenliğini M.Kemal Paşa üstlenmiştir. Millet Mekteplerinin diğer başkanları ise TBMM Başkanı, Başbakan, Genelkurmay Başkanı ve Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreteri olarak belirlenmiştir. Aynı zamanda bütün bakanlık müfettişleri, millet mektebi müfettişi kabul edilmiş, bu örgütü denetlemek ve eksiklerini belirlemekle görevlendirilmiştir. Millet Mekteplerinin merkezi de Milli Eğitim Bakanlığı olmuş, örgüte yön veren görevi de Milli Eğitim Bakanlığı’nda oluşturulan bir kurula verilmiştir. Çalışmalar doğrultusunda iki, dört ve altı aylık sürelerden oluşan kursların açılmasına karar verilmiş, açılacak kurslara gelme imkânı bulunmayan vatandaşlar içinde gezici Millet Mekteplerinin kurulmasına karar verilmiştir.

1928’de Millet Mekteplerinin kuruluşu için yapılacak olan çalışmaları sistemleştirmek ve belirlemek amacıyla Millet Mektepleri Talimatnamesi hazırlanmış, bu talimatnameye göre vatandaşların eğitimi için A ve B dersliklerinin kurulması kabul edilmiştir. A dersliklerinde okuma-yazma bilmeyenlere B derslerinde Arap harfleriyle okuyanlara ders verilmesi kabul edilmiştir. Bu yönetmelik, 1929 yılında yapılan değişiklikle birlikte A dersliklerinde sadece yeni harflerin öğretilmesi, B dersliklerinde ise okuma-yazmayı bilenlere temel vatandaşlık bilgisi ve iyi bir üretici ve tüketici olmalarına dair bilgi verilmesi şeklinde düzenlenmiştir. Aynı yönetmelikte yapılan diğer düzenleme ise dersliklerde verilen eğitim süresine ilişkindir. 1928 yönetmeliğinde A dersliklerinde 2 ay olarak belirlenen eğitim süresi bu düzenlemeyle, B derslikleriyle aynı süreye, yani 4 aya yükseltilmiştir.

1928 yılı yönetmeliğinde Millet Mektepleri sabit, gezici ve özel olmak üzere üç gruba ayrılmıştır. Sabit Millet Mektepleri genellikle okulu bulunan yerlerde, gezici Millet Mektepleri, okulu bulunmayan yerlerde, özel Millet Mektepleri de sürekli olarak en az 20 memur, işçi, rençper çalıştıran kamu ve özel kuruluşların çalıştırdığı personeli başta temel eğitim hususunda olmak üzere mesleki ve teknik alanlarda eğitmek maksadıyla sürekli olarak açacağı okullar şeklinde yönetmelikte yer almıştır. 1929 yönetmeliğinde ise sabit, gezici ve özel mekteplere köy yatı dershaneleri ve halk okuma odaları da eklenmiş ve böylece Millet Mektepleri 5 gruba ayrılmıştır. Köy yatı dershaneleri okulu bulunmayan köylerdeki 12-18

yaşındaki vatandaşların il ve ilçelerde açılan bu kurumlarda okutulması, halka okuma odaları da Millet Mekteplerinde okuma-yazma öğrenen vatandaşların bu becerilerini ilerletmesi amacıyla kurulmuştur (Markoç, 2011:154).

Mekteplerin gelir kaynağını da genel bütçeden eğitim için ayrılan ödenek, Millet Mektepleri yönetim kurulunun halktan topladığı bağışlar, Ziraat-Ticaret Odaları, CHP, Türk Ocağı ve benzeri kuruluşların yaptığı yardımlar, yöre belediyelerin katkıları, devamsız öğrencilerden alınan para cezaları ve Gazi Hitabesi Plağı'ndan elde edilen gelir oluşturmuştur (Kısıklı,2012:335).

Millet Mektepleri için yasal tüm düzenlemeler ve hazırlıklar tamamlandıktan sonra 1 Ocak 1929 tarihinde açılmıştır. Yurdun dört bir yanında eğitime başlayan Millet Mektepleri kapsamlı bir halk eğitimi faaliyeti başlatmıştır. Mekteplerin halk eğitimine yaptığı katkılar ise şu şekildedir. A dersliklerinde yeni harflerle okuma, okuma-yazma, yazma kuralları öğretilmeye başlanmış bu sayede kadın, erkek, yaşlı, genç çok sayıda vatandaşımız okuma-yazma becerisini kazanmıştır. 1928-1945 yılları arasında okuma-yazma öğrenen vatandaş sayımız 1.349.405'tir. Fakat açılan dersliklerden yararlanarak okuma-yazma öğrenen vatandaş sayısı doğu ve batı şehirleri arasında farklılık göstermiştir. Örneğin; Mardin'de geleneksel yapının etkisinden Millet Mekteplerine gelen kadın sayısı batıdaki şehirlerden daha azdır. Burada sadece 1929 yılında ve şehir merkezde bir millet mektebi açılmış, A dersliklerinde 38 erkek, 4 kadın, B dersliklerinde 19 erkek, 1 kadın olmak üzere 62 dersane açılmış, 62 öğretmen görev yapmıştır. Burada da 3639 erkek, 295 kadın olmak üzere 3934 vatandaş eğitime devam etmiş, 3418'i erkek, 246'sı kadın olmak üzere toplam 3664 kişi mezun olmuştur. Bursa'da ise A ve B dersliklerinde toplam 4775 dersane açılmış, dersanelerde 2322 öğretmen görev yapmıştır.

Dersanelere 112.305 erkek, 115.337 kadın devam etmiştir. 55.460 erkek, 48.882 olmak üzere 104.342 vatandaş diploma almaya hak kazanmıştır (Yüceler,2002: 28). Bölgesel bu farklılıklara rağmen okuma-yazma oranında yurt çapında bir artış sağlandığı da inkâr edilemez. Millet Mektepleri aynı zamanda okuma-yazma öğrenen vatandaşların bu alışkanlıklarını ilerletmeleri için halk okuma odaları açmış, buralarda haftanın belirli günleri, kitap okuma saatleri oluşturulmuştur. B dersliklerinde yapılan halk eğitimi ise okuma- yazma, hesap ve ölçü, sağlık bilgisi, yurt bilgisi derslerinden oluşmuştur. Vatandaşlarımız bu sayede günlük hayatta karşılaşılabilecek sorunları çözme becerisi kazanmıştır.

Mekteplerin halkı eğitme vasıtalarından biride “halk dergisi” olmuştur. Millet Mekteplerinin yayın organı olan bu dergi ülkede başlatılan halk eğitim faaliyetlerinin gerekliliğine dair yazılara yer verdiği gibi, eğitim, sağlık, ekonomi gibi alanlarında vatandaşların ihtiyaç duyduğu bilgilere dair yazılara da yer verilmiştir. Yine Millet Mektepleri bünyesinde kurulan halk yatı dershaneleri 12-18 yaşları arasındaki vatandaşları bir eğitim programı içine alarak, eğitilmiş, bilinçli birer vatandaş olmalarını sağlamıştır. Burada eğitim alan bireyler daha sonra eğitmen olarak köy okullarına gönderilmiştir. Millet Mekteplerinin halkı eğitmek için yaptığı tüm bu faaliyetlerin sonucunda 1928-1941 arasında 1.402.085 vatandaş Millet Mekteplerinden mezun olup diploma almaya hak kazanmıştır.

Tablo: 2.2. 1928-1942 Yılları Arasında Millet Mekteplerinden Mezun Olan Vatandaş Sayısı

Yıl	Erkek	Kadın	Toplam
1928-1929	397.476	199.544	597.010
1929-1930	180.255	82.168	262.423
1930-1931	144.476	144.446	188.311
1931-1932	85.120	85.120	188.311
1932-1933	75.153	75.753	90.935
1933-1934	35.183	35.183	40.851
1941-1942	11.972	11.971	14.085
		<b>Toplam</b>	1.402.085

Kaynak: Taşdemirci,2009:40

Millet Mekteplerine devam eden vatandaş sayısının artmasında, vatandaşları teşvik edici düzenlemelerin önemi büyüktür. Eğitim süresini başarıyla bitiren vatandaşlara Millet Mektepleri Dershanesi Mezuniyet Vesikası ve Millet Mektepleri Şahadetnamesi verilmiştir. Ayrıca derece giren vatandaşlara 1924 Anayasası, Atatürk’ün imzalı fotoğrafı ve “Gençliğe Hitabe” hediye edilmiştir. Bunun yanı sıra açılan tarım, ticaret, zanaat kurslarında öncelik verildiği gibi Milli Eğitim Bakanlığı halk yayınlarından ücretsiz yararlanma imkânına da sahip olmuşlardır.

1928-1948 yılları arasında halk eğitimi faaliyetlerini üstlenen Millet Mektepleri 1932’den sonra eski gücünü yitirmeye başlamış, üye sayısında yıldan yıla azalma görülmüştür (Gediklioğlu,1978: 76). Bunun sebepleri ise yaşanan mali sıkıntılar, köylerdeki vatandaşların Millet Mekteplerine sırtını dönmesi, CHF’ sının yerel yönetim düzeyinde bürokratik bir

düşünceyle yönetilmesidir. Bu olumsuzların nihaiyi sonucu olarak da Millet Mektepleri 1949 yılında resmen kapatılmıştır (Kaya,1977: 109).

### 2.6.3. Halkevleri

Yeni kurulan devlet siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel olarak çöküntü içerisinde olan toplumu, hak ettiği yere ulaştırmak için inkılâp hareketlerini başlatmıştır. Bu hareketin başlıca amaçları 13 Milyon nüfusunun %91'i bile okuma-yazma bilmeyen Türk toplumuna okuma-yazma öğretmek eğitilmiş Türk vatandaşlarının yetişmesini sağlamak, aydın ile köylü arasında var olan kopukluğu gidermek ve yeni düzen çalışmalarında vatandaşların desteğini almaktır (Çiftçiöğlü, 2007:16).

1912' de faaliyete geçen Türk Ocakları çatısı altında başlatılan halk eğitimi çalışmalarıyla bu ihtiyaçlar karşılanmaya çalışılmıştır. Fakat 1931'de Türk Ocakları'nın kapatılmasından sonra, halk eğitimi faaliyetlerini üstlenecek, inkılâp hareketlerini vatandaşlara benimsetecek, aydın ile köylü arasındaki bağ kurulabilecek ve 1929 Dünya Ekonomik Bunalımı sebebiyle ülkede başlayan sosyal huzursuzları çözebilecek yeni bir kuruma ihtiyaç duyulmuştur (Kardaş,2014:413). Bu kurumlar ise halkevleri olarak ortaya çıkmıştır.

Halkevlerinin kurulacağına ilişkin haber Türk Ocakları kapatılmadan üç ay önce Cumhuriyet Gazetesi'nde yer almıştır. Haber "Gazinin İrşadı" diye başlamış ve "Büyük Halkevleri Tesis Edilecek" başlığını taşımıştır. Halkevleri hakkında bu ilk haber şöyle devam etmektedir:"Halkevleri 1500 kişilik olacak, içinde sinema, kütüphane bulunacak, konferanslar verilecektir. Gazi Hz. seyahatlerinde edindikleri intibalara göre memleketin muhalif yerlerinde halkı toplamak ve genelliği yükseltmek için bazı teşkilata lüzumu kafî vardır. Bunun için memlekette büyük halkevleri tesis edilecektir.Halkevi en aşağı 1500 kişilik olacak ve içinde halkı işgal edecek teşkilat mevcut bulunacaktır. Bu cümleden olan halkevlerinin bir sineme ve kütüphaneleri bulunacak ve salonda halka konferanslar, dersler verilecektir. Hasılı halkı ve gençliği buraya toplamak için her teşebbüse girilecektir. CHP bu işe ön ayak olacaktır. Halk Fırkası Gazi Hz.nin emir ve işaretleri üzerine şimdiden tetkikata başlamıştır. Fırkanın büyük kongresinde bu hususta teklif attı bulunacak ve halkevleri tesisi için bu karar alınacaktır. Halkevlerinin bu seneden itibaren tesisine çalışacaktır" (Zeyrek, 2006:16).

Halkevlerinin kuruluşunda ise Avrupa'ya eğitim için gönderilen öğrencilerden, Vildan Aşir Savaşır adlı hanımın rolü tartışılmazdır. Aşir tüm Avrupa'yı gezmiş, halk eğitimi

hususunda çalışmalar yapmıştır. Çalışmaları sırasında da Çekoslovakya'daki Sokollar ilgisini çekmiştir. Sokollar; Çekler ve Slovakların bir araya gelerek milli bir devletin kurması için çalışmış ulusal kültür merkezleridir. Geleneksel değerlerin işlendiği bu merkezler her kent ve kasabada kurulmuş, vatandaşlara eğitim vermiştir. Aşir yurda döndükten sonra 1931 yılında Türk Ocağı'nda, Çekoslovakya'daki Sokolların bu uygulamasından bahsetmiş ve ülkemizde de bu tür bir uygulamanın gerekliliğini dile getirmiştir. Fakat bu fikir aydınlar arasında tartışmalara yol açmıştır. Aşir Ankara radyosunda da bu konu hakkında bir konuşma yapmıştır. M.Kemal bu konuşmayı dinlemiş, çok etkilenmiş, Aşir'i arayıp tebrik etmiş ve bu hususta çalışmasını istemiştir.

Türk Ocakları'nın başarısız olduğunu düşünen Ali Rana Tarhan, Hasan Cemil Çambel, Halil Fikret Kanad, Emin Erişirgil, İhsan Sungu, Avni Başman gibi dönemin aydın ve eğitimcileri de bir araya gelip bu konuda ne yapılması gerektiğini, Türk Ocakları yerine nasıl bir kurum oluşturulması gerektiği hakkında toplantılar yapmışlardır. Bu toplantıların sonucunda dönemin Milli Eğitim Bakanı Dr. Reşit Galip bu konuda çalışma yapan aydınları Türk Ocağı binasına çağırarak toplantıya; Reşit Galip, Şevket Süreyya Aydemir, Recep Peker, Ali Rana Tarhan, Hasan Cemil Çambel, Ziya Cevher Etili, Münir Hayri Egeli, Cevdet Nasuhi, İsmail Hüsrev Tökin, İshak Refet, Hamit Zübeyir Koşay, Sadi Irmak, Behçet Kemal Çağlar ve Vildan Aşir Savaşır katılmıştır (Çeçen,2000: 94). Toplantıyı Reşit Galip açmış ve M.Kemal'in halkevlerini kurulmasına ilişkin direktiflerini anlatmıştır. CHP Genel Sekreteri Recep Peker ise burada yaptığı konuşmasında halkevlerinin amaçları ve nasıl bir misyon üstleneceğinden bahsetmiştir. Yine bu toplantıda halkevleri tüzüğünü hazırlayacak bir komite oluşturulmuştur. Komite üyeleri Ziya Cevher Etili, Şevket Süreyya Aydemir, Sadi Irmak, Tahsin Banguoğlu, Hamit Zübeyir Koşay, Hüseyin Namık Orkun, Kerim Ömer Çağlar, Namık Katoğlu ve Vildan Aşir Savaşır'dır. Ziya Cevher Etili ise başkan olarak atanmıştır. Komite kısa bir sürede halkevlerinin ana tüzüğünü hazırlayarak parti genel sekreteri Recep Peker'e sunmuştur (Şimşek, 2002:60).

Tüzükte halkevlerinin amaçları şöyle açıklanmıştır: “Partimizin programı cumhuriyetçilik, milliyetçilik, halkçılık, devletçilik, laiklik ve inkılâpçılıktır. Programımız bu vasıf ve ana prensiplerin ve ebedileştirilmesi için bu vasıflarda kuvvetli vatandaşlar yetiştirilmesini; milli seciyenin Türk tarihinin hak ettiği yerlere çıkarılmasını, güzel sanatların yükseltilmesini milli kültürün ve ilmi hareket ve faaliyetlerinin kuvvetlendirilmesini ehemmiyetli vasıtalar olarak tespit ve işaret eder... Halkevlerinin gayesi bu uğurda çalışacak

mefkûreci vatandaşlar için toplatıcı ve birleştirici yurtlar olmaktadır”(CHP Halkevleri Talimatnamesi 1932, 1932: 3).

10-18 Mayıs 1931’de CHP’nin üçüncü büyük kongresinde halkevlerinin açılması karar verilmiş, çalışmalar tamamlandıktan sonra 19 Şubat 1932’de 14 ilde aynı anda açılmıştır (İnan, 2000:136). İlk açılan bu halkevleri: Afyon, Ankara, Aydın, Bolu, Bursa, Çanakkale, Denizli, Diyarbakır, Eminönü, Eskişehir, İzmir, Konya, Malatya ve Samsun’dur (Olgun, 2013:287) Halkevlerinin sayısı kısa sürede artmış, 1932-1950 yılları arasında açılan halkevi sayısı 500’e yaklaşmıştır (Şeker, 2011:39).Devrin ileri gelen devlet adamları ve aydınları halkevlerinin açılışından duyduğu memnuniyeti dile getirmiştir. İsmet İnönü halkevlerini “Yeni Türkiye hayatının başlı başına bir unsuru ve remzi” olarak tanımlarken, Dr. Refik Saydam ”Bütün yurttaşların duyuş, düşünüş ve inkılâbı anlayışta el ele yürür bir cemiyet haline gelmesi için kültür kaynağı hatta üniversitesi” olarak tanımlamıştır (Alçıtepe, 2007:295). Kemal. H. Karpat ise halkevleriyle ilgili şunları söylemiştir:“Halkla ilişkiler, grup çalışması, sosyal örgütlenme ve sosyal, eğitsel ve kültürel çeşitli grup etkinlikleri gibi geçmişte hiç bilinmeyen çeşitli konularda önemli bir eğitim yuvasıydı. Geleceğin siyasi liderlerinin birçoğu politika tekniklerine ilişkin temel eğitimlerini halkevlerinde aldı. Üstelik bu, otoriteryan bir eğitim de değildi. Parti merkezindeki boğucu resmiyetin aksine taşra teşkilatında ve halkevleri ile halkodalarında yapılan toplantılar, görece rahat ve demokratik bir ortamda yapılırdı.”(Karpat, 2011:71).

Halkevlerinin genel merkezi eski Türk Ocağı binası olarak kabul edildiği için açılış töreni burada yapılmıştır. Açılışta Millet Meclisi Başkanı Kazım Özalp, çok sayıda bakan ve milletvekili katılmıştır. Tören Ankara radyosundan da bütün ülkeye yayınlanmıştır. İstiklal Marşı’nın okunmasıyla başlayan törende parti genel sekreteri Recep Peker bir konuşma yapmıştır. Peker konuşmasında, partinin son genel kurulunda ulusal kültür alanında yeniden örgütlenmeye yönelik kararlar alındığını ve bu maksatla da halkevlerinin kurulmasına karar verildiğini, CHP’nin her kademesinde halkevlerinin nasıl kurulup, çalışacağını ve konuya ilişkin ayrıntılarında ilgili bakan olması dolayısıyla Reşit Galip tarafından yapılacağına yer vermiştir. Bunun yanı sıra halkevlerinin ulusal bütünlüğü sağlamayı hedeflediğinde, bu birlik ve bütünlüğün sağlaması içinde, ulusal bir çalışma programına ihtiyaç olduğunu, CHP’inde halkevleri vasıtasıyla bu ihtiyacı karşılamak isteğinden, halkevlerinin siyasi bir boyutu olmadığından, sosyal ve kültürel alanlarda çalışma yapacağından ve ulusumuzun karşılaştığı sorunların halkevleri aracılığıyla çözeceğinden bahsetmiştir (Çeçen,2000:98).

Recep Peker'den sonra halkevlerinin hazırlayıcısı ve sorumlusu olan Milli Eğitim Bakanı Dr. Reşit Galip bir konuşma yapmıştır. Galip konuşmasında ulusal davanın uygarlık yarısında yitirilen zamanı kazanmak olduğunu, halkevlerinin de bu maksatla kurulduğunu, dokuz şube şeklinde örgütlendiğinden, dilimizin ve yazımızın yabancı tesirlerden uzaklaştırılması gerektiğinden, Ankara, İstanbul gibi büyük şehirlerde oturan vatandaşların bilimsel yayınları takip edebildiğine lakin Anadolu'nun diğer köşelerinde bulunan vatandaşların bu hizmetten yoksun olduğundan, halkevleri vasıtasıyla bu sorunun çözümlenebileceğinden, Türk sanatının bu kültür yuvalarında yüceltileceğinden, temsil şubesinin tiyatro önem vererek, toplum içerisinde tiyatronun yaygınlaşmasını sağlayacağından, vatandaşlarımızın ahlaki açıdan olduğu kadar bedeninde gelişmesi gerektiğinde spor şubesinin kurulduğundan, sosyal yardım şubesi aracılığıyla ihtiyaç sahibi vatandaşlara el uzatılacağından, halk dersaneleri ve şubeleri vasıtasıyla da okuma-yazma bilmeyen vatandaşlara karşı bir seferberlik başlatılacağından, vatandaşlarımızın önemli bir kısmının köylerde yaşadığını, onların sorunlarının çözümü içinde köycülük şubelerinin kurulduğundan, ulusal ve kültürel değerlerimizin korunması içinde müze-sergi şubesinin kurulduğundan söz etmiştir, Reşit Galip konuşmasının devamında İslamcılık ve Osmanlıcığın Türk Ulusunun ulusal amaçları olamayacağından, çağdaş uygarlık yolunda ilerlemenin yeni ulusal amaç olabileceğini söylemiştir (Çeçen,2000:98).

Ankara Halkevi Genel Merkezi'nde yapılan bu açılış töreni nedeniyle Başbakan İsmet İnönü verdiği demeçte, “Silah gücünden, her türlü baskı kuvvetinde daha etkili nokta, inancıma göre halkevi gibi kurumlardır. Düşüncelerle bütün ulus içinde ulusal yaşamın kazanacağı beraberlik, yükseklik ve sağlamlıktır. Her silahtan üstün olan budur” diyerek halkevlerine olan desteğini ortaya koymuştur (Çeçen,2000:98).

Atatürk de halkevlerini desteklemiş, bizzat Vildan Aşir'i arayıp, onunla görüşmesi ve daha sonraki günlerde yaptığı yurt gezilerinde halkevlerine ziyaretlerde bulunması bunun açık bir göstergesidir. Hazırlıkları tamamlanan, halkevlerinin açılış törenlerine valiler, belediye başkanları ve halk katılmıştır. Törenlerde şiirler okunmuş, gösteriler yapılmıştır.

Halkevi şubelerinde ilk etkinlik olarak Faruk Nafiz Çamlıbel'in “Akın” adlı piyesi ve Behçet Kemal Çağlar'ın “Çoban” adlı oyunu sergilenmiştir. Bu eserler Türk tarihine ışık tutmaya ve vatandaşlarımızı bilinçlendirmeye dönüktür. İlk olarak 14 ilde açılan halkevleri tüm vatandaşların desteğiyle ülkenin tüm köşesine yayılmış, ulusal bir kaynaşma yaşanmıştır. Halkevleriyle ilgili mevzuata baktığımız zaman halkevleri çalışma Teşkilatnamesiyle



belirlendiğini görebiliriz (Durak,2004:416).1932’de çıkarılan Halkevleri Teşkilât İdare ve Mesai Talimatnamesi halkevlerinin oluşturulması, yönetimi, şubeleri ile ilgili kurallar belirlenmiştir. Talimatnameye göre; halkevlerinin açılma kararı ve çalışma programını sevk ve idare etme yetkisi CHP yönetim kuruluna verilmiş, açılan halkevlerinin teşkilatlanması, denetimi, düzeni, bakımı, buldukları yerin il veya ilçe yönetim kuruluna bırakılmıştır. Yine aynı talimatnameye göre halkevleri 9 şube şeklinde örgütlenmiş bunlar: Dil-Tarih ve Edebiyat, Güzel Sanatlar, Temsil, Spor, Sosyal Yardım, Halk Dershaneleri ve Kursları, Kütüphane-Yayın, Köycülük ve Müze-Sergi şubesidir. Yine bu yönetmelikle halkevinin kurulmasında ve yönetiminde bazı esaslar belirlenmiştir. Bunlar şunlardır:

**a.**Halkevleri Cumhuriyet Halk Partisi’nin cumhuriyetçilik, milliyetçilik, halkçılık, devletçilik, laiklik, inkılapçılık prensibi içinde çalışan bir kültür ve halk terbiyesi kurumudur.

**b.**Halkevleri Cumhuriyet Halk Partisi’ne bağlı olmakla beraber siyasi bir kurum değildir. Bundan dolayı halkevlerinin kapıları partiye yazılı olan veya olmayan tüm yurttaşlara açıktır. Yalnız komiye üyeliğine seçilebilmek için Cumhuriyet Halk Partisine yazılı olmak şarttır. Fakat devlet memurluğunda bu şart aranmaz.

**c.**Her halkevi bulunduğu köy veya kentin halkevidir.

**ç.**Halkevleri kendilerine verilmiş olan talimatnamelerinin esasları içinde kendi çalışmalarını kendi düzenler.

Bir yerde halkevi açılabilmesi için ;

**ça.** En az üç kolu (şube) açabilecek üyesi bulunmak,

**çb.**en az 200 kişiyi toplayabilecek bir salonla bir kütüphane, çalışma odası ve açık hava jimnastiklerini yapmaya elverişli bir avlusu olan bir bina bulmak ve bunu kullanışlı bir şekilde döşemek,

**çc.** En az bir odacı ve memur aylığı ile diğer lüzumlu giderleri karşılayacak bir bütçeyi sağlamak lazımdır. Bu şartları bir araya getirmek, halkevi açılacak yerin Cumhuriyet Halk Partisi teşkilatının vazifesidir. Yukarıdaki şartları temin eden parti teşkilatı kademelere riayet edilmek suretiyle teklifini Vilayet İdare heyetine gönderir; Vilayet İdare Heyeti şartların mevcut olduğunu görürse, halkevinin açılmasını parti genel sekreterliğine teklif eder. Halkevi’nin açılma kararı, Cumhuriyet Halk Partisi Umumi Heyeti’nce verilir.

**d.**Halkevlerinin yönetimi Umumi İdare Heyeti’ne aittir.

e.Açılma kararı verilen halkevinin açılış yıldönümü olan 19 Şubatı takiben ilk Pazar günü yapılır. Bu törenin programı Umumi İdare Heyeti'nce hazırlanır (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1932, 1932:35).

Halkevleri Teşkilât İdare ve Mesai Talimatnamesinin hükümleri, Türk Dilini Tetkik Cemiyeti'nin başlattığı dilde özleşme çalışmalarının sonucu olarak öz Türkçeleştirilmiş bir şekilde 1935 yılında "Halkevleri Öğreneği" yeniden yayınlanmıştır. Bu düzenlemeyle madde sayısı 73'e çıkarılmıştır. 5 yıl sonra tekrar yönetmelikte değişikliğe gidilmiş, Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi adını almıştır. Bu düzenlemeyle yapılan en önemli değişiklik halkevlerinin dokuz şubesine ayrılan bölüm çıkarılmış, bu dokuz şube için ayrı bir yönetmelik hazırlanmış ve 1940 yılında "Halkevleri Çalışma Talimatnamesi" adıyla yayınlanmıştır. Halkevi açmak için gerekli şartlar sağlandıktan sonra, küçük yerleşim yerleri içinde halk odaları açılmaya başlanmıştır. Halkodalarının çalışmasına ilişkin hükümlerde 1939 yılında çıkarılan "CHP Halkodaları Talimatnamesi"yle belirlenmiştir. Bu yönetmelik CHP Genel Yönetim Kurulu tarafından hazırlanıp, 8 Ağustos 1939 tarihinde Parti Genel Başkanlığı Divanı tarafından kabul edilmiştir. Bu talimatnameye göre: Bir yerde halk odası açmak için en az 50 üye zorunluluğu ve bir toplantı salonu ile bir okuma odasının bulunması ayrıca burayı idare edecek bütçenin sapsızlanması şarttır. Ayrıca bir okuma odası sağlanamazsa toplantı salonunun uygun bir yerine kitap salonu konularak hem salon hem okuma odası olarak kullanılabilir (CHP Halkodaları Çalışma Talimatnamesi 1939, 1939:35). İlk olarak 19 Şubat 1940 tarihinde 141 halkodası açılmış kısa zamanda bu sayı artmıştır.

Halkevlerinin organları ise şube yönetim komitesi, halkevi yönetim kurulu ve genel kuruldan oluşmaktadır. Bu organların oluşturulması ve çalışmasına ilişkin hükümler, 1932'de çıkarılan Halkevleri Teşkilât idare ve Mesai Talimatnamesiyle belirlenmiştir. Şube yönetim komitesi halkevinin dokuz çalışma kolunu kapsamaktadır. Her çalışma kolunun ayrı bir komitesi olmuş, bunlara şube yönetim komitesi denilmiştir. Şube yönetim komitesinin üye sayısı, o şubeye kayıtlı üye sayısına göre belirlenmiştir. (CHP Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi 1940, 1940: m.14). Her şubenin çalışması da halkevleri genel kurulu tarafından onaylanan, komite üyeleri arasındaki ilişkiyi düzenleyen özel yönetmeliklerle belirlenmiştir. İki yılda bir seçimleri yapılan şube yönetim komitesini seçilmek için aranan şartlarsa şunlardır:

1.CHP'ye kayıtlı olmak(devlet memurları için bu şart değildir).

2.Seçimlere üyelerin mutlak çoğunluğunun katılması gerekir. Ancak bunun sağlanamaması halinde bir hafta sonra toplantı yapılmalı, bu kez orada hazır olanların seçime katılma yeterlidir (Seçimin tarih, yer ve saati bir an önce duyurulmalıdır).

3.Seçime katılan üyelerin en az üçte biri kadar oy kullanmak gerekiyordu. En son üyelik için iki kişi eşit oy almışsa, kura çekilerek sonuç belirlenmelidir.(Halkevleri öğreteneği 1935, 1935: 21). Seçimlerin tamamlanmasından sonra Şube Yönetim Komiteleri tarafından yıllık çalışma programı hazırlanmıştır. Bu program genel kuruldan tarafından incelenir, Halkevi Yönetim Kurulu tarafından onaylanmıştır. Programın bir örneği de halkevinin bağlı olduğu yönetim kuruluna gönderilmiştir.

Halkevlerinin yönetim kurulu ise o halkevine bağlı şubelerin yönetim kurulları tarafından seçilen delegelerden oluşmuştur. Her şube halkevi yönetim kurulunda görev almak üzere bir delege seçme hakkına sahip olmuştur. Böylece halkevleri yönetim kurulu ilgili parti teşkilatı tarafından atanan bir başkan ve şube yönetim kurulunun seçtiği 9 delegeden oluşturulmuştur. Şubelerin seçtiği delegeler, şube başkanı da olabilirdi. Ankara Halkevinin başkanı ise doğrudan doğruya CHP Genel Yönetim Kurulu tarafından atanmıştır. Halkevlerinin yönetim kurulu haftada bir kez toplanmıştır. Kurulda kararlar salt çoğunla alınmış, eşitlik olduğu takdirde de başkanın olduğu taraf oylamayı kazanmış kabul edilmiştir. Halkevleri yönetim kurulunun görevleri ise şunlardır: ulusal bayramlarda halk için gösteri hazırlamak ve yönetmek, halkevi gösteri programlarını uygulamak, şubelerin çalışmalarını denetlemek ve şubeler arası koordinasyonu sağlamak, halkevi bütçesini oluşturmak ve denetlemek yerel parti örgütü yönetim kurulunu ve CHP genel sekreterliği halkevinin çalışmaları ve karşılaştığı sorunlar hakkında düzenli çalışmalar ve altı ayda hazırlayacağı raporla bilgilendirmektir (Algan,2011: 21-22).

Halkevlerinin diğer bir organı da genel kuruldur. Halkevleri ilk kurulduğunda bu organ oluşturulmamıştır. Bu organın görevini halkevleri yönetim kurulu yürütmüştür. 1940'da yapılan bir düzenlemeyle genel kurul oluşturulmuş ve yılda bir kez toplanmasına karar verilmiştir. Yapılan toplantılarda halkevinin bir yıl süresince yaptığı çalışmaları, halkevi başkanı tarafından anlatılmış ve gelecek yıl yapılacak çalışmalar hususunda bilgi verilmiştir.

Halkevlerinin binalarına baktığımız zaman ise cumhuriyet dönemine ilişkin mesaj ve bilgilerin yer aldığını görebiliriz. Örneğin binalarda parti sloganları, altı oklu bayraklar, Atatürk heykelleri, özdeyişler ve Türk bayrakları yer almıştır. Binalar genellikle Cumhuriyet meydanlarına inşa edilmiştir. Cami ve kilise yanları da tercih edilen mekânlardır. Binaların

balkonları hitabet için kullanılmış, bahçe ve avlularda yazın da sinema ve balo gibi etkinlikler için faydalanılmıştır. Halkevi binaları çeşitli bölümlerden oluşmuştur. Bu bölümler salon, idari kısım, kütüphane, jimnastik salonu, açık alan olarak ise meydan, bahçe ve avludur. Her bölüm yapılacak etkinliklere uygun olarak kullanılmıştır.

Halkevlerinin kuruluşu ve çalışma için gerekli gelirin temini ise yardımlardan, devlet bütçesinden ve bulunduğu partinin il örgütü tarafından karşılanmıştır. Halkevleri yıllık giderleri için bütçe hazırlamış ve bütçeyi buldukları yörenin parti örgütüne onaylatmışlardır. Halkevlerinin giderlerinin önemli bir kısmını devlet bütçesinden aldıkları yardımlar sayesinde karşılamıştır. Fakat halkevi sayısının giderek artmasının sonucu devlet bu giderleri karşılayamaz duruma gelmiştir. Halkevleri düzenledikleri sergi, gezi, sinema gösterisi gibi çeşitli etkinliklerle bu ihtiyacı karşılamaya çalışmıştır. Atatürk'ün 10 Kasım 1938 'de vefatının ardından vasiyetinin bir kısmı, halkevlerine verilmiştir. Halkevleri aynı zamanda vergiden muaf tutulmuştur. Halkevlerinin giderlerinin önemli bir kısmının devlet tarafından karşılanması Demokrat Parti döneminden itibaren eleştiri yapılmaya başlanmıştır (Özdemir ve Aktaş, 2011: 253). Halkevlerinin faaliyetlerini sürdürmesi için gerekli olan en önemli unsurlardan birini de eleman ve azalar oluşturmaktadır. Bu kültür kurumlarında her meslekten insan birlikte çalışmış, aydın-halk kaynaşması yaşanmıştır. 1940 yılına ait veriler incelendiğinde, halkevlerinin toplumun tüm kesimine kucak açtığını görebiliriz. Bu durumun en faydalı sonucu ise; halk ile aydın arasında yaşanan bilgi alışverişidir. Vatandaşlar dolaylı olarak eğitim sürecinin içinde yer almış ve kendini yetiştirebilme imkânına sahip olmuştur.

Tablo: 2.3.Halkevleri Üyelerinin 1940 Yılı Meslek Dağılımı

MESLEKLER	ERKEK	KADIN	TOPLAM
Hukukçu	1482	43	1525
Doktor	1508	38	1546
Eczacı	371	11	382
Mühendis	432	4	436
Öğretmen	11035	4545	15580
Güzel Sanatlar	8488	636	9124
Memur	22587	1118	23705
Çiftçi	18540	385	18925

İşçi	17978	1016	18994
Sair(Diğer) Meslekler	36975	5859	42834
GENEL TOPLAM	119396	13655	133051

Kaynak: Zeyrek, 20006: 27

Halkevlerinin ve halkodalarının yukarıda belirtilen çalışma koşullarını ve faaliyetlerini denetleme görevi CHP bölge müfettişleri ve halkevleri müfettişlerinin görevidir. Bu teftişler işlerin talimatlara, prensiplere uygun olup olmadığını görmek amacıyla yapılmıştır. Bu teftişlerin asıl önemi ise halkevlerinin; ihtiyaçlarının, eksikliklerinin, imkânlarının ve bölgesindeki hakiki kabiliyetlerini yoklamaktır. Bu teftişler esaslı amaçlara hizmet etmişlerdir (CHP Halkevlerinin ve halkodalarının 1940 Çalışmaları, 1941:23)

#### **2.6.4.Halkevlerinin Şubeleri**

Halkevleri 9 Şube şeklinde örgütlenmişlerdir. Bu şubeler; Dil-Tarih ve Edebiyat, Güzel Sanatlar, Temsil, Spor, Sosyal Yardım, Halk Dershane-Kursları, Kütüphane-Yayın, Köycülük ve Müze-Sergi şubesidir. Açılan halkevleri şubelerinin görevi çıkarılan çalışma talimatnameleriyle tek tek belirlenmiştir. Bu talimatnamelerde görevler, amaçlar ve yapılması gerekenler açık bir şekilde belirtilmeye çalışılmıştır.

##### **2.6.4.1. Dil-Tarih ve Edebiyat Şubesi**

Dil Tarih ve Edebiyat şubesi, halkevlerinin en aktif şubelerinden biridir. Bu şubenin amacı, kültürel değerlerimizin korunması ve geliştirilmesidir. Bu amaçla şube,Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumu'yla işbirliği yaparak çalışmalarını sürdürmüştür. Nitekim, tarihi gün ve haftalarla ilgili kutlamalar yapılmış, Türk büyükleri anılmış ve çeşitli konularda konferanslar verilmiştir (Namal,2012:32).

Şubenin amaçları, halkevlerinin 1940 Çalışma Talimatnamesi'nde şu şekilde belirlenmiştir:

**1.**Dil ve Edebiyat şubesi, çevrenin genel bilgisinin artmasına ve parti prensiplerinin kökleşmesine yurt sevgisinin, yurttaşlık duygusunun yükselmesine yarayacak konularda konuşmalar ve konferanslar düzenler.

**2.**Halkevlerinde verilecek konferansların konu ve ifade bakımında halkı ilgilendirecek türde olmasına dikkat edilir. İlim ve edebiyat konularında verilecek olan konferansların, halkın anlayacağı dilde olmasına dikkat edilir.

3. Her konferansın mutlaka konferansa katılımcı olarak katılacak kişi tarafından önceden yazılmış ve hazırlanmış olması şarttır. Konferans verilmeden önce konferansın yazılı bir örneği konferansı verecek kişi tarafından halkevi başkanına verilir.

4. Halkevlerinde verilen konferanslar, konferansçı yetiştirmesine de katkı sağlamaktadır.

5. Dil çalışmalarını yapmaktaki amaç, Türk diline doğal hakkını vermektir.

6. Eski Türkçe eserlerdeki öz Türkçe söz ve deyimleri araştırıp toplamak ve koruma altına almak.

7. Halk dilinde yaşayıp yazı dilinde kullanılmayan Türkçe söz ve deyimler ile folklor (Halk bilgisi) ürünlerini toplamak.

8. Eski Türkçe ve halk Türkçesi'nin dil ve şive farklılıklarını araştırmak.

9. Konuşma da selamlaşma da öz Türkçe sevgisini yaymak.

10. Dil ve Edebiyat şubesi üyeleri arasında toplantılar düzenleyerek, sanat ve edebiyat konuları hakkında yarışma ve tartışma ortamı düzenlemek.

11. Yarışmalar düzenleyerek uygun görülen değerli eserlere ödüller vermek.

12. Halkevlerinin ilim, sanat ve edebiyat alanlarında öne çıkmış Türk büyüklerini anmak ve milletin onlara karşı duymuş olduğu saygıyı belirtmek için törenler düzenlemek, toplantılar yapmak (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940, 1940: 5-7). Tarih şubesi, 1940 yılına kadar bu şube içerisinde yer almış; fakat bu tarihten sonra müze ve sergi şubesi ile birleştirilmiştir.

#### **2.6.4.2. Güzel Sanatlar Şubesi**

Güzel Sanatlar şubesi, halkın güzel sanatlara ilgisini arttırmak için müzik, resim, heykel, mimari ve tezyini sanatlar gibi alanlarda çalışmalar sergilemiştir. Sanatsal etkinliklerde amatör veya profesyonel seviyede çalışan vatandaşları bir araya getirmek ve yetenekli kişileri koruyarak bunların yetişmesini sağlamak, şubenin en önemli görevlerinden birini oluşturmuştur. Ayrıca, halkın müzik zevkini geliştirmek için aylık müsamereler ve müzik akşamları düzenlemiştir. Müzik çalışmalarında batı müziği teknikleri uygulanarak koro, bando, orkestra gibi topluluklar oluşturulmuş, yeni enstrümanların kullanımı sağlanmış ve halk çok sesli müziğe alıştırmıştır. Batı müziğinin yanı sıra vatandaşların milli marşları ve şarkıları öğrenmesi için çalışmalarda da bulunulmuştur. Halk arasında söylenen halk türküleri derlenip, ulusal müziğimizin gelişmesi sağlanmıştır. Aynı zamanda şube

fotoğrafçılık ve resim sanatının ilerlemesi için sergiler de açmıştır(Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940, 1940: 9-13).Şubenin adı 1935 yılında yapılan yönetmelik değişikliğiyle “Ar Şubesi” olarak değiştirilmiş; fakat 1940’da tekrar eski adı kullanılmaya başlanmıştır.

Şubenin önemi hakkında İsmet İnönü, halkevlerinin ikinci kuruluş yıldönümünde şunları söylemiştir: “Halkevleri vatanda güzel sanatlara sevgiyi, güzel sanatlarda vatandaşın terbiyesi için, vatandaşın azminin kuvvetlendirilmesi için, nasıl yararlanacağını telkin eden toplantı yeri olmalıdır. Güzel Sanatlar yalnız yüksek bir insan cemiyetinin temeli olan ince ve güzel hisleri terbiye eden, onları çalışmaya hızlandıran onları vatani güzelleştirmek için teçhiz eden bir terbiye vasıtası saymalıdır. Burada bütün halkevlerini, güzel sanatları sevmeleri, sevdirmeleri ve yaymaları için bir heyecan duymaya teşvik ediyorum”(Temizhan,2006:72).

Tablo: 2.4.1932-1944 Yılları arasında Güzel Sanatlar Şubesine üye Kadın- Erkek Sayısı

Yıl	Kadın Üye Sayısı	Erkek Üye Sayısı	Toplam
1932	-	-	1852
1933	306	2448	3244
1934	545	4231	5828

Kaynak: Namal, 2012, s.99

#### 2.6.4.3. Temsil Şubesi

Doğrudan halk eğitiminin yapıldığı en önemli şubelerden birisi de temsil şubesidir. Şubenin amacı: Cumhuriyet ideolojisini ve üniter devlet anlayışını zihinlere yerleştirmek İnkılâp hareketlerinin vatandaşlar tarafından benimsenmesini sağlamak, halk eğitiminin yükselmesine yardımcı olmak ve tiyatroya ilgisi olan vatandaşların halkevi çatısı altında temsil grupları oluşturarak çalışmalarına vesile olmaktır.

Temsil Şubeleri; halkevlerinde yeni bir hayat ve hareket uyandırmak, yörenin tiyatro gereksinimini karşılamak, gençleri güzel ve serbest konuşmaya alıştırmak, gençlerin fikir, dil ve sanat alanında eğitilmesine katkıda bulunmak, tiyatro oyuncusu olabilecek yeteneklerin ortaya çıkmasını sağlamak, iyi konuşmacılar yetiştirmek, yurt ve toplum için yararlı telkinlerde bulunmak gibi görev ve sorumlulukları vardı(CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi,1940,1940: 43).Şube, yukarıda belirtilen amaçları gerçekleştirmek için piyes, kukla-karagöz oyunları ve sinema gösterim faaliyetlerini bir araç olarak kullanmıştır.

#### 2.6.4.4. Spor Şubesi

Yetiyecek olan nesillerin beden ve ruh sağlıklarının bir arada gelişmesini temin etmek için halkevlerinde spora da önem verilmiştir. Halkevleri bünyesinde açılan spor şubelerinin kuruluş amacı; milli karakteri kökleştirmek, milli bünyeyi sağlamlaştırmak ülkeye sağlıklı ahlaklı ve mert insanlar yetiştirmek, milli sporlarımızın canlanmasına çalışmak, mahalli şartlar ve imkânlardan yararlanarak sporun her çeşidini gençler arasında yaymak ve yarışmalar düzenlemektir (CHP,1939'da Halkevleri,1939:4). Bu amaçla, her yaşta spor yapabilecek vatandaşlarımıza ve gençlerimize; jimnastik, boks, cirit, güreş, eskrim, yüzme, bisiklet, avcılık, dağcılık, kayak ve yelken sporları gibi belki de yeni tanıdığı spor dallarıyla uğraşma imkânı sağlanmıştır(CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940,1940:17).

Şubenin spor faaliyetleri, sadece gençleri kapsamamıştır. Tüm vatandaşların ilgisine, sağlığına uygun spor faaliyetleri düzenlenmiştir. Böylece vatandaşlar bilimsel ilke ve kuralları olan spor eğitimini alabilmişlerdir.

Tablo: 2.5. Spor Şubesini Üye Vatandaş Sayısı (1932-1935)

Yıl	Kadın Üye	Erkek Üye	Toplam
1932	-	-	2944
1933	138	6430	6568
1934	145	9011	9156
1935	280	13.087	13.367

Kaynak:Zeyrek, 2006: 68

#### 2.6.4.5. İctimai (Sosyal) Yardım Şubesi

Halk arasında yardımlaşma ve birlik duygusunu kuvvetlendirmek maksatıyla kurulan sosyal yardım şubesinin ilk adı “İctimai Yardım Şubesi”dir. 1935 yılında Sosyal Yardım Şubesi adını almıştır. Şubenin; kimsesiz okul çocuklarını korumak ve onlara yardım etmek, yardıma muhtaç kimselerin tedavisine ve bakımına yardım etmek, kimsesiz hastalara ve doğum yapan kimsesiz kadınlara evlerinde yardım etmek, kırsal kesimden gelen hastaların bakımına ve tedavilerine yardımcı olmak, işsizlerin iş bulmasına yardımcı olmak, dilencilğe karşı çareler aramak, cezaevlerindeki muhtaçları gözetmek ve halkı sağlık konusunda bilgilendirmek gibi önemli görevleri söz konusudur (CHP Çalışma Talimatnamesi 1940, 1940:20).



#### 2.6.4.6. Halk Dershane ve Kurslar Şubesi

Bu şubenin amacı: vatandaşların mesleki ve kültürel olarak kendilerini geliştirmelerine yardımcı olmaktır. Şubenin faaliyetleri vatandaşlara okuyup yazabilme, yabancı dil ve sanat öğretmektir. Diğer faaliyetleri ise dikiş, nakış, ütü, şapkacılık, çiçekçilik, muhasebe, bağcılık, arıcılık, elektrikçilik gibi mesleki konularda kurslar açmak ve diploma vermektir(Algan, 2011, s.25).

Tablo: 2.6.Halk Dershaneleri ve Şubesine Üye Vatandaş Sayısı (1932-1935)

Yıl	Kadın Üye	Erkek Üye	Toplam
1932	-	-	2509
1933	488	3158	3646
1934	603	3916	4519
1935	403	2936	3339

Kaynak:Zeyrek, 2006:71

#### 2.6.4.7. Kütüphane ve Yayın Şubesi

Vatandaşların çeşitli konularda bilgisini artırmak ve kültürlü Türk vatandaşlarının yetişmesini sağlamak amacıyla açılan şube önemli çalışmalarda bulunmuştur. Şubenin en önemli faaliyetleri, vatandaşlara kitap okuma alışkanlığını kazandırmak, halkevinin bulunduğu yerdeki bölgenin kültürüne, tarihine, sağlık sorunlarına, tarım ve hayvancılık faaliyetlerine ilişkin yayın çalışmalarında bulunmaktır. (Algan, 2011:26) Bu faaliyetler sayesinde bir çok vatandaş sosyal ve kültürel konularda bilinçlendirilmiştir.

Halkevlerinin açılması için bir kütüphane ve okuma odası bulunmaması yasal düzenlemelerle zorunlu hale getirilmesi de şubeye verilen önemi ortaya koymaktır (Titiz, 2012:35). Kütüphane ve okuma salonu açmak için gerekli olanaklara sahip olmayan halkevlerine ise kitap odası ve rafı kurmak şartı getirilmiştir.Halkevleri kütüphanelerine girecek olan kitaplar,bakanlıklar, vilayetlerdeki il müdürlükleri, Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumu gibi kurumlarla CHP Genel Sekreterliği'nden hibe veya halkevlerinin kendi bütçesinden ve vatandaşların bağışlarından temin edilen paralarla satın alınmıştır (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940, 1940: 25).

#### **2.6.4.8.Köycülük Şubesi**

Köycülük şubenin kökeni, Türk Ocakları ve Halka Doğru hareketi bünyesinde kurulan Köylüler Cemiyeti'ne kadar götürülebilir. Cumhuriyet döneminde de bu çalışmalar halkevleri bünyesinde kurulan köycülük şubesiyle devam ettirilmiştir. 1930'lu yıllarda Türkiye'de 41.000 köy olduğu ve Türkiye nüfusunun dörtte üçünün köylerde yaşadığı düşünülürse şubenin önemi daha da iyi anlaşılabilir (Zeyrek,2006: 81). Şubenin amacı;köylüyü desteklemek, kalkındırmak, eğitmek ve aydınlarla kaynaştırmaktır. (Şimşek,2002:85).

1940 Çalışma Talimatnamesi'nde ise şubenin amaçları şu şekilde belirlenmiştir: Şube, köylüyü sosyal, sağlık ve kültürel konularda bilgilendirmek, köylü-şehirli arasındaki uyumu ve birliği sağlamak, bu amacına ulaşmak için de köylere çeşitli geziler düzenlemek gibi önemli görevleri ifa etmiştir. Bu gezilerde, aydınların katılımını sağlayarak köylünün sorun ve ihtiyaçlarının tespitinde katkıda bulunmalarına vesile olmak gibi önemli görevleri de söz konusu olmuştur. Bunun yanı sıra Halk Dershaneleri-Kurslar şubesiyle beraber köylünün okuyup yazabilmesi için çalışacak, sosyal yardım şubesiyle de işbirliği yaparak sağlık sorunlarına çare bulmak için köylülere yardım edecektir (CHP Çalışma Talimatnamesi 1940,1940: 28).

Bu şubede köy öğretmenlerine ve eğitmenlere önemli görevler verilmiştir. Köy öğretmenleri ve eğitmenler köycülük şubesinin doğal elemanları sayılmışlardır(CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940, 1940: 28). Şubenin çalışmaları, özellikle, 1933 yılında halkevlerinin genel yayın organı olan Ülkü Dergisi'nin çıkmasıyla yoğunluk kazanmıştır. Derginin her sayısında halkevlerinin ve halkodalarının yaptığı köycülük çalışmalarına yer verilmiştir.

#### **2.6.4.9.Tarih ve Müze Şubesi**

Halkevlerinin tarih ve müze şubesi, milli kültürümüzün ve halk terbiyesinin çok önemli bir yönüyle ilgili olarak çalışmıştır (CHP Halkevleri ve Halkodaları 1944, 1949: 31). Şube, 20 Nisan 1920 tarihinden itibaren halkevleri çalışmalarına esas olan yeni talimatname ile önemli bir faaliyet organı haline gelmiştir. Eskiden, Müze ve Sergi ismini taşıyan bu şube tarih, folklor ve etnolojiyi de içine alarak milli tarih ve kültürümüzü tetkik ve bu yönde çalışmak isteyenler için oldukça önemli kapılar açmıştır (CHP Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, 1941: 69).

Bu şubenin tarih bakımından yapacağı başlıca görevler üç madde halinde belirtilmiştir (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940, 1940: 29). Bunlar:

1. Milli ve yöresel tarihi konuları, uzmanlar, âlimler marifetiyle makale, tercüme ve kitap gibi yayınlar veya konferanslarla geniş bir halk kitesine yaymak,

2. Yöresel tarih hakkında kendi çevrelerinde yapılacak araştırmalarla yeni yeni belgeler elde etmek ve bunları bilimsel bir biçimde yayımlamak,

3. El yazma eserlerden, fermanlardan, kitabelerden, şer'î mahkeme sicillerinden yararlanmak.

4. Halkevi bölgesindeki tarihi eser ve abidelerin iyi korunması için yetkililere bilgi vermek ve bu eserlerin korunması amacıyla kurulmuş olan özel dernekleri desteklemek ve halkı eserleri korumaya davet etmektir.

Şubenin, müzecilik alanında yapacağı başlıca görevler ise şunlardır: Halkevinin bulunduğu yerde resmi müze varsa arkeolojik eserlerle onları zenginleştirmeye, eksikliklerini gidermeye çalışmak. Eğer müze yoksa tedarik edeceği eserleri en yakın resmi müzeye göndermek ya da eserlerin müze tarafından alınması için haber vermektir. Ayrıca tarihi eserlerin olduğu yerlerde resmi bir müzenin kurulması için yetkililerle işbirliği yapmak, şubenin belli amaç ve görevlerinden biri olmuştur (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940, 1940: 30).

## 2.7. Halkodaları

Halkevlerinin kurulması için gerekli olan üç şube açacak kadar üyeye sahip olma şartı büyük şehir ve kasabalarda sağlanırken, küçük yerleşim yerlerinde sağlanamamıştır. Bu yerlere de halkevlerinin sunduğu hizmeti götürmek için yeni bir teşkilatlanmaya ihtiyaç duyulmuş, halkodalarının açılması fikri de bu ihtiyaçtan doğmuştur. 1939 yılında yirmi maddelik "Halkodaları Talimatnamesi" hazırlanmış ve halkodaları faaliyete başlamıştır. 1940 yılında ilk etapta 141 halkodası açılmıştır (Uluskan, 2010: s.56). 1941 ve 1942 yıllarında ise halkodalarının sayısı 217'ye yükselmişken bu sene içerisinde yeni açılan 15 halkevinin dâhil olmasıyla birlikte sayıları 231'e yükselmiştir. 1944 senesinde ise bu sayı 365 ulaşmıştır. Bu halkodalarında 15'i bu sene içinde halkevine dönüştürülmüştür. 350 tane halkodası ardından yeni açılanlarla birlikte halkodalarının sayısı 2688'e ulaşmıştır (CHP Halkevleri ve halkodaları 1944, 1949: 33). 1946 yılında halkodalarının sayısı 4.066'ya (Başgöz, 1995:199)1951'de ise bu rakam 4322'ye ulaşmıştır (Özacun, 2001: s.8).

Halkevlerinin birer özü olarak göreve başlayan halkodalarında, halkevlerindeki gibi şubeler bulunmamıştır. Fakat çalışma konuları arasına halkevlerinden görülen işlerin hemen hemen hepsi girmiştir. Yöredeki imkânlar göz önüne alınarak başarılması mümkün olabilen işler Halkodası İdare Heyetleri Çalışma Programı içerisine alınıp, önemlerine göre üyelere seçilen belirli gruplar tarafından yerine getirilmiştir (CHP Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, 1941: 77).

Halkevlerinin açılmadığı yerlere halkodalarının açılması gibi bir formül gerçekten çok işe yaramış, halkodaları sayesinde CHP'si köylere kadar sokulma imkânına sahip olmuştur(CHP Halkevleri ve Odalarının 1932-1942 Çalışmaları, 1942: 13). Aynı zamanda bu kurumlar Türk kültürünün benimsenip yayılmasını, en önemlisi de Atatürk'ün ortaya koyduğu prensiplerin özümsemesi sağlanmıştır. Sonraki yıllarda halkevlerine dönüşecek olan halkodaları da halkevleri gibi 8 Ağustos 1951 tarihinde değişen siyasi dengeler ve politikalar yüzünden kapatılmıştır (Güneş, 2012:152).

## BÖLÜM III

### HALKEVLERİ ŞUBELERİ MARİFETİ İLE GERÇEKLEŞTİRİLEN HALK EĞİTİMİ

Halkevleri, halk eğitimi faaliyetlerini şubeleri aracılığıyla yürütmüştür. Cumhuriyet ideolojisinin kültür ocakları olan halkevlerinde halk eğitimi fikrinin oluşmasında İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'nun düşünceleri etkili olmuştur. Onun, "Halk Eğitiminin Amaçları" başlıklı çalışması, halk eğitimi alanında etkin çalışmaların yapılmasına zemin hazırlamıştır. İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu söz konusu çalışmasında, "halk eğitiminin amaçlarını belirtirken "Halk eğitiminin birinci amacının Türk halkının kültür seviyesini yükseltmek olduğunu vurgulamış, kültür seviyesi deyimiyle anlaşılması gereken değerlerinde milliyet ve insanîyet kavramları oluşturan değerleri ifade etmiştir. Bu kapsamda yapılacak eğitim-öğretimin asıl amacının çoğu kez yapıldığı gibi halkı geçmişe bağlamak değil, halka gelecek bilincinin verilmesi olduğunu vurgulamıştır. İkinci olarak, Türk halkının medeni seviyesinin yükseltmesini amaçlamıştır. Üçüncüsü ise halkın mesleki seviyesini yükseltmektir" (Temizhan,2006:55). Bu amaçlar doğrultusunda halkevleri dokuz şube halinde örgütlenerek çalışmalara başlamıştır.

Bu şubeler; Dil Tarih-Edebiyat, Güzel Sanatlar, Temsil, Spor, Sosyal Yardım, Halk Dershaneleri-Kurslar, Kütüphane ve Yayın, Köycülük ve Müze-Sergi şubesidir. Şube sayısı ve çalışma alanlarının çeşitliliği de halkevlerinin çok yönlülüğünü ortaya koymaktadır.

#### **3.1. Dil Tarih ve Edebiyat Şubesi Marifetiyle Gerçekleştirilen Halk Eğitimi**

Dil tarih ve edebiyat şubesi halkı Türk dili, Türk kültürü ve Türk tarihi hakkında eğitmiştir.Şube, halk eğitimi çalışmalarını dil ve folklor, edebiyat, kitap çıkarma, büyükleri anma, dergi çıkarma ve tarih çalışmalarıyla yürütmüştür. Aynı zamanda vatandaşları pek çok hususta eğitmek maksatıyla verilen konferanslarda önemli çalışma alanlarından birini oluşturmuştur.

##### **3.1.1. Dil ve Folklor Çalışmaları**

Dil tarih ve edebiyat şubesi, dil ve folklor çalışmaları vasıtasıyla halk eğitimine önemli bir katkı sağlamıştır. Dil çalışmaları doğrultusunda yazı ve edebiyatta kullanılmayan ancak halk arasında yaşayan kelimeler, atasözleri, deyimler, derlenmiştir. Örneğin; sadece Denizli

halkevi 1938 yılında 2672 öztürkçe kelime toplamıştır. Halkevlerinin dil çalışmaları 1932'de Türk Dil Kurumu kurulunca buraya devredilmiş, fakat halkevleri bu kurumla işbirliği içinde çalışmalarına devam etmiştir(İnan, 2000:141).Şube folklor çalışmaları doğrultusunda ise folklor ve etnoloji malzemelerinin toplanması ve koruma altına alınmasını sağlamıştır. Halkevlerinin topladığı folklor ve etnoloji malzemeleri arasında, tezhipler, minyatürler, divanlar, çiniler, halılar, ulusal giysiler nakışlar, kılıçlar, hançerler, oymalar bulunmuştur (CHP, Halkevleri 1940, 1940: 1).

Şubenin dil ve folklor çalışmaları doğrultusunda yürüttüğü halk eğitimi çalışmaları vatandaşların Türkçeyi doğru bir şekilde kullanmasını ve çevresinde bulunan folklor ve etnoloji malzemelerine karşı duyarlılık kazanmasını sağlamıştır.Bu alandaki çalışmaların gerçekleşmesi içinse izlenmesi gereken iki yol belirlenmiştir.

### **I.Yol – Araştırma İnceleme**

Eski Türkçe eserlerdeki öz Türkçe söz ve tabirleri derlemek, halk dilinde yaşayıp yazı dilinde kullanılmayan Türkçe söz ve tabirler ile folklor(Halk bilgisi)mahsullerini toplamak ve son olarak ise eski Türkçe ve halk Türkçesinin gramer ve şive hususiyetlerini araştırmak ve yaymak vasıtasıyla izlenen yoldur (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1939, 1939:6).

### **II. Yol – İleri Sürme**

Bugünkü yazı dilinde kullanılan yabancı kökenli sözlerin ifade ettiği mefhumları anlatabilecek Türkçe kökenli sözler bulup teklif mahiyetinde neşretmek, dile ait yukarıda yazılı gayenin ehemmiyetini ve imkânını ve buna ulaştırıcı yolları ve çareleri gösterip neşriyatta bulunmak, konuşmada, selamlaşmada öz Türkçe sevgisini yaymak amacıyla yapılan çalışmadır (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1939, 1939: 6).

#### **3.1.2. Edebiyat Çalışmaları**

Şubenin edebiyat alanındaki çalışmalarının amaçları şu şekilde sıralanabilir:

1.Edebiyat sahasında yeni ibdalara ve canlı hareketlere müsait bir hava ve heyecan uyandırmak.

2.Yabancı dillerden gelme lüzumsuz unsurların yerini tutabilecek halk dilinde yaşayan öz Türkçe söz ve tabirlerin edebî yazılarda şuurlu bir dikkatle kullanılarak yayılmasını ve bu suretle edebi dilimizin ifade kabiliyetinden bir şey kaybetmemek şartıyla özleşmesini temin

etmek.

3.Edebiyatımızı, cihan edebiyatındaki muasır terakkilere muvazi bir tekâmül yolundan ayırmamakla beraber milli mahiyetini bozacak muzır tesirlerden korumak.

4.Edebî mahsullerimiz arasında bilhassa cemiyetin ihtiyaçlarına cevap veren, inkılâbımızı halk tabakalarına yayıp kökleştiren, Türk'ün engin mazideki yüksek mevkiini, tarihi şereflerini ve millî mücadelenin şanlı hatıralarını ebedileştiren sanat eserlerini çoğaltmak.

5.Edebiyat sahasında yeni ve genç istidatları korumak ve teşvik etmektir. Bu amaçların yerine getirilmesi içinde farklı il ve ilçelerdeki halkevlerinin Türk dil ve edebiyat şubeleri bazı kitaplar çıkarmıştır (Toksoy, 2007:239).Yukarıda belirtilen amaçların gerçekleştirilmesi için halkevlerinde edebiyat geceleri oluşturulmuş, şiir yarışmaları düzenlenmiştir. Yapılan çalışmalarla vatandaşlar etkili, akıcı ve doğru Türkçe kullanmaya özendirilmiştir.

### 3.1.3. Çıkarılan Kitaplar

Ülkenin farklı yerlerindeki halkevlerinin Türk dili ve edebiyat şubesi tarafından çıkarılan kitaplar vatandaşların kendilerini geliştirmeleri sağlanmış ve çeşitli konularda vatandaşlara birer rehber olmuştur. Bunun yanı sıra kitaplar vatandaşlara halk dershane-kursları aracılığıyla kazandığı okuma-yazma becerisini de geliştirme olanağını da vermiştir

Çıkarılmak istenilen kitaplar için ise halkevi yönetim kurulu tarafından onaylanma şartı tüzüklerle belirlenmiştir. Aynı zamanda kitaplar basıldıktan sonra kopyalarının tüm halkevlerine, halkodalarına gönderilmesi yasalarla zorunlu kılınmıştır. Basılan kitaplar ise içeriklerine göre şu gruplara ayrılmıştır.

1. CHP'nin siyasi ideolojisini yaymak amacıyla hazırlanan kitaplar. Bunların kapsamında daha çok konuşmalar, yıldönümü kutlamaları haberleri ve diğer siyasi etkinlikler vardır.

2. Halkevi faaliyetlerini anlatan kitaplar. Ankara'da partinin merkez bürosu tarafından yayımlanan ve bir genel raporla pekiştirilen kitaplar.

3. Edebi çalışmalar, yerel şiirler, yazarlar ve ozanlar hakkında monografiler, yerel folklor ve müzik koleksiyonlarını kapsayan kitaplar.

4. Yerel toplulukların tarihi ve yapısı üzerine araştırmaları kapsayan kitaplar (Temizhan, 2006: 69).

Halkevleri tarafından basılan kitaplar ve halkevleri şunlardır. Adana Halkevinde, Yunus Emre, 12 Yılın Kültürü, Karacaoğlan kitapları çıkartılmıştır.

Ankara'da, Cumhuriyet Destanı, Karacaoğlan, Hitabet Sanatı, Halk Müziği, Halk Müziği Hakkında, Bozkır Haznesi, Aşık Ömer.

Balıkesir'de; Savaş Tepe Manileri, Öz Ses ve Zevk Kaynaklarımız.

Bilecik'te; Ulus'um ve Ülkü'm, Geceler, Devrim Sesi, Celal Sahir Erozan,

Bursa'da; Öz Türkçe Karşılıklar, Öz Türk Adları. Geçmişte Bir Türkçeci, Güneş Dil Teorisi.

Diyarbakır'da; Halkiyat Derlemeleri.

Elazığ'da; Halkevi, Cumhurluk Devri'nde Elâziz, Halk Türküleri ve Oyunları, Tunceli Türküleri, Maden Türküleri, Kültürel Bayındırlık. Üç Ayak.

Gaziantep'te; Bir Dili Öğrenmek İçin, Güneş Dil Teorisi, Antep Büyükleri, Eski ve Yeni Antep Dili, Antep Dili'nde Sentaks Araştırmaları, Antep Dili'nin Tetkiki, Karşılıklar Kılavuzu Üzerine Deste, Yunus Emre, Hicrî Onuncu Asırda Antep, Aydı Divanı, Halkevi Konuşmaları ve Kitab-ı Dede Korkut'tur.

İzmir'de, Şair Şekib'in Hayatı, Bayrak ve Sancak, Tövbeler Tövbesi (Karagöz senaryoları), İzmir Şairleri, İnsiyak - İtiyat ve İrade, Portakal Kahramanı Balcıovalı Mehmet Ali Amca, Kaysi Kahramanı Çikilli İsmail Altıntaş,

Kayseri'de; Kayseri Sözlüğü, Arzın Menşei, Yunus Emre, Mimar Sinan, Köy Gezilerine Ait Broşürler.

Konya'da; Sahip Ata ve Oğulları, Ayaşlı Şakir, Orhun Alfabeti, Araştırmalar, Konferans Serisi.

Mardin'de; Cumhuriyetin 18. Yılında.

Samsun'da; İstiklal ve İnkılâp, Samsun, Öz Dile Doğru, Altı Okun Dilinden.

Zonguldak'ta; Halkevi, İnkılâp ve İstiklâl, Mitat Akif, Abdülhamit, Atatürk Günü, Ekler, Kökler vesaire. Aynı zamanda birçok halkevinin de çalışmalarına ait küçük broşürler bulunmaktadır (CHP 1939'da Halkevleri, 1939 s.10-13).

### 3.1.4. Büyükleri Anma Adına Yapılan Çalışmalar

Dil tarih-edebiyat şubesi, Türk dünyasına çeşitli alanlarda büyük hizmetleri olan, Türk büyüklerini anmak için çalışmalarda bulunmuştur. Bu çalışmalarla vatandaşlar ilim, sanat ve edebiyat alanlarındaki önemli isimler ve çalışmaları hususunda bilgilendirilmiştir. 1939 CHP



Halkevleri Çalışma Talimatnamesi'nde şubenin çalışmalarına şu şekilde yer vermiştir: “Halkevleri ilim, sanat, edebiyat sahalarında belirmiş Türk büyüklerini anmak ve milletin onlara karşı duyduğu saygıyı belirtmek için törenler tertip etmesi, toplantılar yapması yerindedir. Ancak henüz hayatta olan bu gibi şahsiyetlerin günlerini yapmanın bazı saygıya lâyık olanları unutmuş veya geride bırakmış olmak gibi ehemmiyetli ve mukadder mahzurları olabilir ki, bundan kaçınmak için yaşayan mütefekkir, sanatkâr v.s. zatlardan hiç biri hakkında törenler yapılmamalıdır.

İlmine, sanatına hürmeten kendilerine tören tertiplenmesi düşünülen yabancı âlimlerle ölmüş Türk uluları hakkında tören yapılmadan önce isimleriyle şahsiyetlerinin Parti Genel Sekreterliği'ne bildirilmesi mecburîdir. Büyükleri anma tezahürlerinin anılacak zatın şahsiyetiyle uygun bir olgunlukta olmasına dikkat etmek lâzımdır.

Bu sebeple anılacak zatın şahsiyetini açıklamak üzere ciddi tetkikler yapmak ve eserlerinden salâhiyetle bahsetmek, duyarak ve anlayarak bazı kısımlarını okumak gerektir. Bütün bunları toplayarak her yıl bir anma günü veya gecesi yapmaya imkân yoksa beş on yılda bir defa fakat onun kültürel şahsiyetini hakikaten tebarüz ettirecek şekilde toplantılar yapmak tercih olunmalıdır. Hele bir şahsiyet için toplantı tertip edilirken sırf kalabalık çekme hevesiyle onun şahsiyetinden büsbütün aykırı mevzulara temas etmek hiç caiz görülmemelidir” (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1939, 1939:7).Büyükleri anma çalışmaları doğrultusunda birçok halkevinde Namık Kemal, Mehmet Akif Ersoy, Ziya Gökalp, Abdülhak Hamit Tarhan, Mehmet Emin Yurdakul, Mimar Sinan, gibi millet büyükleri anılmıştır. Törenler vatandaşlar tarafından büyük ilgi görmüştür.

### **3.1.5. Dergiler**

Dil, tarih ve edebiyat şubesinin halkı eğitmek amacıyla yararlandığı en önemli vasıtalardan biri de çıkarılan dergilerdi. Dergilerin çıkarılması için CHP tarafından yayınlanan bir genelge ile bir takım ilkeler belirlenmiştir. Bu temel ilkeler şu şekilde özetlenebilir: Halkevi dergilerini Dil ve Edebiyat Şubesi çıkarır. Dergi çıkarmanın şartları arasında eleman, teknik imkanlar birinci derecede rol oynamaktadır. Bugün bu imkanlar daha ziyade Vilayet Merkezlerimizde bulmak kabildir. Bu sebepledir ki şimdilik yalnız Vilayet Merkezlerindeki halkevlerimizin dergi çıkarması kafidir. Bu dergi, o vilayet içindeki bütün halkevlerinin ortak dergisidir (CHP,1940:9). Bunun yanı sıra derginin sürümü sağlanmalıdır. Milli tarih ve kültürümüzün yüksek öğelerin açıklanması sorumluluğu Ankara'da çıkarılan Ülkü ve

İstanbul’da çıkarılan Yeni Türk Dergisi’ne yüklenmeli fakat; diğer dergilerinde bunları örnek alması gerekmektedir. Dergi daha ziyade “muhitin mecmuası” olmalı, kültür incelemelerini hep bu açıdan yapmalıdır. Dergilerin kapsadığı sosyal, ekonomik ve edebi yazılar özellikle halkı ve köylüyü ilgilendirecek çekici, özgün yazılar olmalı ve köylünün ihtiyaçlarına cevap vermelidir. Dergide yer alan yazılar açık, anlaşılır olmalıdır. Aynı zamanda dergi çıkaran her halkevinin, dergisinden diğer halkevlerine birer, Ülkü dergisine bir sayı ve Parti Genel Sekreterliği’ne de iki nüsha göndermesi zorunlu kılınmıştır (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi,1939,s.9).Halkevlerinin kuruluşundan 1944 yılına kadar geçen sürede yaklaşık 50 tane halkevi dergi çıkartılmıştır. Bu dergilerden 24’ü hala çıkmaktadır (CHP Halkevleri ve Halkodaları 1944, 1949: 10).

Tablo: 3.1. Halkevi Dergilerinin Listesinin Bir Bölümü

Halkevinin Adı	Çıkardığı Derginin Adı	Yayın Periyodu
Adana	Akgünler, Görüş	Aylık
Ankara	Ülkü	Aylık
Antalya	Çağlayan	1935-1938 Yıll.Yayınlandı.
Bafra	Altın yaprak	
Balıkesir	Kaynak	Aylık
Bursa	Uludağ	1934-1943 yıll.Yayınlandı
Çanakkale	Anafarta	Aylık
Edirne	Edirne	Aylık
Elâziz	Altan	Aylık
Eskişehir	Halkevi	Aylık
Eminönü	Yeni Türk	1932-1942 Yıll. Yayınlandı
Giresun	Aksu	Aylık
Isparta	Ün	Aylık
Kars	Doğuş	
Kırklareli	Batıyolu	1934-1935 Yıll. Yayınlandı
Samsun	19 Mayıs	2 Aylık
Sinop	Dıranaz	Aylık
Sivas	Dört Eylül	Aylık

Trabzon	İnan	2 Aylık
Urla	Ocak	1930'da 2 sayı çıktı
Uşak	Uşak Halkevi	1936-1937 Yıll. Yayınlandı
Yozgat	Notlar	Aylık
Zonguldak	Karaelmas	3 Aylık

Kaynak:1935 Halkevleri, 1937:25

Çıkarılan dergilerde, halkevleri çatısı altında yapılan etkinliklere, vatandaşlara faydası olacağı düşünülen bilgilere yer verildiği gibi halkevinin bulunduğu bölgenin sosyo-kültürel ve ekonomik yapısı hakkında da bilgi vermiştir. Âdete halkevlerinin sözcüsü olan bu dergiler sayesinde vatandaşlar hem yaşadığı il ve ilçeyi daha yakından tanıma olanağına sahip olmuş hem de siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel alanda sunulan bilgilerden faydalanmıştır. İsmail Hakkı Uzunçarşılı da söz konusu dergilerde çıkan yazıların misyonuna ilişkin şunları söylemiştir: “Bazı vilayetlerde verilen mecmularda evvelce verilmiş direktif dairesinde yürünerek kıymetli ve bilhassa bina kitabeleri neşredilmeye başlamıştır. Şimdiye kadar gördüğüm Konya, Ün, Kaynak, Uludağ, Yeni Türk, Çorumlu, Taşpınar, dergileri orta ve son Türk tarihini alakadar eden kıymetli ve orijinal vesikalar istifademizi mucip olmaktadır. Bu tarzdaki tarih araştırmaları aynı hızla devam ettiği takdirde sekiz-on sene sonra milli tarihin malzemesi olarak Anadolu’da pek kıymetli eserler temin etmiş olacağız” (Arıkan,2001: 273).

Dergilerin önemli bir kısmı özellikle İkinci Dünya Savaşı’nın yarattığı maddi imkânsızlardan ve 1940 sonrasında siyasi gerekçeler dolayısıyla yayın hayatına veda etmiştir.

### 3.1.6. Tarih Alanında Yapılan Çalışmalar

Tarih Şubesi 1940 yılına kadar dil tarih ve edebiyat şubesi içerisinde faaliyetlerini yürütmüş; fakat 1940 yılında çıkarılan Çalışma Talimatnamesiyle müze ve sergi şubesiyle birleştirilip, tarih ve müze şubesi adını almıştır. 1940 Halkevleri Çalışma Talimatnamesi’ne göre şubenin amaçları:

1.“Milli ve mahalli tarihle genel tarihi konular üzerinde uzmanlar ve bilim adamları tarafından ortaya konulmuş gerçekleri bildiri mahiyetinde yazılarla, tercümelerle, hülasalarla veya konferanslarla geniş halk kitlelerine yaymak.

2.Mahallî tarih hakkında kendi muhitlerinde yapılacak araştırmalarla yeni yeni vesikalar elde etmeye ve bunları ilmi şartlara uygun olarak neşretmeye çalışmak (Bu bakımdan el yazma eserlerden, fermanlardan, beratlarından, vakfiyelerden, kitabelerden, şer’i

mahkeme sicillerinden istifa edilecektir).

3.Halkevleri, bölgesindeki tarihi eser ve abidelerin iyi korunması için ilgilileri aydınlatmakla da görevlidir. Bu eserlerin korunması maksadıyla kurulmuş özel cemiyetlere yardım ettiği gibi konuşmalarla, temaslarla halkı da eserleri korumaya davet etmiştir” (Arık, 1947: 112).

Bu amaçlar doğrultusunda, konferanslar verilmiş, yayın çalışmalarında bulunulmuş, tarihi değerler toplanmış, sergilenmiş, tarihi mekânlara geziler düzenlenmiştir. Örneğin; Hatay Halkevi, tarih şubesinin çalışmaları doğrultusunda çıkarılan Hatay Halkevi dergisi Hatay’ın anavatana iltihakının nasıl gerçekleştiğini ortaya koymak için çıkarılmıştır. Derginin daha sonraki sayılarında ise bölgenin kültürel özelliklerine yer verilmiştir (Birsell ve Duman, 2013: 52). Sivas Halkevi tarafından çıkarılan Ortayayla dergisi ise Sivas’ın tarihi ve kültürel özelliklerinin tanıtılması amacıyla çıkarılmıştır (Bozdoğan, 2007: s.147). Gaziantep Halkevi tarih şubesi ise Gaziantep’teki yerli cönklerden, kitabelerden, mezar taşlarından topladığı malumatla “Antep Büyükleri” adlı bir eser yayınlamıştır (Cumhuriyetin 15. Yılında Gaziantep, 1938, 1938: 94). Ankara Halkevinde de tarih ve müze şubesi Türk el işlemleri sergisi açmış, bu sergiye vatandaşlar büyük ilgi göstermiştir (Ankara Türk El İşlemleri Sergisi, 1944, 1944: 3). Isparta Halkevi ise 6 günlük bir Söğüt gezisi düzenlemiştir. Tarih şubesinin halkı eğitmek maksatlı başlattığı bu çalışmalarına vatandaş tarafından büyük ilgi gösterilmiştir.

### 3.1.7. Verilen Konferanslar

Dil, tarih ve edebiyat şubesinin en önemli çalışmalarından biri de verilen konferanslardır. Konferansların amacı yöre halkının genel kültürünün ve bilgisinin artmasını, cumhuriyet ve inkılap prensiplerinin kökleşmesini, yurt sevgisi ve yurttaşlık görev duygusunun yükselmesini sağlamaktır (Halkevleri Teşkilat İdare ve Mesai Talimatnamesi 1934, 1934: 30). Aynı zamanda konferanslarla halkın çağın gelişmelerinden haberdar olması amaç edinilmiştir (Erdal, 2013:63).1938 yılında 209 halkevi toplam 2.727 konferans düzenlenmiştir. Bu düzenlenen konferansa 832.188 kişi gelmiş yani düzenlenen konferans başına 340 izleyici düşmüştür (CHP 1939’da Halkevleri, 1939: 6).1941-1942 yılında ise 183 halkevinde toplam 3.446 konferans düzenlenmiş, bu konferanslara ise 688.189 kişi katılmıştır (CHP Halkevleri ve Halkodalarının 1942 Çalışmaları, 1943: 4).

Konferanslarla vatandaşlar eğitim, sağlık, ekonomi, sanat vb. konularda eğitilmiş ve

bilinçlendirilmiştir. Bunun yanı sıra konferansların konularının belirlenmesinde ülkenin ihtiyaçları ve halkevin bulunduğu yerdeki yöre halkının ilgi ve ihtiyaçları da göz önünde bulundurulmuştur. Örneğin; Ege Bölgesi'nde açılan halkevlerinde vatandaşlar konserve yapımı hususunda bilgilendirirken, Doğu Anadolu'nun farklı il ve ilçelerinde açılan halkevlerinde ise; vatandaşlar yörenin temel geçim kaynağı olan hayvancılık konusunda bilgilendirmiştir. 1944 yılında halkevlerinde sıtma, kızamık, çiçek, dizanteri hastalığına karşı alınacak önlemler; veremin sebepleri ve bulaşması; hayvanlardan insanlara bulaşan hastalıklar ve korunma çareleri; içkinin zararları hususunda konferanslar verilmiştir. Bunun yanı sıra; meyve ağaçlarının arttırılması, ağaç dikme, ağaç budama gibi zirai konularda, seferberlik ve pasif korunma, zehirli gazlardan korunma çareleri, deprem sebepleri ve Anadolu'da deprem bölgeleri adı altında konferanslar verilerek vatandaş çeşitli konularda bilinçlendirilmeye çalışılmıştır. Şube tarafından çocuk terbiyesi, çocuk hastalıkları, çocuk bakımı ve eğitimi ile ilgili bilgilerin verildiği konferanslarda vatandaşlardan büyük ilgi görmüştür(CHP Halkevleri ve Halkodaları 1944, 1949: 6). Halkevlerinde verilen konferans konularının çeşitliliği verilen halk eğitiminin kapsam ve boyutunu göstermesi bakımından da önemlidir.

### **3.2. Güzel Sanatlar Şubesi Marifetiyle Gerçekleştirilen Halk Eğitimi**

Güzel sanatlar şubesi açtığı kurslarla vatandaşları sanatın pek çok dalında eğitmiş, milli marşlarımızın ve şarkılarımızın korunup, gelecek nesillere aktarılmasını sağlamıştır. Bunun yanı sıra şubenin sanat etkinlikleri sırasında kullanılan radyo ve hoparlör halkı eğitmenin iki önemli aracı olmuştur. Radyo ile vatandaşlara Türk müziği sevdirmiş ve pek çok hususta faydalı konuşmalar dinletilmiştir. Bunun yanı sıra milli gün ve haftalarda verilen konferansların tüm vatandaşlar tarafından duyulmasını sağlamak için halkevinin ve şehrin uygun alanlarına tanzim edilen hoparlörler de halk eğitimine önemli katkılar sağlamıştır. 1939 yılında 373 halkevinde 208 radyo, 13'ünde amplifikatör, 76'sında hoparlör bulunmuştur. 1940 yılına kadar da 162 halkevi şubesine radyo gönderilmiştir(CHP 1941, 1941: 35). Şubenin halk eğitimi çalışmalarının diğer bir boyutunu da düzenlenen etkinlikler oluşturmaktadır. Bu etkinlikler, halk oyunları ve bedii rakslar, koro, bando ve orkestra çalışmaları, resim ve fotoğraf çalışmalarıdır.

#### **3.2.1. Halk Oyunları ve Bedii Rakslar**

Güzel sanatlar şubesi, vatandaşları eğitmek için halk oyunları çalışmalarına büyük önem vermiştir şubenin bu çalışması yerli ve milli danslar asli kıyafet saz türkü ve edaları ile

teşvik edilmeli, bunlara müsamerelerde yer verilmeli özellikle kadınlı erkekli oyunlar tercih edilmeli şeklinde ifade edilmiştir (CHP, 1940:11). Halkevleri düzenlediği her törende halk oyunlarını da yer vermiş, vatandaşların özellikle de gençlerin bu oyunlara ilgisini çekmeye çalışmıştır. Yapılan çalışmalarla unutulmaya yüz tutmuş halk oyunları koruma altına alınmış ve yeni nesillerle tanıştırılmıştır. Bu konuda en başarılı halkevi Eminönü Halkevidir. Eminönü halkevinin bu hususta yaptığı çalışmalar pek çok halkevine örnek teşkil etmiştir. Bedii rakslarda ise hemen hemen her halkevi çalışmalarda bulunmuş; fakat yine en başarılı örnekleri Eminönü Halkevi sergilemiştir (CHP Halkevi ve Halkodaları 1944, 1949: 16-17).

### **3.2.2. Koro Çalışmaları**

Güzel sanatlar şubesinin en önemli faaliyetlerinden biri de koro çalışmalarıdır. Yapılan çalışmalarla vatandaşlarımız hem milli türkülerimiz hakkında bilgilendirmiş hem de vakitlerini doğru bir şekilde kullanma imkânı sağlanmış.

Koro çalışmaları pek çok halkevinde yürütülmüş fakat Karşıyaka ve Kadıköy Halkevi koro alanında yaptığı başarılı çalışmalarla öne çıkmıştır. Bunun yanı sıra Çorum ve Giresun halkevinde de halka bir ağızdan marş ve şarkı söyleme zevkini vermek, genç yetenekleri bu uğurda hazırlamak için koro dersleri verilmiş, Ankara ve Bartın halkevlerinde de köylü koroları kurulmuştur. (Çeçen, 2000: 132).

1944 yılında ise Ayvalık Halkevi çevresinden 40 genç toplayıp solfej ve kulak dersi vermeye başlamış, bu çalışma da kısa bir gelecek içerisinde bir koro oluşturacağını göstergesi olmuştur(CHP Halkevi ve Halkodaları 1944, 1949: 18).

### **3.2.3. Bando Çalışmaları**

Güzel sanatlar şubesinin bando çalışmaları, vatandaşlardan büyük ilgi görmüştür. Milli gün ve haftalarda, halkevleri tarafından tertip edilen törenlerde bandolar kullanılmıştır. Yapılan çalışmalarla yetenekli gençler, bu müzik araçlarının kullanımını öğrenme fırsatı yakalamıştır. 1940 yılına kadar 109 halkevinin bandosu bulunmaktadır (Zeyrek, 2006, s.48).Bu alanda yapılan çalışmaların en önemli sıkıntısı: bando araç ve gereçlerinin yokluğu ve ders verecek öğretmenin bulunamamasıdır.

Bando çalışmalarıyla öne çıkan halkevi ise Tire Halkevidir. Bando çalışmalarında öne çıkan diğer halkevleri ise; Ayvalık, Bergama, Denizli, Bolu, Mudanya ve Urfa halkevleridir(CHP Halkevleri ve Halkodaları 1944, 1949: 18).

### 3.2.4. Orkestra Çalışmaları

Ar şubesinin vatandaşları eğitmek ve kendilerini geliştirmelerine katkı sağlamak amacıyla yürüttüğü başka bir çalışma da orkestra çalışmasıdır. Çalışmaların amacı gençlerin sanata ilgisini artırmak, ulusal müziğimizin gelişmesini sağlamak ve milli değerlerimizin batı tekniğine uygun bir şekilde işlememesine yardımcı olmaktır. Orkestra çalışmalarıyla öne çıkan halkevi ise Kadıköy'dür. 1942 yılında halkevleri yıldönümü törenine katılmak için Kadıköy Halkevi orkestrasını Ankara'ya göndermiştir. O dönemde orkestrası sadece yaylı sazlardan oluşan ve orkestra da 45 üyesi Kadıköy Halkevi İlerleyen dönemlerde nefesli sazları da bünyesine alarak üye sayısını artırmıştır. Orkestra çalışmalarında Şişli ve Eminönü halkevleri de varlık göstermiştir. Samsun Halkevi de orkestra çalışmalarına önem vermiş, orkestrasıyla birlikte Malatya ve Elazığ'a gitmiştir. Orkestra çalışmalarıyla adını duyuran diğer halkevleri ise İzmir, Antalya ve Bursa halkevleridir(ÇHP Halkevleri ve Halkodaları 1944,1949: 19).

### 3.2.5. Resim ve Fotoğraf Çalışmaları

Resim ve Fotoğraf 1939'dan sonra halkevlerinin çalışma alanlarına girmiştir. Halkevlerinde amatör sanatçılar tarafından çekilen fotoğraflar ve yapılan resimler "Halkevi Amatör Resim ve Fotoğraf Sergisi" adı altında halkevlerinin kendi salonlarında sergilenmiştir. Bu sergide derece alanlar ise halkevi tarafından ödüllendirilmiştir. Örneğin; Ankara Halkevi 1938 yılında III. Resim ve Heykel Sergisi(Ankara Halkevi, 1938:1)1940 yılında "II.Fotoğraf Müsabakası Şartları ve Geçen Yıllık Fotoğraf Sergisi" adında bir sergi düzenlemiştir(Ankara Halkevi 1940:1). Bu sergilerde amatör sanatçılar tarafından yapılan eserler vatandaşlardan büyük ilgi görmüştür.

Bu alanda başarı gösteren diğer halkevleri; Afyon, Adana, Bakırköy, Beşiktaş, Bursa, Beyoğlu, Diyarbakır, Düzce, Elazığ, Eminönü, Eyüp, İskenderun, İzmir, Konya, Karşıyaka, Malatya, Mersin, Nazilli, Manisa, Ödemiş, Nazilli, Sümer, Şehremini, Tekirdağ, Tokat, Amasya, Antalya, Aydın, Bayındır, Bergama, Bolu, Çanakkale, Denizli, Ermenek, Eskişehir, Fatih, Gaziantep, İzmit, Kars, Kayseri, Muğla, Van, Çankırı, Zonguldak, Ayvalık, Bafra, Burhaniye, Cizre, Edremit, Kadıköy, Ordu'dur (ÇHP Halkevleri ve Halkodaları 1944, s.20). Halkevlerinin bu alanda yaptığı çalışmalarla amatör ve profesyonel sanatçıların bir arada

çalışmaları sağlanmış, yetenekli gençler desteklenmiş, milli kültürümüze ait değerler sanatsal çalışmalarda işlenerek gelecek nesillere bırakılmıştır.

### **3.3.Temsil Şubesi Marifetiyle Gerçekleştirilen Halk Eğitimi**

Temsil şubesi cumhuriyetin ilkelerini, yapılan inkılâpları ve çeşitli alanlardaki bilgileri vatandaşlara sergilediği piyes ve oyunlarla öğretmiştir. Şubenin etkinlikleri: Kukla-Karagöz oyunları ve piyes çalışmalarıdır.

#### **3.3.1.Kukla-Karagöz Oyunları:**

Türk eğlence sanatında önemi tartışılmaz olan Karagöz ve Kukla oyunları, Temsil Şubesinin faaliyetleriyle yeniden hayat bulmuştur. Bu oyunlar, Cumhuriyet dönemi vatandaşlarına inkılâpları aşılacak için bir vasıta olmuştur. 1937 yılında yayınlanan bir genelgeyle halk kitaplarının bazılarının modernleştirilmesi kararı alınmış, bu doğrultuda yedi ayrı karagöz oyunu yazılmış ve bunlar bir kitapta toplanmıştır. Çalışmanın amacı; hikâye ve oyunların vatandaşları eğitecek nitelikte bir içeriğe sahip olmasını sağlamaktır. Yapılan düzenlemeyle Karagöz ve Hacivat tiplerinin karakterleri değiştirilmiştir. Karagöz artık cahil, bilgisiz bir şahıs değil; bilâkis akıllı ve çalışkan bir Türk köylüsüdür. Geleneksel Karagöz ve Hacivat tiplerinin yer aldığı gölge oyunlarında inkılâplardan, dil çalışmalarından ve köy enstitülerinden bahsedilmiştir. Hiciv ve nükte sanatının sergilendiği Keloğlan oyununda da değişikliğe gidilmiş, keloğlan eski tiplerini aksine, çalışkan ve varlıklı bir Türk köylüsünü canlandırmıştır. Bu tür oyunlarda da yeniliklere açık olma, çalışkanlık, dürüstlük gibi değerler üzerinde durulmuştur (Aktaş ve Özdemir, 2011:114).

#### **3.3.2.Piyesler:**

Halkevlerinin sergilediği piyesler, vatandaşlardan büyük ilgi görmüştür. Temsil Şubesinde 1932-1951 yılları arasında 386 piyes sergilenmiştir. Piyesler içeriklerine göre üç gruba ayrılabilir. Bu piyesler şunlardır:

#### **3.3.3.Kemalist Piyesler:**

Siyasi propagandaya ve milli kültüre adanmış piyeslerdir. Türk Tarih Tezini ve Cumhuriyet ideolojisinin vatandaşlar tarafından benimsemesini sağlamak amacıyla sergilenmiştir. Bunlardan bazıları şunlardır: Mavi Yıldırım, Atatürk Köyünde Bir Uçak Günü,



Eğitmen, İnkılâp Çocukları, 30 Ağustos, Bir Gönül Masalı, Gelin Alayı, Mete, Yaşayan Ölü, Cumhuriyet Çocukları, Bir Ses, Kahraman, Alev, Vatan ve Vazife, Uzun Mehmet, İstiklal, 29 Birinci Teşrin (Ekim), 5 Devir, Karagöz Stepte, Ak Akça, 10 Yılın Destanı, Beyaz Kahraman, Haydi Suna, Şeriye Mahkemesinde Işık, Destan, Kartal, Ateş, Gün Doğarken, Kızıl Çağlayan, Yaman, Devrim Yolcuları, Tipi, Tohum, Yarım Osman, Gâvur İmam, Akın, Öz Yurt, Çoban, Atilla, Ergenekon, Bay önder, Çorumlu, Koçyiğit Köroğlu, Kozanoğlu, Tırtıllar, Karagöz Ankara'da, Vergi Hırsız, Belkıs (Şimşek,2002:194).

### **3.3.4.Öğretici ve Eğlendirici Nitelikte Sanatsal Düzeyi Yüksek Piyesler:**

Söz konusu piyeslerde politik öğelere pek yer verilmemiş, sanatsal öğeler ağırlık taşımıştır. Bu piyeslere; Shakspeare, Sophocles, Moliere'den yapılan tercüme ve Celal ve Ahmet Vefik Paşa'dan yapılan uyarlamalar örnek olarak verebilir (Şimşek,2002:194).

### **3.3.5.Fransız Usulü Farslar, Trajikomediler ve Melodramlar:**

Bu tür piyeslerde toplumsal ilişkiler, aile yaşantıları ve yaşanan çelişiler işlenmiştir. Bunlara; Ucuz Çoban, Kanun Adamı, Bir Gemi, Gölgele, Andaval Palas, Para Delisi, Delikanlılar, Babür Şah'ın Seccadesi, Mahpuslar, Erkek Güzeli, Knock, Okumuş Adam, Şenlik Palas, Şikago Çiftçisi, Eski Palto, Ne, Ceza Hakimi, Horoz İbiği, Kafa Kağıdı, Yalnız Adam, Kör, Yanlış Yol, Para Ne İşler Görmez, Altın Küp, Son Altes, Kimsesizler vb. örnek olarak gösterilebilir (Şimşek,2002:194).

Bu türde sergilenen piyeslerde işlenen konular ise Türk Tarih ve Kültürü, Milli Mücadele Dönemi, Köy halkı ve eğitimi, M. Kemal, İnkılâplar, ideal Türk Genci, sağlık, ekonomi, hukuk, bilim ve uygarlık, sanat, Osmanlı Devleti ve Türkiye Cumhuriyeti'dir. Örneğin; Faruk Nafiz Çamlıbel'in 1932 yılında yazmış olduğu Akın adlı piyes, Orta Asya'da yaşanan kuraklık sonucu Türklerin Batıya göç etmesi ve kısa zamanda diğer milletlere karşı gösterdiği başarıları anlatmıştır. Celal Tuncer tarafından yayınlanan Devrim Yolcularında ise Milli Mücadele yanlısı ve karşıtı iki kardeşin hayatı anlatılmıştır. Mavi Yıldırım adlı piyeste de Milli Mücadelenin başarıya ulaşacağına olan inanç ve Milli Mücadele sonrasında yeni bir düzenin kurulması, bunu da M. Kemal'in yapması gerektiği anlatılmıştır. İnkılâp piyesinde ise Atatürk İnkılâplarının hangisinin daha önemli olduğu vurgulanmış, Işık piyesinde ise bir öğretmenin köy halkını eğitmek için yaptığı fedakârlıklar anlatılmıştır. Yukarıda adları verilen

piyeslerin konu ve içerikleri Temsil Şubesinin halk eğitimi çalışmalarına verdiği önemi göstermektedir.

1932-1935 yılları arasında 103 halkevinin hemen tamamında temsil şubesi açılmıştır. Halkevlerinin açılışından bir yıl sonra 1933 yılında 511 temsil sergilenmiş 1938 yılında 1703 tiyatro çalışması gerçekleştirilmiş ve değişik sahnelerde halka 1760 film izletilmiştir. İzletilen filmlerle 804.153 izleyici izleyiciye ulaşılmıştır. (CHP 1939'da Halkevleri, 1939: 6). Yine 1941 yılında; halkevlerinin temsil şubesinin repertuarında 77 farklı piyes bulunmaktaydı. Aynı yıl içinde temsil şubesi marifetiyle 652 piyes oynanmış, 514 film gösterimi gerçekleştirilmiş, ayrıca çıkılan 53 farklı köy gezisinde tek perdelik piyesler oynanmıştır. Gerek tiyatro ve piyeslere, gerekse film gösterimine katılıp izleyenlerin sayısı 753.404 kişi olarak tespit edilmiştir.

Bu dönemde, milli tarih ve kültürümüzün vatandaşlara tanıtılmasında en önemli vasıtalarından biri de sinema kültürü ve izletilen filmler olmuştur. Halkevleri, CHP.'den temin edebildiği imkanlarla halka milli bilinci kazandırabilmek ve inkılapları tanıtılabilmek amacıyla merkez ve taşra halkevi şubelerinin bir çoğuna sinema makinesi temin etmiştir. Bünyesinde sineması bulunan halkevleri şunlardır: Ankara, Sivas, Elazığ, Erzurum, Muş, Siirt, Mardin, Van, Ağrı, Artvin, Trabzon, Bayburt, Bolu, Zonguldak, Yozgat, Sungurlu, Gaziantep, Konya, Adana, Afyonkarahisar, Dinar, Uşak, Kula, İzmir, Aydın, Nazilli, Sumer, Balıkesir, Bandırma, Bursa, Çankırı, Kastamonu, Sinop, Ayvacık, Kadıköy, Edirne, Diyarbakır, Kars ve Samsun'dur (CHP Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, 1941: 40).

### **3.4.Spor Şubesi Marifetiyle Gerçekleştirilen Halk Eğitimi Çalışmaları**

Spor şubesi marifetiyle gerçekleştirilen halk eğitimi çalışmalarıyla vatandaşlara sağlıklı yaşam bilinci kazandırılmıştır. Aynı zamanda vatandaşlar, sporun pek çok dalında eğitim alma ve kendilerini geliştirme fırsatını elde etmişlerdir (Çavdar, 2008: 353)

Halkevleri spor şubesi faaliyetleri için her yıl genel bütçeden bir pay ayrılmış, böylece halkevlerinin spor çalışmalarını yürütmesi için gereken destek sağlanmıştır. Bu konuya güzel bir örnek olmak üzere 1939 yılında CHP tarafından 25 halkevine 34 farklı spor dalına ait toplam 12.588 parça spor eşyası ve aleti gönderilmiştir. Yine aynı yıl içerisinde değişik alanlarda açılan 1687 kurs merkezinde 47.579 kişi spor eğitimi almıştır. (Temizhan, 2006: s.84) 1935

Bunun yanı sıra Bursa, Kütahya, Kars, Sarıkamış, Kayseri, Van, Bitlis, Muş, Ağrı, Hasankale, Bolu, Gerede, Erzurum ve Ankara Halkevlerine kayak takımları gönderilmiştir. Ata sporumuz güreşte ise hemen hemen birçok halkevi faaliyette bulunmuştur. Boks ve eskrim çalışmalarında ise Ankara ve Beyoğlu gibi halkevleri bünyesinde takımlar oluşturulmuştur. Milli gün ve haftalarda ise halkevi gençleri arasında koşu müsabakaları düzenlenmiş, dereceye girenler ödüllendirilmiştir. Yine, çoğu halkevi bünyesinde; tarih boyunca milli kültürümüzde derin izleri görülen atlı cirit sporlarıyla ilgili çalışmalar yapılmıştır. (CHP Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, 1941: 43-44). Bu yıl içerisinde).

1944 yılında halkevleri spor şubelerinde öne çıkan spor dallarında birisi kayak olmuştur. Sarıkamış'ta 8 halkevinin seçkin kayakçıları bir araya getirilerek kayak yürüyüşleri yapılmış, Kayseri, Sivas, Bolu ve Gerede Halkevleri arasında kayak yarışları düzenlenmiştir. Spor tarihimizde önemli bir yeri olan atlı cirit sporu da bu yıl içerisinde halkevleri ve halkodalarının önem verdiği spor dallarından biri olmuştur. Nitekim, Malatya Halkevi, 1944 ilkbaharında dört hafta devam eden ödüllü bir cirit yarışması düzenlemiştir. Kayseri'de de beş cirit müsabakası düzenlenmiş ve bu iki şehir, cirit alanında diğer halkevlerine öncülük etmişlerdir. Kılıç-kalkanda ise Bursa, İnegöl, Afyon ve Sandıklı Halkevlerinde başarılı çalışmalar düzenlenmiştir(CHP Halkevleri ve Halkodalarının 1944 Çalışmaları, 1949: 23-24). Spor şubesinin faaliyetleriyle çok sayıda vatandaş, sağlıklı yaşam konusunda bilinçlendirilmiş, özellikle gençler kötü alışkanlıklardan uzak tutularak bir veya birkaç spor dalında kurs alma imkânına sahip olmuştur.

### **3.5.İçtimai (Sosyal) Yardım Şubesi Marifetiyle Gerçekleştirilen Halk Eğitimi Çalışmaları**

Vatandaşlar arasında birlik ve beraberliğin sağlanması, zengin-fakir arasındaki uçurumun kapanması ve vatandaşların sağlık konusunda eğitilmesi amacıyla kurulan bu şube çok sayıda çalışmada bulunmuştur. Konuya güzel bir örnek olarak Ankara Halkevinin sosyal yardım şubesinin 1939 yılındaki faaliyetine yer verilmiştir

Tablo: 3.2. Ankara Halkevinin Sosyal Yardım Şubesinin 1939 Yılındaki faaliyetleri

Ankara Halkevi Sosyal Çalışmaları (1939)	
Muayene Edilen Kişi(732)	Verilen Para(353 Lira)

Dağıtılan Okuma Eşyaları(21.002)	Verilen Para(574 Lİra)
Öğrenciye Yardım(305)	Verilen Para(2.228 Lira)
Muhtaç Vatandaşlara Yardım(22)	Verilen Para(119 Lira)
Giyecek Alınan Öğrenci(51)	Verilen Para(275 Lira 35 Kuruş)
Yatılı Öğrenci Ücreti(4)	Verilen Para(337 Lira 25 Kuruş)
Kız Öğrenci İçin Yatak, Yemek(3)	Verilen Para(80 Lira 5 Kuruş)
Hukuk Fakültesi Öğrenci Yurdu	Verilen Para(200 Lira)

Kaynak:CHP 1939'da Halkevleri, 1939: 7

Sosyal Yardım şubesinde belirlenen görev ve sorumluluk alanı dahilinde 1939 yılında 209 halkevinde yardıma muhtaç kimselere 29.000 lira para yardımı yapılmış, 42.000 hasta muayene edilmiş, 15.000 kilo yiyecek ve yakacak dağıtımı yapılmıştır 1942 yılında ise polikliniklerde 28.495 kişi muayene edilmiş, 4.041 yoksula parasız ilaç temin edilmiştir. Aynı yıl içerisinde Mersin, Fatih, Sarıyer, Eminönü, Kadıköy, Bakırköy, Bitlis, Gerede, Bursa, İzmit ve Balıkesir Halkevlerinde poliklinik açılarak yoksullara ücretsiz hizmet verilmiştir (CHP 1939'da Halkevleri, 1939: 7).

Şubenin en önemli çalışmalarından biri de halkı sağlık bilgisi konusunda eğitmek için verilen konferanslar, yayınlanan kitap ve broşürlerdir. Örneğin, Aksaray Halkevinde o çevrede yayılan uyuz hastalığına karşı ilaçlar hazırlanarak köylere dağıtılmış, hastalık belirtilerine karşı konferans verilerek vatandaşlar bilgilendirilmiştir. Şubenin faaliyetleri sayesinde zengin ve fakir vatandaşlar arasındaki uçurum bir parça da olsa kapatılmış, vatandaşlar arasında yardımlaşma ve dayanışma duyguları güçlendirilmiştir. Ayrıca, vatandaşlar sağlık bilgisi hususunda da eğitilmiştir.

### **3.6. Halk Dershaneleri-Kurslar Şubesi Marifetiyle Gerçekleştirilen Halk Eğitimi Çalışmaları**

Halk eğitimi faaliyetlerinin en yoğun olarak yapıldığı şube, halk dershaneleri-kursları şubesidir. Bu şube aracılığıyla vatandaşlar, hem mesleki hem de kültürel olarak eğitilmişlerdir. Şubenin halk eğitimi çalışmalarını Türkçe kursları, pozitif bilimler ve uygulamalar, yabancı dil kursları ve çeşitli alanlarda açılan kurslar oluşturmuştur (CHP, 1948: 20).

### 3.6.1. Türkçe Kursları

Şubenin en önemli çalışmalarından biri olan Türkçe kursları vasıtasıyla çok sayıda vatandaş, okuyup yazabilmiştir. 1923-1924 eğitim-öğretim yılında Türkiye'nin nüfusunun 12 milyon olduğu ve bu nüfusun yüzde onunun okuma-yazma bildiği düşünülürse (bu oran içerisinde kadınların okuyup yazabilme oranı % 3'tür), Türkçe kurslarının önemi daha iyi anlaşılır (Demirtaş, 2008: 156).

Kurslarda Türkçe öğretmenleri veya halkevlerinin belirlediği aydınlar okuma-yazma dersi vermişlerdir. 1938-1939 ders yılında halkevlerinde açılan dersane sayısı 87'ye, bu dershaneye devam eden vatandaş sayısı ise 5.034'e ulaşmıştır. 1939-1940 ders yılında 118 halkevi tarafından 239 dersane açılmış ve bunlara 13.747 vatandaş devam etmiştir (CHP Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları 1941: 63).

1944 yılından itibaren halkevleri, Türkçe Kurslarının çalışmalarına daha fazla yer vermeye başlamışlardır. 1944 yılında toplam 103 halkevi 233 Türkçe Kursu açarak 8.281 vatandaşa okuma yazma öğretmiştir (CHP Halkevleri ve Halkodaları 1944, 1949: 15).

### 3.6.2. Pozitif Bilimler ve Uygulamaları

Şube, pozitif bilimler ve uygulamalarına yönelik çalışmalarda da bulunmuştur. Bu doğrultuda vatandaşlar için matematik, fizik ve kimya kursları açılmış, derslerde vatandaşların günlük hayatta kullanabileceği pratik bilgiler öğretilmeye çalışılmıştır. Yeterli imkâna sahip olan halkevlerinden, derslerin uygulama kısmının daha faydalı yürütülebilmesi için laboratuvarlar açılması istenmiştir. Eğer, halkevi, bu imkana sahip değil ise o beldedeki ortaokul veya lisedeki laboratuvarlardan yararlanılabileceği belirtilmiştir. 1940 yılında, 4 halkevi fizik ve kimya kursu açmış ve bu kurslara 577 öğrenci katılmıştır (CHP Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, 1941: 64-66). 1944'te 47 halkevinde matematik kursu açılmış, bu kursta da 1.699 öğrenci yetiştirilmiştir. Yine, aynı yıl, 11 Halkevinde de fizik ve kimya kursları açılmış, bu kurslardan 453 vatandaş yararlanmıştır (CHP Halkevleri ve Halkodaları 1944, 1949: 15). Yetişkin vatandaşlar tarafından ilgi gören matematik, fizik ve kimya derslerine sömestri tatillerinde öğrenciler de katılmışlardır (Tekdurmaz, 2004: 12-13).

Pozitif bilimler ve uygulamalar doğrultusunda verilen eğitimle yetişkin vatandaşlara günlük yaşamda karşılaşılabilecek basit sorunlarla başa çıkma becerisi kazandırılmıştır. Örneğin; matematik kursu sayesinde çok sayıda vatandaş ticari işlemlerinde ve alışverişte kendi

hesabını kendi yapabilmiştir. Kimya dersleri alan köylüler, zirai faaliyetlerinde bu bilgileri kullanabilmişlerdir. Öğrenciler ise bu kurslarda, okulda aldığı eğitimi ilerletme fırsatını yakalayabilmişlerdir.

### 3.6.3. Yabancı Dil Kursları

Halk Dershaneleri ve Kursları şubesi, vatandaşlara yabancı dil eğitimi içinde kurslar açmıştır. Halkevlerinde öğretilen yabancı diller arasında İngilizce, Fransızca ve Almanca yer almaktadır (Kara, 1999: 57) 1940 yılında faaliyette bulunan halkevlerinden 46'sında yabancı dil kursu açılmıştır. Verilen kursların sayısı kısa zamanda artmıştır. Bu kurslara katılan öğrenci sayısı ise 6.026'dır (CHP Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, 1941: 66). 1944 yılı içinde 45 halkevinde yabancı dil kursu açılmış, bu kurslara 5275 öğrenci devam etmiştir. Söz konusu yabancı dil kurslarında en çok rağbet gören dil, İngilizce olmuştur (CHP Halkevleri ve Halkodaları 1944, 1949: 16). Vatandaşlar, şube vasıtasıyla dünyanın önde gelen ülkelerinin dillerini öğrenme fırsatını yakalamışlardır.

### 3.6.4. Diğer Kurslar

Bu kurslar açılırken halkevinin kurulduğu bölgenin sosyal ve ekonomik yapısı ve vatandaşların ihtiyaçları göz önünde bulundurulmuştur. Vatandaşlar, açılan kurslarla hem mesleki bilgisini artırmış hem de ekonomik bakımdan aile bütçelerine katkı sağlamışlardır. Aynı zamanda, bölgenin sosyal ve kültürel yapısının tanıtılmasında da bu kurslar etkili olmuşlardır. Bu kurslar, pratik hayat bilgileri adı altında değer kazanmıştır (CHP Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, 1941: 64).

Şubenin vatandaşları eğitmek ve bilgilendirmek için açtığı pratik hayat bilgilerinden oluşan kurslar; biçki, dikiş, nakış, ütü, kol, şapkacılık, daktilo, hastabakıcılık, havacılık, zehirli gazlardan korunma, sağlık, korucu yetiştirme, köy muhtarlarını yetiştirme, muhasebe, motorculuk, şoförlük eğitimi, elektrikçilik, dokumacılık, marangozluk, bağcılık, arıcılık ve ağaç yetiştiriciliğidir. 1940 yılı içinde açılan kurslar şunlardır; 39 biçki ve dikiş kursu, 11 çiçekçilik ve şapkacılık kursu, 17 muhasebe kursu, 8 daktilo ve stenografi kursu, 8 motorculuk ve şoför eğitimi kursu, 10 hasta bakıcılık kursu, 4 elektrikçilik kursu ve 4 de aile bilgisi kursudur. Bunların yanı sıra; dokumacılık, marangozluk, itfaiye, arıcılık, zeytincilik, sağlık koruyucusu ve kâtiplerin yetiştirilmesi gibi kurslar da açılmıştır (CHP Halkevleri ve Halkodaları 1944, 1949: 15-16).

Aynı zamanda bu kurslarda ilk ve ortaokullarda bütünlemelere kalan öğrencilere yardımcı olmak için de çalışmalar yapılmıştır. (CHP Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, 1941: 64).

Açılan kurslar, buldukları yörenin coğrafi özellikleri ve ihtiyaçlarına da uygunluk göstermiştir. Zira, Aydın Halkevinde konservecilik kursu açılarak 46, Tekirdağ Halkevi bünyesinde ise bağcılık kursu açılarak 35 vatandaş yetiştirilmiştir. Bozdoğan Halkevinde arıcılık, Bursa Halkevinde ise ipek böceği yetiştiriciliği kursu açmıştır. Erzurum, Gümüşhane, Kars, Kiğı ve Ağrı Halkevlerinde dokumacılık; Beyoğlu ve Üsküdar Halkevlerinde elektrik; Bergama Halkevinde Bergama harabelerini tanıtmak ve buralara gezi için gelenleri bilgilendirmek için rehber yetiştiriciliği kursu açmıştır (CHP Halkevleri ve Halkodaları 1944, 1949: 15-16).

### **3.7. Kütüphane ve Yayın Şubesi Marifetiyle Gerçekleştirilen Halk Eğitimi Çalışmaları**

Vatandaşların ihtiyaç duydukları bilgilere kolayca ulaşması ve çeşitli alanlarda yazılan eserleri okuyarak kendileri geliştirmelerini sağlamak amacıyla kurulan bu şube önemli çalışmalarda bulunmuştur. CHP Genel Sekreterliği de çalışmaları yakından takip etmiş ve kitap temin etmek için girişimlerde bulunmuştur (CHP Halkevleri ve Halkodaları 1944, 1949: 10).

1943 yılında Genel Sekreterlik tarafından bastırılan 230 eserden 55.147 adet kitap, 1944 yılında ise 450 eserden 87.500 adet kitap yurt genelindeki halkevi ve halkodalarına gönderilmiştir. 1944 yılında faaliyette olan 405 halkeviden 330'unda kütüphane şubesi kurulmuştur. Ayrıca, okuyucunun ilgisini sürekli olarak arttırmak için kütüphanelerin yeni eserlerle zenginleştirilmesine çalışılmıştır. 1944 yılında halkevleri bünyesinde yer alan kütüphaneler arasında; 40.000 cilt kitabı olan bir kütüphaneye 3.000-15.000 cilt arasında kitabı bulunan 23 kütüphane bulunmaktaydı. Kütüphanelerin birçoğunda kendi yayınlarının yer aldığı vitrinler oluşturularak halkın ilgisi çekilmiştir (CHP Halkevleri ve Halkodaları 1944, 1949: 11-12).

Bu şube halk eğitimi faaliyetlerini okuma odaları, yayın işleri, kitap sergileri ve yayın çalışmalarısıyla yürütmüştür.

#### **3.7.1. Okuma Odaları**

Halkevleri kütüphane açmak için gerekli şartları taşımayan yerlerde halk okuma odaları açmıştır. Okuma odaları halkevine yakın köylerde veya ilçelerde kurulmuştur.

Halkevlerinde köyler için yerleşik bir kütüphane oluşturulmaması bile seyyar bir kütüphane düzenlemesi ön görülmüştür. Kütüphane ve okuma odalarının Halkevi İdare Heyeti'nin belirlediği gün ve saatlerde açık bulundurulması yasal düzenlemelerle zorunlu kılınmıştır. Kütüphanenin açık bulunduğu gün ve saat aralığı bir tablo ile gösterilip halkevi binasının uygun bir yerine asılarak ya da gazete yoluyla vatandaşlara bildirilerek vatandaşın bunu öğrenmesi sağlanmıştır(CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940, 1940: 26). Oluşturulan okuma odalarıyla vatandaşlar boş zamanlarını faydalı bir şekilde değerlendirmiş ve birbirleriyle çeşitli konularda fikir alışverişi yapabilmişlerdir. Aynı zamanda vatandaşlar hangi konularda kendilerini eksik hissediyorsa o konuya ilişkin kaynaklara rahatlıkla ulaşabilmişlerdir.

### **3.7.2. Yayın İşleri**

Halkevleri tarafından hazırlanacak tüm yayınların basım görevi kütüphanecilik ve yayın şubesine verilmiştir. Şubeler kendi alanına ilişkin konularda hazırladığı çalışmayı kendi komitesinin kararı ile İdare Heyeti'ne bildirmiştir. İdare Heyeti de bu eserin basılmasına karar verdiği takdirde, eserin bir taslağı kütüphane ve yayın komitesine gönderilmiştir. Komite ise bunları ödeneklerine oranla belirli sıra ve numara altında bastırmıştır. Halkevlerinin çıkaracakları dergiler hariç olmak üzere diğer bütün yayınların ücretsiz olarak dağıtılması esas alınmıştır. Çıkarılacak olan yayınların iki kopyası Genel Sekreterliğe, birer kopyası Ülkü Dergisi ve diğer halkevi dergilerine birer kopyasının da halkevi ve halkodalarına gönderilmesi istenmiştir(CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940, 1940 :27).

Yayın işlerinde halkevlerine yardımcı olmak amacıyla genel sekreterlik bir genelge yayınlamıştır. Genelgede halkevlilerin hazırladığı kitapların merkeze gönderilmesi eğer kitapta bir eksiklik varsa bu eksikliğin nasıl giderileceği izah edilerek gerekli işlemler tamamlandıktan sonra bu kitabın halkevi yayınından olarak parası merkezden ödenmek üzere basılacağı yer almıştır(CHP Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, 1941: 59).



### 3.7.3. Kitap Sergileri

Kitap sergileri ve geceleriyle vatandaşlar yeni çıkan kitaplar hakkında bilgilendirilmiş aynı zamanda vatandaşların çeşitli konularda okuması gereken Türkçe ve yabancı kitaplar tanıtılmıştır. Bu sergilerde özellikle yeni çıkmış eserlere yer verilmesi gerektiği ve sergilere girecek olan eserlerin Çalışma Talimatnamesi'nde bulunan içeriğe uygun olması gerektiği de yasal düzenlemelerle belirlenmiştir(CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940, 1940: 27).

Vatandaşlara okuma alışkanlığı ve sevgisi aşılacak için yapılan bu çalışmalar kitap okuma, kitap özetleme yarışmalarıyla da desteklenmiştir. Özellikle kitap özetleme yarışmaları vatandaşlardan büyük ilgi görmüştür. "Kitap Özetleme Yarışmaları" yazılı olarak yapılmış ve beğenilen özetler bastırılmıştır. Böylece hem vatandaşlara okuma alışkanlığı kazandırılmış hem de eserlerin tanıtımı da yapılmıştır (CHP Halkevleri ve Halkodaları 1944, 1949: 11).

Halkevlerinde kitap sergileri düzenleme konusunda Eminönü ve Beyoğlu halkevleri önemli çalışmalarda bulunmuş ve diğer halkevlerine bu konuda yol göstermiştir.1938 yılında 209 halkevinde toplam 267 kitap sergisi açılmıştır(CHP 1939'da Halkevleri, 1939: 6).

Bir sonraki yıl ise 52 halkevinde kitap sergisi açılmıştır 30 Ağustos 1944 tarihinde Afyon'da açılan halkevleri yayımlarından ibaret kitap sergisi büyük bir ilgi uyandırmıştır. Burada kuruluşlarından itibaren halkevleri tarafından yayımlanan büyük küçük 492 kitapla 50 derginin koleksiyonları ve genel sekreterlikçe halkevleri için yayımlanan 246 eser halka gösterilmiştir (CHP Halkevleri ve Halkodaları 1940, 1941: 59).

### 3.7.4. Kitap Geceleri

Şubenin diğer bir faaliyeti de yılda bir veya birkaç kez düzenlediği kitap geceleridir. Bu gecelere, halkevlerinin en büyük idare amiri, halkevinin bulunduğu il ve ilçenin ileri gelenleri ve vatandaşlar katılmıştır. Gecelerde kitapların faydası ve okuma sevgisi üzerine konuşmalar yapılmış, eser tanıtımlarına yer verilmiştir. Toplantıların özelliği, davetlilerin gelirken beraberlerinde, isimleri daha önceden halkevleri tarafından kendilerine verilmiş olan birer kitap getirip halkevine hediye olarak vermesidir(CHP Halkevleri ve Halkodaları 1944, 1949: 12).

### 3.7.5. Çıkarılan Kitaplar

Halkevleri, kurulduğu andan itibaren basım-yayın faaliyetlerine de azami derecede önem vermiştir. Bu anlamda genel merkez olarak yayınlanıp il ve ilçelerdeki halkevleri

kitaplıklarına gönderilen kitaplar olduğu gibi doğrudan ilgili halkevi tarafından yayınlanan kitap, dergi ve gazeteler mevcuttur. Halkevlerinin ilk 6 yılında yayınladığı kitaplar şu şekilde verilmiştir:

Adana'da; Ev çalışmaları, Yunus Emre, Cirit Oyunu, 12 Yılın Kültürü, Karacaoğlan.

Afyon'da; Ulusal Savaş Tarihinde Afyon ve Afyon Halkevi.

Ankara'da; İnkılâp Bilgisi, Hayvan Nasıl Beslenir, Tohumluk, Sütçülük, Kazanç Yolları, Hayvan Yemleri, Gübre ve Ağaç, Verem, Cumhuriyet Destanı, Karacaoğlan, Annelerin Kızlarına Nasihati, Arşiv Nedir, Lozan, Hitabet Sanatı, Köy Kültürleri Hakkında, Halkevinden Halka, Katalog, Budun Bilgisi, Halk Müziği, Halk Müziği Hakkında, Bozkır Haznesi, Ankara'dan Nevşehir'e, Arkeoloji İşleri, Küçük Yozgat, Ankara'nın Atatürk Günü, Âşık Ömer, Türkiye'de 1936 Arkeoloji Faaliyeti, Prehistorya Araştırmaları ve Metotları, Eski ve Yeniçağlarda Akdeniz Havalisinde Doğum, Macar Arkeolojisinde Hunlar Ve Avarlar, Köy Kütükleri, Altı Muhtelif Yıla Ait Halkevi Faaliyetini Gösterir Broşürler, Antalya; Köy Kitabı.

Aydın; Pamuk İşçilerine Öğütler, İncircilere Öğütler, Çocuk Terbiyesi, Devlet Vergileri, Milli Edebiyat, Tarih Bakımından Belediyecilik, Türkiye'de Haritacılığın Tekâmülü, Halkiyat Derleme Kılavuzu, İyon Medeniyeti ve Efes.

Balıkesir; Savaş Tepe Manileri, Türkiye'de Ağaç ve Su Meselesi, Öz Ses ve Zevk Kaynaklarımız, Balıkesir Coğrafyası, Çepniler, 17. Ve 18. Asırlarda Balıkesir, Balıkesir Civarından Yörük ve Türkmenler, Yurdum İçin, Yusuf Fakih, Balıkesir Köylerinde, Uygurlar, Köy Kitabı, Görenekler Ve İnanmalar, Halkevi Bağcılık.

Bilecik; Halkevi, Pamuk Kılavuzu, Hayvanlarda Dalak, Ulusum Ve Ülküm, Bağcılık, Meyvecilik, Geceler, Devrim Sesi, Bilecik Tarih Ve Coğrafya Etüdü, Celal Sahir Erozan, İş Kılavuzu, Geçmiş Olsun.

Bolu; Çamlar ve Göller Ülkesi, Maniler.

Bursa; Atatürk Bursa'da, Bursa Tarihi, Öz Türkçe Karşılıklar, Hayvanlardan İnsanlara Geçen Hastalıklar, Zührevî Hastalıklar, Verem, Sağlık Öğütleri, Bursa Hanları, Bursa Hamamları, Öz Türk Adları. Geçmişte Bir Türkçeci Güneş Dil Teorisi, Köylülerimiz İçin Müsabaka Dersler( CHP 1939'da Halkevleri, s.10-13).

Denizli; Köycülük Komitesi Köylerde, Öz Türk Adları.

Diyarbakır; Atatürk Diyarbakır'da, Diyarbakır, Diyarbakır, Diyarbakır'e Bir Bakış, Halkiyat Derlemeleri.

Elazığ; Halkevi, Cumhuriyet Devrinde Elaziz, Halk Türküleri ve Oyunları, Tunceli Türküleri, Maden Türküleri, Kültürel Bayındırlık, Üç Ayak, İnkılâp Tarihi, Hukuk ve Ceza Davaları, Miras İşçileri.

Gaziantep; Gaziantep, Halkevi, Bulgarlar Nasıl Çalışıyorlar, Antep'te Eti Eserleri, Bir Dili Öğrenmek İçin, Güneş Dil Teorisi, Tedavili Terbiye ve Körler, Antep Büyükleri, Dış Bakımı, Eski ve Yeni Antep Dili, HasipDürri, Gözlerimizi Trahomdan Koruyalım, Pamuk Ziraatı, Antep Dilinde Sentaks Araştırmaları, Antep Dilinin Tetkiki, Karşılıklar Kılavuzu Üzerine Deste, Herkes Karşısında Söz Söyleyebilmek, Yunus Emre, Hicrî Onuncu Asırda Antep, Halebîn En Eski Tarihi, Aydı Divanı, Halkevi Konuşmaları, Kitabı Dedekorkut Giresun; 29 Teşrinievvel Gecesi, Zehirli Gazlar Hakkında, Halkevi.

İzmir; Yeni Psikoloji ve Pedagoji, Şair Şekibin Hayatı, Bağcılık, Arkeoloji Kılavuzu, Tababet-Terbiye Gurubu, Bayrak ve Sancak, Özdemir Onbaşı, Tövbeler Töbesi (Karagöz Senaryoları), İzmir Şairleri, İnsiyak-İtiyat Ve İrade, İzmir Köylerinin Kültür Kalkınma Programı, Portakal Kahramanı Balcıovalı Mehmet Ali Amca, Kaysi Kahramanı Çikilli İsmail Altıntaş, İlk Çekirdeksiz Üzüm Yetiştirenlerden Hakkı Ve Yusuf, Eskicilikten Çiftlik Sahibi Mehmet Zırhlı, Türk Ulusallığı, İçtimaî Yardım Bürosu.

İzmit; Köy Tetkikleri Rehberi,

Isparta; Halkevi, Isparta İli Yer Adları.

Kastamonu; Aşık Kemali, Atatürk Devrimi Destanı.

Kayseri; Kayseri Sözlüğü, İzmir Fuarında Kayseri, Arzın Menşei, Yunus Emre, Halkevinin Armağanı, Erciyes Ve Havzasının Suları, Mimar Sinan, Köy Gezilerine Ait Broşürler.

Konya; Sahip Ata ve Oğulları, Ayaşlı Şakir, Orhon Alfabeti, Araştırmalar, Konferans Sersi.

Manisa; Manisa Coğrafyası.

Mardin; Cumhuriyetin 18. Yılında, Omayhan, Artık İli.

Mersin; Toroslarda Tahtacı Oymakları, En Ulu Eseri, Zührevi Hastalıklar, Sıtma, Öz Türk Masalları (CHP 1939'da Halkevleri, s.10-13)

Muğla; Akşehir Kitabeleri, Türk Adları, Tütün Ekenlere Öğüt, Demokrasinin Menşei ve Tekâmülü, Halkevi.

Samsun; İstiklal ve İnkılâp, Samsun; Öz Dile Doğru, Köylü ve Tütüncüler, Altı Okun Dilinden.

Sivas; Şarkışlalı Serdarî, Ruhsatî ve eserleri.

Tekirdağ; Namık Kemal, Tekirdağlı Şairler.

Zonguldak; Halkevi, İnkılâp ve İstiklal, Mitat Akif, Zonguldak Havzası, 21 Haziran, Halkevi Köylerde, Abdülhamit, Atatürk Günü, Madencinin Öğütleri, Öz Türk Adları, Ekler, Kökler vesaire (CHP 1939'da Halkevleri, 1939: 10-13).

### 3.7.6. Okuyucu Kitleleri

Halkevi kütüphanelerinin okuyucularının önemli bir kısmını öğrenciler oluşturmuştur. 1939-1940 yılında İstatistik Umum Müdürlüğünün son yayınladığı Maarif İstatistiği bu gözlemleri ortaya çıkarmıştır

Tablo:3.3.Halkevleri Kütüphanelerinden Faydalanan Okuyucularının Mesleki Dağılımı (1939-1940)

OKUYUCULARINMESLEKLERİ	ERKEK	KADIN	TOPLAM
Öğrenci	713.199	48.102	761.301
Öğretmen	155.962	23.054	179.016
Sivil ve Askeri Memur,Zabit	258.66	15.310	273.971
Diğer Meslek Sahipleri	449.239	17.668	466.907
TOPLAM	998	908	90

Kaynak: CHP Halkevleri ve Halkodalarının 1942-1943 Çalışmaları:12

### 3.8. Köycülük Şubesi Marifetiyle Gerçekleştirilen Halk Eğitimi Çalışmaları

Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında Türk vatandaşlarının önemli bir kısmının köylerde yaşaması ve ülke ekonomisinin önemli ölçüde tarıma dayanması köylünün eğitilmesini zorunlu kılmıştır. Köylü başta okuma-yazma eğitimi olmak üzere sağlık, tarım ve hayvancılık, ticaret, hukuk gibi pek çok alanda eğitilmiştir. Bu eğitim çalışmaları köy geceleri, köy bayramları, ağaç bayramları, muhtarlık kursları ve köy incelemeleri adı altında yapılmıştır. Bu çalışmalarla ilgili ayrıntılı bilgi aşağıya çıkarılmıştır.

#### 3.8.1. Köy Geceleri

Halkevlerinden birçoğunda şehir ve kasabalarda kurulan pazarlara gelen köylülere yönelik etkinlikler düzenlenmiştir. Pazarlara gelen köylülerin toplu bir halde bulunmalarından

faýdalanılarak “Köy Geceleri” düzenlemiştir. Bu gecelerde milli oyunlar oynanmış, halk sazları çalınmış, şiirler söylenmiş ve köylü vatandaşlar çeşitli konularda bilgilendirilmiştir.

### **3.8.2. Köy Bayramları**

Köycülük şubesinin düzenlediği köy bayramları, birkaç köyün bir araya gelip toplanabileceği merkezi köylerde yapılmıştır. Bayram günü, civar köylüler ve şehirden gelen aydın kişiler bir arada toplanarak kaynaşmışlardır (CHP Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, 1941: 54).

Bayram programlarında köylüler arasında at yarışları yapılmış, cirit müsabakaları düzenlenmiş, sazlı sözlü eğlenceler tertip edilmiş ve halk şiirleri okunmuştur. Bunların yanı sıra şehirden gelen aydınlar, köylüleri eğitim, tarım, sağlık, hukuk ve ticaret konularında bilgilendirmişlerdir (CHP Halkevleri ve Halkodaları 1944, 1949: 29).

### **3.8.3. Ağaç Bayramları**

Şube; köylüyü, çevreyi, yeşili ve doğayı koruma konusunda bilinçlendirmek için ağaç bayramları düzenlemiştir. Bayramlar bahar mevsimine girerken tertip edilmiştir. Her bayram için bir köy seçilmiştir. Kutlamalarda köylülerle ağaç dikilmiş, sonrasında ağacın faydaları anlatılmıştır (CHP Halkevleri ve Halkodalarının, 1940 Çalışmaları, 1941: 54). Bu çalışmalar sonucunda birçok köy ağaçlandırılmıştır.

### **3.8.4 Muhtarlık Kursları**

Köy muhtarlarını bilinçlendirmek amacıyla çeşitli konularda bilgi sahibi olan kişilerle buluşturulmuş, bu toplantılarla muhtarlara köy yönetimi sırasında karşılaşılan sorunları çözmeye becerisi kazandırılmaya çalışılmış, kurslar açılmıştır. Kurslarda; köy kalkınması, köy kanunu, mahsuller, tavukçuluk, tütüncülük, vergiler, banka işlemleri, temizlik, temizliğin sağlık üzerindeki etkileri gibi konular da konuşmalar yapılmıştır (CHP Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, 1941: 54).

### **3.8.5. Köy İncelemeleri (Tetkikleri)**

Birçok halkevi, çevrelerinde bulunan köylerle ilgili incelemeler yapmış ve önemli sonuçlara ulaşılmıştır. Gözlem ve inceleme sonuçlarının bir kısmı köy kütüklerinde bir kısmı

da bizzat yapılan tetkiklerden sonra elde edilmiştir. İncelemeler sonucunda elde edilen bilgiler broşürler halinde yayınlanmıştır.

Köy incelemeleri, köyü çok iyi tanıyan öğretmenler tarafından gerçekleştirilmiştir. Yeterli elamana sahip olan halkevleri, gerçekleştirilen köy incelemelerinde, doktor, ziraat mühendisi ve veteriner gibi ihtisas sahiplerinden de yararlanarak incelemelerin kusursuz bir şekilde gerçekleşmesine çalışmışlardır. Yapılan incelemeler; köyün coğrafyası, kültürü, folklor ve tarihi durumu, idari yapısı, bayındırlık işleri, sağlık, sosyal, iktisadi ve eğitim durumu hakkında yapılmıştır(CHP Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, 1941: 54-55). İncelemelerin amacı ise köydeki eksikleri tespit edip gidermek, köylüyle aydınların kaynaşmasını sağlamak ve vatandaşların okuyup yazabilme oranını belirleyerek gerek görüldüğü taktirde kurs açmaktır (İğdemir,1974: 25) Bunun yanı sıra köylülerin temel geçim kaynağı olan tarım ve hayvancılıkla ilgili belirlenen sorunları ortadan kaldırmak ve köylüleri ziraat ve hayvan ıslahı konusunda eğitmektir.

### **3.8.6. Köy Çalışmaları Konusunda Öne Çıkan Halkevleri**

Halkevlerinin birçoğunda köycülük çalışmaları yapılmasına karşın bazı halkevleri bu çalışmalarda biraz daha öne çıkmıştır.

Aydın Halkevi; bağ ve zeytin budama konularında çalışmalarda bulunmuştur. Isparta'nın Atabey Halkevi; çevre köylerde tütüncülük ve bağcılık hakkında konuşmalar yaparak, bağ hastalıklarına karşı göztaşı ve kükürt kullanmanın gerekliliğini anlatarak,ilaç dağıtımını yapmıştır.

“Örnek köy” davasını ele almış olan İzmir Halkevi de aynı zamanda kiraz konusunu ve meyvecilik üzerinde durarak iyi kiraz ve meyve yetiştirmek ve bunların ambalaj tekniği etrafında köylülere bilgiler vermek suretiyle çevrelerine büyük faydalar sağlamışlardır.

Karaman Halkevi şehire gelen köylülerden kendine müracaat edenleri doktorlara göndererek parasız muayene ettirmiştir. Yenipazar Halkevi; altı köy üzerinde incelemeler yapmıştır.

Bergama Halkevi; çevresindeki bütün köyleri bire birer ele alıp incelemeye başlamış ve şimdiye kadar Eğrigöl, Pınarköy, Narlıca, Tepeköy ve Yalnız ev Köylerine ait etütleri iki kitap halinde yayımlamıştır. Bergama Halkevinin bu çabaları bütün halkevleri için örnek teşkil etmiştir.

Bucak teşkilatı 1944 yılında da yeni kurulmuş olan İscehisar köyündeki halkevinin köycülük şubesi üyeleri yakınlardaki köylere giderek çeşitli ürün yetiştirmenin, ağaç ve bağ dikmenin faydalarını, çeşitli köy işleri hakkında bildiklerini ve öğrendiklerini oralardaki vatandaşlara anlatmaya ve yaymaya çalışmışlardır. Böylece köylünün kendi davasını kendisinin ele aldığını görmek köy çalışmalarında yepyeni bir evredir.

Bu saydığımız halkevlerinden başka 1944 yılı içinde köycülük şubesinin yaptığı çalışmaları faydalı görülen halkevleri; Kozan, Keşan, Kastamonu, Karşiyaka, Kars, Boyabat, Ayvalık, Mudurnu ve Maraş Halkevleridir (CHP Halkevleri ve Halkodaları 1944, 1949: 30). Ayrıca, halkevleri ve halkodalarının çevrelerinde bulunan veya kurulacak olan orman işletmeleriyle, teknik ziraat ve sıtma mücadele teşkilatıyla sıkı bir işbirliği yapılmıştır (CHP Halkevleri ve Halkodaları 1944, 1949: 30).

### **3.9. Tarih ve Müze Şubesi Marifetiyle Gerçekleştirilen Halk Eğitimi**

Türk tarihinin maddi, manevi değerlerini vatandaşlara tanıtmayı, öğretmeyi kendine amaç edinen şube; folklor, müze çalışmaları, sergiler, kitap ve dergi çalışmalarıyla bunu gerçekleştirmeye çalışmıştır.

#### **3.9.1. Folklor (Halk Bilgisi İncelemeleri) Çalışmaları**

Tarih ve Müze şubesinin oldukça geniş çalışma alanlarından birisi folklordur. Bir taraftan halk dilinde var olan zengin halk bilgilerini derlemek, diğer taraftan folklor ve etnografya bakımından değeri olan maddi eserleri, halkı bağış yapmaya teşvik ederek ya da satın alma yoluyla toplamak ve bunların düzgün kayıtlarını tutmak, Tarih ve Müze şubesinin görevidir. Toplanan yöresel eşyalarla birçok halkevinde folklor ve etnografya müzelerinin temelleri oluşturulmaya başlamıştır (CHP Halkevleri ve Halkodaları 1944, 1949: .31).

1942 yılında 30 halkevinde folklor müzesi bulunmaktaydı. Folklor müzesi bulunan halkevleri arasında; Bergama, Çorum, Tire, Ankara, İzmir, Isparta, Eminönü, Mersin, Balıkesir, Bursa, İnegöl gibi halkevlerinin müzeleri önemli bir yere sahiptir. Bu halkevlerinin yanı sıra; Denizli, Afyon, Aydın, Bolu, Edirne, Çanakkale, Gümüşhane, Erzurum, Konya, Kütahya, Mardin, Kastamonu, Ödemiş, Sındırgı, Maraş, Uşak, Sivas ve Samsun halkevlerinin müzeleri de kısa süre içerisinde gelişmiştir (CHP Halkevleri ve Halkodalarının 1942 Çalışmaları, 1943: 17).

### 3.9.2. Müze Çalışmaları

Tarih ve Müze Şubelerinin bir başka çalışma alanı da yayımlar, tarihi eser tamirleri ve koruma girişimleri şeklinde ifade edilebilir.

1940 yılında Ankara, Aydın, Balıkesir, Bergama, Gümüşhane, Malatya, Tire, Mersin, Erzurum, İnegöl, Eminönü, Çorum, Çanakkale, Isparta, Uşak, İskenderun ve Afyon gibi halkevlerinin bünyesinde müze veya camekânlar mevcuttu.

### 3.9.3. Sergiler

Müze ve sergi şubesi, ülkenin çeşitli yerlerinden toplanan folklor ve etnolojik malzemelerin sergilenmesi amacıyla çalışmalarda da bulunmuştur. Örneğin, Bergama Halkevinin tarih ve müze şubesi “daimi kıyafet sergisi” açmış ve etnografik eserlerin koleksiyonunu ve folklorla ait belgeleri bir araya getirmiştir (CHP Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, 1941: 70).

1942 yılında da halkevleri çalışmaları arasında önemli bir yere sahip olan “Halkevleri Folklor Sergisi” adı altında bir sergi açılmıştır. 21 halkevinin katıldığı sergi, bu alanda yapılan çalışmaların ilkinin oluşturmuştur(CHP Halkevleri ve Halkodalarının 1942 Çalışmaları, 1943: 17).

1944 yılında sergi çalışmalarına devam edilmiştir. Eminönü Halkevi; tarihi ve mimari anıtlara ait ikinci resim sergisi açmıştır. İzmir Halkevi; Selçuklu ve Osmanlı Türkleri mimari eserlerini tanıtmak amacıyla bir sergi açmıştır. Bir ay boyunca devam eden bu sergide; ülkenin değişik yerlerinde özellikle de batı ve güney Anadolu’da bulunan 150’ye yakın Selçuklu eseri sergilenmiştir. Ayrıca, Anadolu Beyliklerine ait 100’e yakın eser de koruma altına alınmıştır. Yine, ülkenin değişik yörelerinde bulunan Osmanlı mimari eserleri, fotoğraflarla halka tanıtılmıştır. Ankara Halkevi tarafından 1943’de halkevleri ve halkodalarının yıl dönümünü kutlama gününde düzenlediği “Türk El İşlemeleri Sergisi” ise çok beğenilmiş ve bundan sonra yapılacak olan çalışmalara da örnek teşkil etmiştir. Ertesi yıl ise 25 Şubat’ta “Türk Kumaşları Sergisi” açılmıştır. Bilerek ve anlayarak düzenlenen bu iki sergi halka kendi sanat eserlerimizi tanıtmak ve sevdirmek konusunda çok işe yaramış ve oldukça faydalı olmuştur(CHP Halkevleri ve Halkodaları 1944, 1949, 32-33). Bergama Halkevi Tarih ve Müze Şubesi tarafından açılan “daimi kıyafet sergisi” ise etnografik eserlere



ait koleksiyona yeni eserlerin ilave edilmesi bakımından önemli bir etkinlik olmuştur (CHP Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, 1941: 70).

#### **3.9.4. Çıkarılan Kitaplar ve Dergiler**

Tarih ve müze şubesi vatandaşlara kültürel değerlerimizi tanıtmak amacıyla kitap ve dergi çalışmalarında bulunmuşlardır. Adana, İzmir, Manisa, Denizli, Samsun, Diyarbakır, Kayseri ve Konya halkevleri dergiler çıkarmışlardır. Balıkesir Halkevi “Kaynak” isimli dergiyi çıkararak milli tarih ve kültürümüzle ilgili önemli belgeleri düzenleyip, yörenin tarihi ve folkloru hakkında yapılan söyleşileri de dergide yayımlayarak belgelemiştir. Isparta Halkevi’nin çıkardığı “Ün” dergisi de yörenin tarihi ve kültürel özelliklerini tanıtmıştır (CHP Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, 1941: 70).

Bunların yanı sıra Afyon, Balıkesir, Çorum, Erzurum, Konya ve Trabzon halkevleri de kendi çıkardıkları dergilerle buldukları yörenin tarihi ve kültürel özelliklerini tanıtmışlardır.

1942 yılında; Edirne Halkevi “Atalar Sözü”, Sivas Halkevi “Sivas Folkloru”, Balıkesir Halkevi “Balıkesir Halkiyatı”, Bursa Halkevi “İznik Gezisi” ve Manisa Halkevi “XVII. Asırda Manisa’da Ziraat, Ticaret ve Esnaf Teşkilatı” isimli eserler bastırılmıştır (CHP Halkevleri ve Halkodalarının 1942 Çalışmaları, 1943: 17).

Müze ve sergi şubesi tarafından 1944 yılında çıkarılan önemli eserler ise şunlardır: Bolu Halkevi “Bolu Tarihi”, Kars Halkevi “Kars Folkloru”, Diyarbakır Halkevi “Silvan Tarihi” ve “Diyarbakır Folkloru”, Çankırı Halkevi “Çankırı Coğrafyası”, Adana Halkevi “Seyhan Anıtları” ve Kastamonu Halkevinin çıkardığı “Kastamonu Ninnileridir”(CHP Halkevleri ve Halkodaları 1944, 1949: 33).

#### **3.9.5. Diğer Çalışmalar**

Halkevlerinin bu konudaki diğer bir çalışma alanı ise buldukları yöredeki tarihi eserlerin araştırılması, incelenmesi, korunması ve tamir edilmesidir.

Tarihi eserlerin korunması konusunda; Malkara, Bolu ve Niğde halkevleri önemli çalışmalarda bulunmuştur. Balıkesir Halkevi; Pamukçu Köyü ve İnkaya’da, Bolu Halkevi de Bünüş Köyü’ndeki tarihi eserler üzerinde incelemeler yapmış ve ilgili yerlerdeki eserlerin korunmasını sağlamak amacıyla kayda değer girişimlerde bulunmuşlardır. Ayrıca Bolu Halkevi; yıkılmaya yüz tutmuş olan birkaç tarihi eserin, kitabe ve kapı kemerinin parçalarının

müzeye taşınmasını, kent içindeki eski ve süslü direk başlıklarının bir yere toplattırılıp, depolanmasını sağlayarak bu konuda önemli çalışmalarda bulunmuştur (CHP Halkevleri ve Halkodaları 1944, 1949: 32-33).

Türk inkılâbının köylere kadar girmesini ve hayat bulmasını sağlayan ve vatandaşlara pek çok alanda hizmette bulunan halkodaları 1951 yılında siyasi gerekçelerle kapatılmıştır (CHP Halkevleri ve halkodalarının 1944 Çalışmaları, 1949: 34-36).

## BÖLÜM IV

### SOSYAL BİLGİLER DERSİ VE HALK EĞİTİMİ İLE İLİŞKİSİ

#### 4.1. Sosyal Bilgilerin Tanımı

Sosyal Bilgiler kavramını iyi anlayabilmek için öncelikle “Sosyal Bilimler” kavramı açıklamak gerekmektedir. “Sosyal Bilimler” ile “Sosyal Bilgiler” kavramlarının çoğu kez eş anlamlı olarak kullanıldıkları görülmektedir. Ancak, eğitim-öğretim süreci içinde, bu iki kavramın farklı olarak ele alındıklarını belirtmek gerekir. Sosyal Bilgiler öğretiminde içerik, genellikle Sosyal Bilimlerle ilgili olan disiplinlerden seçilmektedir. Bu bakımdan Sosyal Bilimler ile Sosyal Bilgiler, birer kavram olarak eş anlamlı olmasalar bile aralarında yakın ilişki vardır. Sosyal Bilimler, genel olarak, insanların, diğer insanlarla ve toplumla olan ilişkilerini inceleyen bir disiplinler topluluğudur. Sosyal bilimlerin eğitim ve öğretimi denildiğinde ise eğitimin, çağdaş uygarlığın zorunlu kıldığı, sosyal olgunluğu ve uyumu sağlayan ve geliştiren bir dalı anlaşılmaktadır (Sözer, 1998:3). “Sosyal bilgilerin sosyal bilimlerin içinde yer alan farklı disiplinlerden oluşması ve sosyal bilgiler alanı öğretimine dair oluşan yaklaşımlar birçok sosyal bilgiler tanımının ortaya çıkmasına neden olmuştur” (Öztürk ve Otluoğlu, 2003: 5). Burada farklı sosyal bilgiler tanımlarından bazılarına yer verilmiştir. “Sosyal Bilgiler kritik sosyal konularda vatandaşlık becerilerinin uygulanması amacıyla, sosyal ve beceri bilimler kavramlarının disiplinler arası bir yaklaşımla kaynaştırılmasıdır” (Öztürk, 2012:3). Bir diğer tanımda ise Sosyal Bilgiler “ ilköğretim okullarında iyi ve sorumluluğunu bilen vatandaş yetiştirmek amacı ile sosyal bilimler disiplinlerinden seçilmiş, bilgilere dayalı olarak. Öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı çalışma alanıdır”. (Sever,2015:4). Diğer bir tanımda ise “Sosyal bilgiler, toplumsal gerçekle kanıtlanmaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonunda elde edilen dirik bilgilerdir” (Sönmez, 1998:4).

Sosyal bilgiler kavramı en geniş şekliyle MEB tarafından şu şekilde tanımlanmıştır: Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşimini geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında inceleyen; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersi (MEB, 2008).

#### 4.2. Ülkemizde Sosyal Bilgiler Öğretimin Tarihçesi

Ülkemizde Sosyal Bilgiler eğitiminin temellerini İslamiyet'in kabulü öncesine dayandırmak mümkündür. Sosyal bilgiler dersinin en temel amacı bireyin yaşadığı topluma uyumunu sağlamak, toplumsallaştırmak olduğu düşünüldüğünde Türklerin Müslüman olmadan önceki dönemlerinde “çocukların ve gençlerin toplumsallaştırılıp eğitilmesinde “toplumun töresinin” önemli bir rol oynayacağı düşüncesi, bu dersin temellerinin çok eskilere dayandığını göstermektedir. Toplumsal kuralların öğretilmesinde törenin etkisi, Türklerin İslamiyet'i kabulüyle birlikte, yerini din eksenli bir sosyal bilgiler anlayışına bırakmıştır. Bu anlayış yüzyıllar boyu sürmüş, ülkemizde Cumhuriyet rejimi kurulduktan ve inkılâplar yapıldıktan sonra seküler bir eğitim anlayışına geçilmiş ve laik anlayışa dayalı sosyal bilgiler eğitimi verilmeye başlanmıştır (Safran, 2011:2012).

Osmanlı Devletinde Sosyal Bilgiler ilk kez Sultan II. Abdülhamit (1876-1909) zamanında 1869 tarihli Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ile (Kamu Eğitim Tüzüğü) sıbyan (ilkokul) programlarına girmiş, Tarih-i Osmanî, Coğrafya, Malumat-ı Nafia dersleri adın altında okutulmuştur (Sever, 2015:7). II. Meşrutiyet Döneminde programlara sosyal ve siyasal içerikli yaşama yönelik kimi dersler girmiştir. Balkan Savaşları ve sonuçları ile birlikte yeni bir nesil oluşturma düşüncesi doğmuş, böylece çocuk artık bir birey ve vatandaş olarak görülmeye başlanmıştır. 1913 Tarihli Tedrisat-ı İptidaiye Kanun-ı Muvakkatı'nda (İlköğretim Geçici Kanunu) yer alan “Osmanlı Coğrafyası” ve “Osmanlı Tarihi” vurgularıyla Coğrafya ve Tarih dersleri ayrıca Malumat-ı Medeniye ve Ahlakiye ve İktisadiye dersi bir Osmanlı vatandaşlığı oluşturma görevini üstlenmiştir. Cumhuriyet döneminde öğretim programlarında ve derslerde değişikliğe gidilmiştir. II. Meşrutiyet'in “tebaadan vatana geçiş” projesinde önemli bir yer tutan Malumat-ı Medeniye dersinin adı da Malumat-ı Vataniye olarak düzenlenmiştir. İlkokul Müfredat Programıyla Malumat-ı Vataniye dersinin adı Yurt bilgisi olarak değiştirilmiştir (Akdağ, 2014:9)

Cumhuriyet döneminde ilköğretimle ilgili olarak değişik yıllarda (1926, 1930, 1932, 1936, 1948, 1962, 1968, 1989, 1993 ve 1998) düzenlemeler yapılmıştır. 1926 programında yurt bilgisiyle birlikte tarih ve coğrafya dersleri 4. ve 5. Sınıflarda haftada ikişer saat olarak yer almaktadır. 1952 yılında öğretmen okulları programına daha önce ayrı olarak okutulan tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi yerine Sosyal Bilgiler dersi konulmuştur. 1952 yılında toplanan Beşinci Milli Eğitim Şurasında Sosyal Bilgiler dersinin ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında da okutulması kararlaştırılmıştır. Ancak bu karar 1962 yılında sınırlı biçimde

uygulamaya konulan ilkokul Program Taslağına “Toplum ve Ülke İncelemeleri” dersi adıyla girmiştir. Daha sonra 1968 tarihli yeni ilkokul programında aynı ders Sosyal Bilgiler adıyla benimsenmiş 4. ve 5. Sınıflarda haftada beşer saat okutulmuştur. Ortaokullarda (bugünkü ilköğretim 6.,7. ve 8. Sınıflarında) ise 1924 yılında başlayarak 1967 yılına dek değişik tarihlerde program düzenlemelerinde Tarih ve Coğrafya dersleri aynı adla ancak değişik haftalık sürelerle yer almıştır. Daha sonra 1968 programında Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık bilgisi dersleri adı altında birleştirilmiş ve ortaokulların birinci ve ikinci sınıflarında haftada beş, üçüncü sınıflarında ise dört saat olarak okutulmuştur.1995 yılında ortaokullarda Sosyal Bilgiler dersine son verilmiş Milli Tarih, Milli Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi dersleri konulmuştur. 1997 yılında 8 yıllık zorunlu ve kesintisiz ilköğretim uygulanmasına dair yasanın yürürlüğe girmesinden sonra Milli Tarih ve Milli Coğrafya dersleri uygulamadan kaldırılmış, yerine haftada üç saat süre ile Sosyal Bilgiler dersi konulmuştur (Öztürk, 2011:16).

Günümüzde ilkokul ve ortaokullarda yürütölen Sosyal Bilgiler dersinde de program değişikliği yapılmıştır. 4.,5.,6. ve 7. sınıflarda okutulan Sosyal Bilgiler dersini 4. Sınıfta sınıf öğretmenleri 5,6 ve 7.sınıflarda Sosyal Bilgiler branş öğretmenleri yürütmektedirler. Sosyal Bilgiler öğretim programları, 12 Yıllık Zorunlu Eğitimde Sisteminden (4+4+4) öncen hazırlanmış ve halen uygulanmaktadır. 2012-2013 Eğitim-Öğretim Yılından itibaren ülkemizde başlaya 4+4+4 eğitim sistemiyle, ilkokul 4 sene (1.,2.,3.,12. sınıflar), ortaokul 4 sene (5.,6.,7.,8. sınıflar) ve liseler 4 sene (9.,10.,11.,12. sınıflar) olmuş genel itibariyle öğretim programlarında değişikliğe gidilmemiş, derslerin mevcut öğretim programları doğrultusunda yürütölmesine devam edilmiştir (Sever, 2015: 27).

### **4.3. Sosyal Bilgiler Dersi Programı**

Bireye hak ve sorumluluklarını öğreterek iyi bir yurttaş olmasına katkı sağlayan ve onun sosyal ve fiziksel çevresiyle geçmişte ve günümüzde olan ilişkisini ortaya koyan Sosyal Bilgiler dersinin önemi büyüktür. Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2008 yılında yayımlamış olduğu, ilköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programında dersin önemi maddeler halinde açıklamıştır. Bu maddeler:

- Her öğrencinin birey olarak kendine özgü olduğunu kabul eder.
- Öğrencilerin gelecekteki yaşamlarına ışık tutarak, bireylerden beklenen niteliklerin geliştirilmesine duyarlılık gösterir.

- Bilgi, kavram, değer ve becerilerin gelişmesini sağlayarak, öğrenmeyi öğrenmenin gerçekleşmesini ön planda tutar.
- Öğrencileri düşünmeye, soru sormaya ve görüş alışverişi yapmaya özendirir.
- Öğrencilerin fiziksel ve duygusal açıdan sağlıklı ve mutlu bireyler olarak yetişmesini amaçlar.
- Millî kimliği merkeze alarak, evrensel değerlerin benimsenmesine önem verir.
- Öğrencilerin kendi örf ve âdetleri çerçevesinde ruhsal, ahlâkî, sosyal ve kültürel yönlerden gelişmesini hedefler.
- Öğrencilerin haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren bireyler olarak yetişmesini önemser.
- Öğrencilerin toplumsal sorunlara karşı duyarlı olmasını sağlar.
- Öğrencilerin öğrenme sürecinde deneyimlerini kullanmasına ve çevreyle etkileşim kurmasına olanak sağlar.
- Her öğrenciye ulaşabilmek için öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerindeki çeşitliliği dikkate alır.
- Periyodik olarak, öğrenci çalışma dosyalarına bakılarak öğrenme ve öğretme süreçlerinin akışı içerisinde değerlendirmeye olanak sağlar (MEB, 2008).

#### **4.4. Sosyal Bilgiler Dersi Programının Genel Amaçları**

Sosyal Bilgiler, programının içeriği, birey ve onun fiziksel çevresiyle etkileşiminin sonuçlarıdır. Milli Eğitim Bakanlığı bu çerçevede, Sosyal Bilgiler programının vizyonunu, “21. yüzyılın çağdaş, Atatürk ilkeleri ve inkılâplarını benimsemiş, Türk tarihini ve kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen, eleştirel düşünen, yaratıcı, doğru karar veren, sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını yetiştirmektir” şeklinde açıklamaktadır (Ekinci, 1974: 7 Bu amaçların gerçekleşmesi içinde Sosyal Bilgiler Programının amaçları şu şekilde belirlenmiştir:

#### 4.4.1. Vatandaşlık görevleri ve sorumlulukları yönünden;

- Ailesine, milletine, vatanına, Atatürk inkılâp ve ilkelerine bağlı, çalışkan, araştırmacı, özverili erdemli, girişimci iyi insan, iyi vatandaş olarak yetişirler.
- Türk milletinin dünya tarihindeki önemini, milletler ailesi içindeki onurlu geçmişini ve yerini, insanlığa yaptığı hizmetleri kavrayarak büyük bir milletin evlâtları olduklarını anlar, milletin geleceğine olan güvenlerini artırır ve Türk milletinin ülküsünü gerçekleştirmek için her fedakârlığı göze alabilecek bir karakter kazanırlar.
- Türkiye Cumhuriyeti'nin insan haklarına dayanan millî, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olduğunu bilir; cumhuriyet rejiminin özelliklerini ve önemini kavrarlar.
- Topluluk halinde yaşamının bir zaruret olduğunu, millet kavramını ve Türk milletinin karakterini kavrar; Türk milletine, Türk bayrağına, Türk askerine ve ordusuna sevgi, saygı ve güven duygularını kuvvetlendirirler.
- Türk milletinin zekâ ve kabiliyetini, çalışkanlığını, ilim ve sanatseverliğini, estetik zevkini, insanlık duygusunun yüceliğini benimseyerek bu üstün özellikleri davranış haline getirirler.
- Millet ve yurt işlerini her şeyin üstünde tutarak milleti ve yurdu için canla başla hizmet etmeyi alışkanlık ve ilke haline getirirler.
- Tarihte milletimize ve insanlığa hizmet etmiş olan Türk büyüklerini tanır; tarihi olaylara yön veren kişilerin yerinde ve zamanında gösterdikleri ileri görüşlülük, yüksek kavrayış, cesaret, fedakârlık ve kahramanlıklarının tarihin akışını nasıl etkilediğini kavrarlar.
- Toplumunu yönlendiren Mustafa Kemal Atatürk ve diğer Türk büyüklerinin sadece millî değil, evrensel yönlerini de kavrayarak ve takdir ederek; milletimizde de düşen insanlık görevleri bulunduğunu görür, insanlığa sevgi, saygı ve hizmet verme bilincine varırlar.
- Türk İnkılâbının anlamını, ayrı ayrı yönlerden önemini, Türkiye'nin refah ve mutluluğuna yaptığı ve ülkenin geleceğine yapacağı etkiyi kavrar; Türk İnkılâbının değerlerine bağlı ve bunları her zaman korumaya hazır, fedakâr birer Türk evladı olarak yetişirler.
- Bugünkü uygarlığın uzun bir geçmişin eseri olduğunu kavrar; bu uygarlıkta Türk milletinin hizmetini ve payını anlayarak Atatürk'ün direktifleri uyarınca "millî kültürümüzü çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkarma" yolunda her fedakârlığı göze alabilme bilincini kazanırlar.

- Bugünü daha iyi değerlendirebilmeleri için geçmiş çağlardaki sosyal, ekonomik ve siyasî olayların neden ve sonuçlarını günümüzle kıyaslama yaparak düşünme, araştırma ve akıl yürütme yeteneğini geliştirirler.

- Her yerde görev ve sorumluluk alabilecek hale gelir, aile bütünlüğüne bağlılık kazanır, ailenin refah ve mutluluğu için sorumluluk ve görev duygularını geliştirirler.

- Kanun kavramını benimser; kanunlara ve devlet otoritesine uyma duygusunu ve alışkanlığını kazanırlar.

- Çevresindeki eski, yeni sanat ve kültür eserlerini, müze ve anıtlar gibi millî değerlerimizi tanır, onları korumak gerektiğini öğrenirler.

#### **4.4.2. Toplumda insanların birbirleriyle olan ilişkileri yönünden;**

- İnsanların birbirlerine muhtaç olduklarını anlar, grup faaliyetlerine katılmanın, başkalarına yardım etmenin önemini takdir eder ve bunu uygulayabilir hale gelirler.

- İnsanların karşılıklı hak ve sorumluluklar taşıdıklarını ve birbirlerinin görüş ve inanışlarını, saygı ve hoşgörü ile karşılaşmaları gerektiğini benimserler.

- Beraber çalışma, sorumluluk alma, yardımlaşma ve karar verme kurallarını uygulamayı öğrenirler.

- Bütün çalışmalarını demokratik yaşayışın kurallarına göre düzenlemeyi öğrenirler.

- Aile, okul ve toplum hayatının dayandığı temel ilkeleri ve topluluk halinde yaşamının zorunluluğunu kavrarlar.

- Trafik kurallarına uymayı alışkanlık haline getirirler.

#### **4.4.3. Çevreyi, yurdu ve dünyayı tanıma yetenekleri yönünden;**

- Yurdumuzun, dünya üzerindeki yerinin önemini kavrar, ülkemizin kalkınmasında severek sorumluluk alma duygularını geliştirirler.

- Türkiye'nin, yakın ve uzak komşu ülkeler ve diğer dünya ülkeleriyle olan ilişkileri hakkında genel bilgi kazanırlar.

- Türklerin yaşadığı diğer ülke ve bölgelerin coğrafi özelliklerini öğrenirler, Türklerin geniş bir alanda yaşayan büyük bir millet olduğunu kavrarlar.



- İnsanların birbirleriyle ve coğrafi çevreleriyle karşılıklı etkilerini, insan topluluklarının yaşama şekillerini ve geçinme yollarını inceler; yurdun ekonomik kalkınmasında bilgili ve etkili birer vatandaş olarak yetişirler.

- Plân, kroki, harita ve grafik bilgileri kazanarak onlardan yararlanabilir hale gelirler.

- Çevreyi korumanın günümüz ve gelecek yıllar için önemini kavrarlar.
- Yaşanabilir bir çevrenin temel insan hakkı olduğunu kavrarlar.

#### **4.4.4. Ekonomik yaşama fikrini ve yeteneklerini geliştirmek yönünden;**

- Yakın çevrenin ekonomik değerleri ile millî kaynaklarımızı tanır ve bunları korumanın bir ödev olduğunu kavrarlar.

- Kendi eşyasını, okulunu, okul eşya ve araçlarını dikkatli kullanma ve koruma alışkanlığını kazanırlar.

- Tutumlu olma ve planlı çalışma alışkanlığını elde ederler.
- Üretim, tüketim ve dağıtım ile ilgili temel bilgileri öğrenirler.
- İnsan topluluklarının yaşama şekillerini ve geçinme yollarını inceler ve bunlar arasındaki ekonomik ilişkileri öğrenirler.

- Turizmin anlamını, özellikle yurdumuz için önemini kavrarlar.
- Nüfus artış hızının eğitime ve ekonomiye olan etkisini kavrarlar (Sözer, 1998: 23-25).

#### **4.5.Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Alanı**

Öğrenme alanı, birbiri ile ilişkili beceri, tema, kavram ve değerlerin bütün olarak görülebildiği, öğrenmeyi organize eden yapıdır. Sosyal bilgiler dersi dokuz öğrenme alanı çerçevesinde yapılandırılmıştır. Bunlar; Birey ve Toplum, Kültür ve Miras, İnsanlar, Yerler ve Çevreler, Üretim, Dağıtım ve Tüketim, Zaman, Süreklilik ve Değişim, Bilim, Teknoloji ve Toplum, Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler, Güç, Yönetim ve Toplum, Küresel Bağlantılardır (MEB, 2008). Aşağıda mevcut öğrenme alanları hakkında detaylı bilgi yer almaktadır.



farklılık kavramının önemini fark edeceklerdir. Tüm dünya yüzeyinin tek bir parça gibi görünmesine rağmen aslında insan ya da doğal ortam nedeniyle birbirinden farklı birimlerden oluştuğunu fark edeceklerdir (MEB, 2008).

#### **4.5.4. Üretim, Dağıtım ve Tüketim**

Bu öğrenme alanında öğrenciler, istekleri ve ihtiyaçları ile bunlar arasındaki farkları ayırt eder. İsteklerinin sınırsız ama kaynakların sınırlı olduğunun farkına varır ve isteklerini mevcut kaynaklara göre oluşturması gerektiğini öğrenerek bilinçli tüketici olmanın temellerini oluşturur. Ülke ekonomisinde de kaynakların yetersiz olduğunu kavrar ve mevcut kaynakları korumak gerektiğinin önemine inanır. Kendi ekonomik yaşantısını diğerlerinininki ile karşılaştırır, farklılıkları ve benzerlikleri ortaya koyar. Yaşadığı yerin ekonomik koşullarını inceler ve geliştirmek için çaba gösterir. “Üretim, Dağıtım ve Tüketim”, ekonomiyle ilgili ünite ve konuların tipik temasıdır. Öğrenciler üretim, dağıtım ve tüketim ile ilgili temel kavramları öğrenir. Meslekleri tanıyarak hayatımızı kolaylaştırmak için var olduklarını bilirler (MEB, 2008).

#### **4.5.6. Zaman, Süreklilik ve Değişim**

Bu öğrenme alanı, öğrencilerin kendi köklerini ve zamanda bulunduğu yeri anlama ihtiyacını karşılar ve geçmiş-bugün-gelecek bağlantısını kurabilmelerine yardımcı olur. Öğrenciler, kim olduklarını, geçmişte olan olayları, geçmiş ile bağlantı kurmayı, dünyanın değişimini ve gelecekteki durumunu anlarlar. İnsanların geçmişle olan duygusal bağlarını, insanlık tarihi boyunca buldukları yerleri kronoloji, değişim ve süreklilik perspektifi ile açıklamaya çalışırlar. “Zaman, Süreklilik ve Değişim” tüm insanlık tarihi, zaman, mekân ve kronoloji içerdiği için diğer bütün öğrenme alanlarıyla ilişkilendirilmiştir (MEB, 2008).

#### **4.5.7. Bilim, Teknoloji ve Toplum**

Teknoloji, ilk insanların, ilk basit aletleri yapımıyla başlar. Günümüzün gelişmiş teknolojisi ise sosyal hayattaki işlerimizi kolaylaştıran bir etkidir. Yaşadığımız modern hayat teknolojisiz ve bilimsiz imkânsızdır. Ancak teknoloji beraberinde birçok sorunu da getirir. “Yeni teknoloji, her zaman, eskisinden iyi midir?” veya “Yeni teknolojinin yol açtığı sosyal değişime ilişkin geçmişten ne öğrenebiliriz?” sorularının cevapları teknolojik gelişmeleri ve sosyal hayata etkilerini anlamamızı kolaylaştırır. Öğrenciler bu öğrenme

alanında; yaratıcı, eleştirel ve bilimsel düşüncenin bilim ve teknolojiadaki gelişmelerin temeli olduğunu; bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgiye ulaşmada teknolojiyi kullanma becerisi edinir. Öte yandan, teknolojilerin günlük hayatları ile ne derecede ilişkili olduğunu öğrenirken bazı teknolojik ürünlerin doğaya verdiği zararları tartışır. Ayrıca, orijinal eserlerin yasalarla korunduğunu fark ederek akademik dürüstlük ilkelerini dikkate alır (MEB, 2008).

#### **4.5.8. Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler**

Toplumsal yaşamdaki gruplar, kurumlar ve sosyal örgütler yaşamımızda bütüncül bir rol oynamaktadır. Öğrencilerin, grup, kurum ve sosyal örgütlerin nasıl oluştuğunu; onları etkileyen ve kontrol eden mekanizmaları; bunların bireyleri ve kültürü nasıl etkileyip kontrol ettiklerini ve varlıklarını nasıl sürdürüp değiştiklerini bilmesi önemlidir. Bu konuda elde edilen bilgi ışığında, öğrenciler sosyoloji, antropoloji, siyaset bilimi ve tarih disiplinlerinin kavramlarını kullanarak; “Toplumumuzda ve diğer toplumlarda grupların, kurumların ve sosyal örgütlerin rolü nedir? Grup, kurum ve sosyal örgütlerden ben nasıl etkileniyorum? Grup, kurum ve sosyal örgütler nasıl değişirler? Bu değişikliklerde benim rolüm nedir?” sorularına cevap verebilmelidir (MEB, 2008).

#### **4.5.9. Güç, Yönetim ve Toplum**

Bu öğrenme alanında öğrenciler, Sosyal Bilgiler dersinin temel amaçlarından olan, bilinçli bir vatandaş olarak topluma tam katılma yollarını araştırarak görev ve sorumluluklarının farkına varırlar. Toplum yaşamında doğacak sorunların en önemli güvencesi olarak örgütlü bir devlet gücünün varlığını kavrarlar. Toplumsal sorunların nasıl çözüldüğünü ve düzenin nasıl sağlandığını anlayarak, egemenliğin kaynağının millete dayandığı yönetimlerde, birey haklarının ve toplum düzeninin nasıl korunduğunu fark ederler. Toplumsal hizmetlere ve değişik resmî etkinliklere katılma yollarını öğrenerek, yönetimi etkilemek için hangi demokratik yolların olduğunu kavrarlar. Öğrenciler öykü, drama vb. etkinliklerle geçmişte ve başka yerlerdeki vatandaşlık uygulamalarına yönelik deneyim kazanırlar (MEB, 2008).

#### **4.5.10.Küresel Bağlantılar**

Bilim ve teknolojiadaki gelişmelerin zaman ve mekândaki sınırları kaldırmasıyla toplumlar arasındaki ilişkiler daha da artmıştır. Yüzyıllardır süre gelen farklı bölgelerdeki insanların siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkileri teknolojiyle birlikte daha da yoğunlaşmıştır. Böyle bir dönemde öğrencilerin bu ilişkiler konusunda bilinçli olmaları gerekmektedir. Küresel Bağlantılar öğrenme alanı, coğrafya, antropoloji, ekonomi gibi bilimlerin temalarıyla öğrencilerin toplumlar arasındaki her türlü ilişkilerle ilgili fikir sahibi olmalarını sağlamayı amaçlamaktadır. Hakkında genel bilgi edindikleri ülkelerle ülkesinin ekonomik ilişkileri, ülkesinin ekonomik kaynakları ile diğer ülkelerle yapılan ticaretle bu kaynakların yerini ekonomi bilimine ait konularla keşfedeceklerdir. Ayrıca ülkeler arası ekonomik ilişkilerin sebep ve sonuçlarını sorgulama fırsatını da bulacaklardır. Antropolojinin konuları sayesinde, çeşitli bölgelerdeki insanların kültürleri hakkında fikirler edinecekler, kendi kültürleriyle başka ülkelerin kültürleri arasındaki benzerlik ve farklılıkları keşfedeceklerdir (MEB, 2008).

#### **4.6.İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi ile "Halk Eğitiminin" İlişkilendirilmesi**

Halk eğitimi geçmişte olduğu gibi günümüzde de büyük önem taşımaktadır. Yaygın eğitim çatısı altında yer alan halk eğitimi çalışmalarının amacı; milli bütünlük ve yurttaşlık görevini bilinçli ve etkin bir şekilde yerine getirmek için Atatürk ilke ve İnkılapları doğrultusunda hürriyetçi demokrasiyi güçlendirici, bireylerin kişilik ve yeteneklerine uygun eğitim almasını sağlamaktır. Sosyal Bilgiler dersinin amacı ise öğrencilerin toplumun etkin bir üyesi olmalarını sağlamak, bu maksatla da gerekli bilgi, beceri ve değerleri kazandırmaktır. Bu noktada, Sosyal Bilgiler dersinin ve halk eğitimi çalışmalarının amaçları birbiriyle örtüşmektedir.

Sosyal Bilgiler dersinin de halk eğitimi çalışmalarının da birleştiği en temel nokta; bireylerin çağın gereklerine uygun eğitim almasını sağlamaktır. Bu amaç, örgün eğitim faaliyetleri kapsamında Sosyal Bilgiler dersinde kazandırılmaya çalışılırken, yaygın eğitim faaliyetleri kapsamında da halk eğitimi çalışmalarıyla kazandırılmaktadır. Belirlenen amaç, ortak olmakla beraber, amacı kazandırmak için belirlenen grupların özelliği farklılaşmaktadır. Sosyal bilgiler dersleri, ilköğretim öğrencilerine bu amacı kazandırırken, halk eğitimi ise yetişkin yurttaşlara yöneliktir. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı hazırlanırken halk eğitimi ve Sosyal Bilgiler arasındaki bu ilişkinin göz önünde bulundurulması faydalı olacaktır. Sosyal Bilgiler Öğretim programında yer alan

kazanımlarla halk eğitimi çalışmalarının ilişkilendirilmesi,bugünün küçüğü yarının büyükleri olan çocukların küçük yaşlarda halk eğitiminin önemini anlamasını sağlayacaktır. Örneğin: dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan “İyi ki Var” ünitesinin kazanımları, öğrencinin çevresindeki teknolojik ürünleri kullanımına göre sınıflandırması, insanlığın kullandığı belli başlı ölçme araçlarını ve bu araçların belirlenme yöntemini anlaması, kullandığı teknolojik ürünlerin zaman içindeki gelişimini kavraması, hayatımızda ve çevremizde yaptığı değişiklikleri dikkate alarak geçmişle bugünü karşılaştırmasıdır. Bu kazanımlar öğrenciye verilirken yetişkin bireyler için de önemli olduğu halk eğitimi çalışmalarısıyla ilişkilendirilerek anlatılmalıdır. Böylece, öğrenci bu kazanımların hayat boyu gerekli olduğunu ve her yaştaki bireyin kazanması gerektiği anlar.

Beşinci sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan “Bir Ülke, bir Bayrak” ünitesinde ise bu ünitenin kazanımı, öğrencinin ulusal egemenlik ve bağımsızlık sembollerine değer vermesidir. Bu kazanım, yetişkin bireyler içinde önemlidir. Sosyal Bilgiler dersi kapsamında bu kazanım öğrenciye verilerken, halk eğitimiyle ilişkilendirilerek verilmelidir.

6. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim programında yer alan “Elektronik Yüzyıl” ünitesinin kazanımı ise bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerinde etkilerine ilişkin yaratıcı fikirler oluşturmalarıdır. Bu ünitenin kazanımı, hem Sosyal Bilgiler hem de halk eğitimin en temel amacı olan “Bireyin, çağın gereklerine uygun eğitimi alması” amacıyla birebir örtüşmektedir. Öğrenciye bu ilişki örneklerle gösterilmelidir.

7.Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan “Zaman İçinde Bilim” ünitesinin kazanımları ise ilk uygarlıkların bilimsel ve teknolojik gelişmelere sağladığı katkıya örnek verir. İlk yazı örneklerinden yola çıkarak yazının kullanım alanlarını ve bilgi aktarımındaki önemini fark ettirir. İki kazanım da hem sosyal bilgiler hem de halk eğitimi için önem taşımakta ve genel amaçlarına uymaktadır.

#### **4.7.İLGİLİ ARAŞTIRMALAR**

Bu araştırmada halkevleriyle ilgili yazılmış tez, makale, kitap, yazı ve çalışmalar, Ankara Milli Kütüphane, Cumhuriyet Halk Partisi Kütüphanesi, İnönü Üniversitesi

Kütüphanesindeki halkevleriyle ilgili kaynaklara ulaşılmıştır. Aynı zamanda Cumhuriyet Halk Partisi'nin Halkevleriyle (1932-1951) ilgili belgeleri, yazışmaları ve tutanakları incelenmiştir.

Aşağıda araştırma sonucunda elde edilen çalışmalar ve içeriklerine yer verilmiştir.

Halkevleriyle ilgili önemli bilgi kaynaklardan biri çeşitli halkevleri tarafından çıkartılmış olan dergilerdir. Halkevlerinin kuruluşundan 1944 yılına kadar geçen sürede yaklaşık 50 halkevi dergi çıkarmıştır. Dergilerde, halkevleri çatısı altında yapılan etkinliklere, vatandaşlara faydası olacağı düşünülen bilgilere yer verildiği gibi halkevinin bulunduğu bölgenin sosyo-kültürel ve ekonomik yapısı hakkında da bilgi vermiştir. Örneğin; Bozdoğan (2007) “Atatürk Döneminin Dil Kültür ve Edebiyat Politikalarını Yansıtan Bir Halkevi Dergisi: Ortayayla” adlı çalışmasında derginin çıkarılma amacını ve Sivas halkının eğitilmesi ve bilinçlendirilmesindeki rolünü açıklamıştır.

Halkevleri alanında çalışma yapan en önemli isimlerden biri de Baltacıoğlu olup bu alandaki en kalıcı çalışması da “Halkın Evi'dir”. Baltacıoğlu bu çalışmasıyla halkevlerini ilk kez bir bütün halinde ve çeşitli boyutlarda ele alıp incelemiştir. Mevcut çalışma ileriki dönemlerdeki çalışmalara da örnek teşkil etmesi dolayısıyla önem taşımaktadır.

1943 yılında yayına başlayıp 1984 yılında bitirilen Türk Ansiklopedisi'ndeki (Önceleri adı İnönü Ansiklopedisi) Necmettin Esin imzalı halkevleriyle ilgili maddede de halkevleri hakkında değerli bilgiler bulunmaktadır.

Çeçen(2000) “Halkevleri Atatürk'ün Kültür Kurumları” adlı kitabında halkevlerinin kuruluşu, faaliyetleri ve kapatılmasına ilişkin önemli bilgilere yer vermiştir.

Toksoy (2007) “ Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak Halkevleri” adlı kitabında halkevlerinin kurulma gerekçelerine, 1932-1950 yılları arasında şubeleri aracılığıyla yaptığı çalışmalara ve kapatılışına ilişkin bilgilere yer vermiştir.

1983'de Nurettin Gözde'nin“Türk Kültür Tarihi İçerisinde Kayseri Halkevi ve Faaliyetleri” adlı kitabı halkevlerini kuruluşu gelişmesi ve faaliyetlerini Kayseri örneğiyle ele almıştır.

1988'de Nurhan Karadağ“Halkevlerinde Tiyatro Çalışmaları” adlı doçentlik tezini yazmıştır. Karadağ tezinde 1932'den 1951'e kadar halkevlerinde sergilenen tiyatro çalışmalarını ele almıştır.

Yavuz Özdemir (2000) “Halkevleri 1932'den 1951'e”adlı kitabında halkevlerinin kuruluşu, gelişmesi ve faaliyetlerini ele almaktadır.

Kemal Kocabaş “Cumhuriyetin Kültür Merkezleri Halkevleri” adlı kitabında halkevlerinin Cumhuriyet döneminde üstlendiği misyonu açıklamıştır.

Serap Aydın “İsmail Hakkı Baltacıoğlu (1886-1978) ve Halk eğitimiyle İlgili Görüşleri” adlı çalışmasında; halkevleri ve Cumhuriyet döneminde halkevlerinin halk eğitimi çalışmalarını ele almıştır.

Durmuş Yılmaz ve Nadire Emel Akhan (2011)“İlk Dönem Halkevlerinin Eğitim Faaliyetleri (Konya Halkevi Örneği)” çalışmasında halkevlerinin eğitim faaliyetlerini ele almıştır.

Oğuz Temizhan (2006) yüksek lisans tezinde, halkevlerinin kuruluşu, şubeleri ve 1932-1940 arası eğitim faaliyetlerine yer vermiştir. Altı bölümden oluşan tezin, ilk bölümünde giriş, problem durumu, ikinci bölümünde yöntem, üçüncü bölümde yaygın eğitimin tarihçesi, dördüncü bölümünde halkevlerinin kuruluşu ve yapısı, beşinci halkevlerinin halk eğitimi çalışmaları ele alınmıştır. Altıncı bölümde ise sonuç ve tartışmalara yer almıştır.

Hediye Titiz (2012) “Cumhuriyet Döneminde Halkevlerinin Eğitim ve Tarih Çalışmaları 1932-1951” adlı yüksek lisan tezinde, Türklerde halk eğitimi çalışmalarının tarihsel gelişimini, halkevleri ve çalışmalarını aynı zamanda Akdeniz bölgesindeki halkevleri hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Yavuz Özdemir ve Elif Aktaş (2011) “Halkevleri 1932-1951” adlı çalışmasında halkevlerinin doğuşuna yol açan etmenleri, halkevlerinin açılışını, yönetimini, gelirlerini, üyelerini, sayılarını ve kapatılışını ele almıştır.

Funda Gençoğlu Onbaşı (2011) “Halkevleri ve Ülkü Dergisi: Erken Cumhuriyet Döneminde Köycülük Tartışmaları” başlıklı çalışmasında Tek Parti döneminin ideolojisi ve halkevleri aracılığıyla yürütülen köycülük çalışmalarının bu ideolojiye katkılarını ele almıştır.

Süleyman İnan (2000) “Denizlideki Halkevleri ve Faaliyetleri 1932-1951” adlı çalışmasında ilk olarak halkevlerinin açılışı ve faaliyetleri daha sonra da Denizli’deki halkevleri ve faaliyetleri hususunda bilgilere yer vermiştir.

Ö.Faruk Huyugüzel (2000) “Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Halkevlerinin Rolü” adlı çalışmasında, halkevlerinin Temsil ve Dil-Tarih ve Edebiyat şubesinin Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının şekillenmesindeki rolünü açıklamıştır.



A. Kardaş (2014) “Cumhuriyet Döneminde Bir Modernleşme Hareketi Olarak Siirt Halkevleri ve Halkodaları” adlı çalışmasında halkevlerinin kuruluşu ve amaçları, Siirt Halkevi ve halkodalarının açılması hususunda zengin bilgilere yer vermiştir.

Nebahat Oran Arslan (2008) “Türk Ocağından Halkevine Geçişte Bir Örnek: Kars Halkevi” konulu çalışmasında Türk ocaklarının kuruluşuna, faaliyetlerine, kapatılmasına ve halkevlerinin kuruluşuna yer vermiştir. Aynı zamanda çalışmada Kars Halkevi ve faaliyetleri anlatılmıştır.

Elif Aktaş ve Yavuz Özdemir (2011) “Bütünden Parçaya Halkevleri” adlı çalışmasında halkevlerinin kurulması ve şubelerinin faaliyetleri hususunda ayrıntılı bilgi vermiştir.

Zeki Arıkan (1992) Halkevlerinin Kuruluşu ve Tarihsel İşlevi” konulu çalışmasında halkevlerin Türk ocaklarının devamı niteliğinde olup ondan devir aldığı bayrağı taşıdığını ve Cumhuriyet döneminde başlatılan yeni düzen çalışmalarına büyük katkı sağladığını anlatmıştır.

Zeyrek, Ş.(2006)“Türkiye’de Halkevleri ve Halkodaları” adlı çalışmasında halkevlerinin kurulması, işleyişi ve faaliyetleri hakkında yine Halkevleri ve CHP belgelerine dayanarak detaylı bilgi vermiştir.

Müslime Güneş (2012) “Adnan Menderes ve Halkevleri” başlıklı çalışmasında Menderes’in halkevleriyle olan ilişkisi ve halkevlerini kapatılmaya götüren süreçte etkisinin olup olmadığı üzerinde durulmuştur.

Hamdiye Algan (2011) yüksek lisans tezinde halkevlerinin kuruluşu ve şubeleri, temsil şubeleri tarafından sergilenen piyesler ve içerikleri hakkında bilgi vermiştir. Aynı zamanda sergilenen piyeslerin Cumhuriyet dönemi inkılâplarının benimsetilmesindeki dolaylı rolüne de değinmiştir.



## **BÖLÜM V**

### **YÖNTEM**

#### **5.1. Araştırmanın Modeli**

Bu araştırma, halkevlerinin halk eğitimindeki rolünü ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu nedenle araştırmada toplanan veriler, öğretmen görüşlerine dayanarak farklı değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırmada mevcut durumun incelenmesi amacıyla örneklemden toplanan verilerin istatistikî analizi yapıldığından bu araştırma nicel bir araştırma olmakla birlikte betimsel yöntem kullanılmıştır.

Araştırma, tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Tarama modeli; geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Böylece araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Genel tarama modelleri, örnekleme yoluyla evren hakkında kestirimlerde bulunma ve genellemeler yapmayı amaçlamaktadır (Karaasar, 2009: 76)

#### **5.2. Evren ve Örneklem**

Araştırmanın evreni, 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Malatya Büyükşehir Belediye sınırlarında (Yeşilyurt ve Battalgazi ilçesi) faal olan ortaokullarımızda görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden oluşmaktadır.

Araştırmanın örneklemi ise, ilgili evrenden ulaşılan 300 Sosyal Bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır.

#### **5.3. Verilerin Toplanması**

Halkevlerinin halk eğitimdeki etkin rolü, adlı çalışma için 21 ifadeden oluşan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin halkevlerinin halk eğitimindeki etkililiğine ilişkin tutum ve görüşlerini belirlenmeye yönelik veri toplama aracı, likert tipi bir ölçek olma özelliği taşımaktadır. Ölçekte beşli derecelendirme ölçeği; “oldukça yeterli (1)”, “yeterli (2)”, “kısmen yeterli (3)”, “yetersiz (4)”, “oldukça yetersiz (5)” şeklinde kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan veri toplama aracı bir Türkçe öğretmeni, bir eğitim programcısı ve bir ölçme değerlendirme uzmanından yardım alınarak araştırmacı tarafından geliştirilmiştir.

Ölçeğin Malatya büyükşehir belediye sınırlarında (Yeşilyurt ve Battalgazi) görev yapmakta olan 300 Sosyal Bilgiler öğretmenine uygulandıktan sonra Bartlett's Test of

Sphericity=2476.246, Cronbach Alpha değeri 0.82, KMO değeri ise 0.91 olarak bulunmuştur. Bu değerlere bakılarak ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu anlaşılmaktadır.

#### **5.4.Verilerin Analizi**

İlgili araştırma için toplanan verilerin analizinde SPSS 20.00 paket programıyla değerlendirme yapılmıştır. Verilerin yorumlanmasında betimsel istatistiklerden yüzde, frekans, aritmetik ortalama ve standart sapma kullanılmıştır. Halkevlerinin halk eğitimindeki etkililiğinin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilmesinde cinsiyet, mesleki kıdem ve mezun olunan okul türüne farklılıkları tespit etmek için bağımsız gruplar t-testi, Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way Anova) testleri kullanılmıştır.

## BÖLÜM VI

### BULGULAR ve YORUM

Araştırmanın bu bölümünde alt problemlere ilişkin bulgular tablolar halinde verilmiş olup, bu tablolar doğrultusunda yapılan yorumlara yer verilmiştir.

#### 6.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Araştırmanın birinci alt problemi olan “Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenleri arasında halkevlerinin yaygın eğitim faaliyetlerindeki etkililiğine dair tutumlarında anlamlı fark var mıdır?” probleminin cevaplanabilmesi için ölçeğin toplam 300 sosyal bilgiler öğretmenine uygulanması sonucuna yapılan frekans dağılımı aşağıdaki tabloda özetlenmiştir:

Tablo: 4.1.Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Halkevlerinin Yaygın Faaliyetlerindeki Etkililiğine İlişkin Frekans Dağılımı

Tutum İfadeleri	Oldukça Yeterli		Yeterli		Kısmen Yeterli		Yetersiz		Oldukça yetersiz	
	N	F	N	F	N	F	N	F	N	F
Sosyal Bilgiler dersi kapsamında 4.,5.,6. ve 7. sınıf ders kitaplarında yeterince bilgi yer almaktadır.	11	3.7	14	4.7	63	21.0	129	43.0	83	27.7
Halkevleri Cumhuriyetin ilk yıllarında, vatandaşlık bilincinin kazandırılmasında; konferans, köy gezileri, müsamere, tiyatro dinletisi ve sergi faaliyetlerinden büyük ölçüde yararlanmıştı.	85	28.3	120	40.0	57	19.0	32	10.7	6	2.0
Halkevlerinde verilen eğitim, Cumhuriyet dönemi milli eğitim politikasını destekler niteliktedir.	87	29.0	126	42.0	67	22.3	14	4.7	6	2.0
Halkevlerinin köy çalışmaları, köylü vatandaşın tarım ve hayvancılık faaliyetlerine katkı sağlamamıştır.	29	9.7	65	21.7	54	18.0	63	21.0	89	29.7
Cumhuriyet döneminde halkevlerinde verilen eğitim, niteliği bakımından en önemli yaygın eğitim kurumlarından biridir.	99	33.0	127	42.3	45	15.0	19	6.3	10	3.3
Cumhuriyet döneminde halkevlerinde yaygın eğitim kapsamında verilen eğitim, günümüz yaygın eğitiminden daha kapsamlı ve işlevseldir.	77	25.7	83	27.7	94	31.3	31	10.3	15	5.0
Halkevleri Cumhuriyet dönemi inkılaplarının vatandaşlara benimsetilmesinde yeteri kadar katkı sağlamamıştır.	19	6.3	50	16.7	64	21.3	86	28.7	81	27.0

Cumhuriyet döneminde okullarda verilen örgün eğitimin yanında, halkevlerinde verilen yaygın eğitimde oldukça etkili olmuştur.	81	27.0	125	41.7	63	21.0	23	7.7	8	2.7
Cumhuriyet döneminde halkevlerinde verilen eğitim okullarda verilen örgün eğitimin tamamlayıcısıdır.	77	25.7	135	45.0	56	18.7	19	6.3	13	4.3
Halkevlerinde verilen eğitim faaliyetlerinin incelenmesinin günümüz eğitim faaliyetlerine katkı sağlayacağını düşünüyorum.	97	32.3	106	35.3	65	21.7	23	7.7	9	3.0
Cumhuriyet döneminde halkevlerinde verilen eğitimin incelenmesi, günümüz eğitim politikalarının belirlenmesine katkı sağlayacaktır.	95	31.7	106	35.3	59	19.7	29	9.7	11	3.7
Halkevleri Türk vatandaşlarının sağlıklı yaşam bilinci kazanmasında etkili olmamıştır.	22	7.3	38	12.7	64	21.3	77	25.7	99	33.0
Halkevleri yaptığı çalışmalarla Erken Cumhuriyet dönemi siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamına katkı sağlamıştır.	115	38.3	111	37.0	54	18.0	9	3.0	11	3.7
Halkevlerinin çalışmalarında dönemin şartları etkili olmuştur.	139	46.3	112	37.3	30	10.0	10	3.3	9	3.0
Halkevlerinde verilen eğitim aracılığıyla çok sayıda vatandaş okuma-yazma öğrenmiştir.	132	44.0	111	37.0	31	10.3	14	4.7	12	4.0
Halkevleri amatör ve profesyonel sanatçıların yetişmesine katkı sağlamamıştır.	23	7.7	49	16.3	58	19.3	86	28.7	84	28.0
Halkevlerinde uluslararası antlaşmalara ve milli bayramlara yönelik kutlamalar milli bilincin oluşmasında etkili olmuştur.	102	34.0	124	41.3	45	15.0	18	6.0	11	3.7
Halkevleri açtığı kurslar aracılığıyla köylünün ürettiği ürünün yeni ve etkili yöntemlerle ekonomiye kazandırmasını sağlamıştır.	106	35.3	115	38.3	58	19.3	12	4.0	9	3.0
Halkevleri nakış, dikiş, konserve yapımı vb. kurslar açmak suretiyle ekonomiye etkin ve bilinçli bir katkı sağlanmasına yardımcı olmuştur.	118	39.3	120	40.0	46	15.3	12	4.0	4	1.3
Halkevleri yardıma muhtaç(yaşlı, dul, yetim) insanların çeşitli ihtiyaçlarının karşılanması noktasında önemli sosyal bir görevi de yerine getirmiştir.	95	31.7	112	37.3	65	21.7	18	6.0	10	3.3
Halkevleri vatandaşlara zamanı etkin kullanma becerisi kazandıramamıştır.	19	6.3	41	13.7	47	15.7	82	27.3	111	37.0

Yukarıdaki tablo incelendiğinde araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %70.7'si Sosyal Bilgiler dersi kapsamında 4.,5.,6. ve 7.sınıf ders kitaplarında halkevleriyle ilgili yetersiz ve oldukça yetersiz bilgi yer aldığı şeklinde görüş belirtmiştir.

Öğretmenlerimizin %68.3'ü "Halkevleri Cumhuriyetin ilk yıllarında, vatandaşlık bilincinin kazandırılmasında; konferans, köy gezileri, müsamere, tiyatro dinletisi ve sergi faaliyetlerinden büyük ölçüde yararlanmıştı" ifadesine oldukça yeterli ve yeterli şeklinde görüş bildirmiştir.

Öğretmenlerimiz "Halkevlerinde verilen eğitim, Cumhuriyet dönemi milli eğitim politikasını destekler niteliktedir" ifadesine %42 oranında oldukça yeterli şeklinde görüş bildirmiştir.

"Halkevlerinin köy çalışmaları, köylü vatandaşın tarım ve hayvancılık faaliyetlerine katkı sağlamamıştır" ifadesine ilişkin verilen cevaplar belirgin değildir. Bu ifadeye katılan ve aksi yönde görüş bildirenlerin oranı birbirine yakındır. Araştırmaya katılan öğretmenlerimizin %21.7'si yeterli olduğuna ilişkin görüş bildirmiş, %21 ise yetersiz olduğu şeklinde görüş bildirmiştir.

"Cumhuriyet döneminde halkevlerinde verilen eğitim, niteliği bakımından en önemli yaygın eğitim kurumlarından biridir" ifadesi öğretmenlerimizden büyük orandan kabul görmüştür. Öğretmenlerimizin %42.3'ü yeterli olduğu şeklinde görüş bildirmiştir.

"Cumhuriyet döneminde halkevlerinde yaygın eğitim kapsamında verilen eğitim, günümüz yaygın eğitiminden daha kapsamlı ve işlevseldir" ifadesine öğretmenlerimizin %27.7'si yeterli şeklinde cevap vermiştir.

"Halkevleri Cumhuriyet dönemi inkılâplarının vatandaşlara benimsetilmesinde yeteri kadar katkı sağlamamıştır" ifadesine yetersiz ve oldukça yetersiz diyenlerin oranı %55.7'dir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısından fazlası bu ifadeye katılmamıştır.

"Cumhuriyet döneminde okullarda verilen örgün eğitimin yanında, halkevlerinde verilen yaygın eğitimde oldukça etkili olmuştur" ifadesine öğretmenlerimizin %41.7'si yeterli şeklinde cevap vermiştir.

"Cumhuriyet döneminde halkevlerinde verilen eğitim okullarda verilen örgün eğitimin tamamlayıcısıdır" ifadesine ise öğretmenlerimizin %70.7'si yeterli ve oldukça yeterli şeklinde cevap vermiştir.

“Halkevlerinde verilen eğitim faaliyetlerinin incelenmesinin günümüz eğitim faaliyetlerine katkı sağlayacağını düşünüyorum” ifadesine yeteli ve oldukça yeterli şeklinde görüş bildiren öğretmenlerimizin oranı %67.6’ olup, bu ifade öğretmenlerimizin çoğunluğu tarafından kabul görmüştür.

“Cumhuriyet döneminde halkevlerinde verilen eğitimin incelenmesi, günümüz eğitim politikalarının belirlenmesine katkı sağlayacaktır” ifadesi yukarıda benzer ifadeyle paralel olarak öğretmenlerimizden büyük bir kabul görmüştür. Öğretmenlerimizin % 67’si yeterli ve oldukça yeterli şeklinde cevap vermiştir.

“Halkevleri Türk vatandaşlarının sağlıklı yaşam bilinci kazanmasında etkili olmamıştır” ifadesine Sosyal Bilgiler öğretmenlerimizin ifadeleri farklılaşmaktadır. Öğretmenlerimizin %20’si yeterli ve oldukça yeterli şeklinde görüş bildirirken %25.7’si ise yetersiz olarak görüş bildirmiştir. Halkevlerinin bu noktada vazifesini tam olarak ifade edemediği düşünülmektedir.

“Halkevleri yaptığı çalışmalarla Erken Cumhuriyet dönemi siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamına katkı sağlamıştır” ifadesi için öğretmenlerimizin %75.3 yeterli ve oldukça yeterli şeklinde görüş bildirmiştir.

“Halkevlerinin çalışmalarında dönemin şartları etkili olmuştur” ifadesine bildirilen görüşleri incelediğimizde, öğretmenlerin %83.6’sı yeterli ve oldukça yeterli şeklinde görüş bildirerek, halkevlerinin yüklendiği bu misyonu doğruladığı görülmüştür.

“Halkevlerinde verilen eğitim aracılığıyla çok sayıda vatandaş okuma-yazma öğrenmiştir” ifadesine ise öğretmenlerimizin %81’iyeterli ve oldukça yeterli şeklinde görüş bildirmiştir.

“Halkevleri amatör ve profesyonel sanatçıların yetişmesine katkı sağlamamıştır” ifadesine öğretmenlerimiz %24’ü oldukça yeterli ve yeterli şeklinde görüş bildirmiş, yetersiz diyenlerin oranı %28.7 oldukça yetersiz diyenlerin oranı ise %28’dir.

“Halkevlerinde uluslararası antlaşmalara ve milli bayramlara yönelik kutlamalar milli bilincin oluşmasında etkili olmuştur” ifadesine oldukça yeterli ve yeterli şeklinde görüş bildirenlerin oranı % 75.3’dür. Elde edilen sonuç en yüksek düzeye sahiptir. Öğretmenlerimiz halkevlerinin bu misyonunu büyük oranda kabul etmiştir.



“Halkevleri açtığı kurslar aracılığıyla köylünün ürettiği ürünü yeni ve etkili yöntemlerle ekonomiye kazandırmasını sağlamıştır” ifadesine öğretmenlerimizin sadece %7’si yetersiz ve oldukça yetersiz şeklinde görüş bildirmiştir. %73.6’sı ise yeterli ve oldukça yeterli şeklinde görüş bildirmişlerdir.

“Halkevleri nakış, dikiş, konserve yapımı vb. kurslar açmak suretiyle ekonomiye etkin ve bilinçli bir katkı sağlanmasına yardımcı olmuştur” ifadesi %79.3 gibi oranla öğretmenlerimiz tarafından kabul edilmiştir.

“Halkevleri yardıma muhtaç (yaşlı, dul, yetim) insanların çeşitli ihtiyaçlarının karşılanması noktasında önemli sosyal bir görevi de yerine getirmiştir” ifadesine ise öğretmenlerimizin %69’u yeterli ve oldukça yeterli şeklinde görüş bildirmişlerdir.

“Halkevleri vatandaşlara zamanı etkin kullanma becerisi kazandıramamıştır” İfadesine öğretmenlerimizin %64.3’ü yetersiz ve oldukça yetersiz şeklinde görüş bildirerek bu ifadeye katılmamışlardır.

## 6.2.İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Araştırmanın ikinci alt problemi olan“Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenleri arasında halkevlerinin yaygın eğitim faaliyetlerindeki etkililiğine dair tutumlarında cinsiyetleri açısından anlamlı fark var mıdır?” probleminin cevaplanabilmesi için araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin cinsiyet açısından bağımsız gruplar t-Testi sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo:4.2.Öğretmenlerin Cinsiyetleri Açısından Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	SS	t	P
Sosyal Bilgiler dersi kapsamında 4.,5.,6.,ve 7. Sınıf ders kitaplarında yeterince bilgi yer almaktadır	Kadın	109	3.92	.93	.832	.40
	Erkek	191	3.82	1.02		
Halkevleri Cumhuriyetin ilk yıllarında, vatandaşlık bilincinin kazandırılmasında; konferans, köy gezileri,müsamere, tiyatro,dinletisi ve sergi faaliyetlerinden büyük ölçüde yararlanmışır	Kadın	109	2.06	1.00	-1.481	.14
	Erkek	191	2.24	1.03		
Halkevlerinde verilen eğitim, Cumhuriyet dönemi milli eğitim politikasını destekler niteliktedir.	Kadın	109	1.99	.96	-1.342	.18
	Erkek	191	2.14	.91		
Halkevlerinin köy çalışmaları, köylü vatandaşın tarım ve hayvancılık faaliyetlerine katkı sağlamamıştır.	Kadın	109	3.22	1.37	-1.670	.09
	Erkek	191	3.49	1.34		
Cumhuriyet döneminde halkevlerinde verilen eğitim, niteliği bakımından en önemli yaygın eğitim kurumlarından biridir.	Kadın	109	1.78	.88	-3.372	.00
	Erkek	191	2.19	1.06		

Cumhuriyet döneminde halkevlerinde yaygın eğitim kapsamında verilen eğitim, günümüz yaygın eğitiminden daha kapsamlı ve işlevseldir	Kadın	109	2.16	1.01	-2.922	.00
	Erkek	191	2.55	1.16		
Halkevleri Cumhuriyet dönemi inkılablarının vatandaşlara benimsetilmesinde yeteri kadar katkı sağlamıştır.	Kadın	109	3.55	1.36	.280	.78
	Erkek	191	3.51	1.14		
Cumhuriyet döneminde okullarda verilen örgün eğitimin yanında, halkevlerinde verilen yaygın eğitimde oldukça etkili olmuştur.	Kadın	109	2.03	.87	-1.794	.07
	Erkek	191	.25	1.06		
Cumhuriyet döneminde halkevlerinde verilen eğitim okullarda verilen örgün eğitimin tamamlayıcısıdır.	Kadın	109	1.99	.93	-2.517	.01
	Erkek	191	2.29	1.06		
Halkevlerinde verilen eğitim faaliyetlerinin incelenmesinin günümüz eğitim faaliyetlerine katkı sağlayacağını düşünüyorum	Kadın	109	1.94	.94	-2.409	.01
	Erkek	191	2.24	1.09		
Cumhuriyet döneminde halkevlerinde verilen eğitimin incelenmesi, günümüz eğitim politikalarının belirlenmesine katkı sağlayacaktır.	Kadın	109	2.14	1.09	-.436	.66
	Erkek	191	2.20	1.09		
Halkevleri Türk vatandaşlarının sağlıklı yaşam bilinci kazanmasında etkili olmamıştır.	Kadın	109	3.76	1.26	1.228	.22
	Erkek	191	3.57	1.25		
Halkevleri yaptığı çalışmalarla Erken Cumhuriyet dönemi siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamına katkı sağlamıştır.	Kadın	109	1.79	.93	-2.202	.02
	Erkek	191	2.06	1.03		
Halkevlerinin çalışmalarında dönemin şartları etkili olmuştur.	Kadın	109	1.82	.98	.439	.66
	Erkek	191	1.77	.94		
Halkevlerinde verilen eğitim aracılığıyla çok sayıda vatandaş okuma-yazma öğrenmiştir..	Kadın	109	1.73	.94	-1.805	.07
	Erkek	191	1.95	1.08		
Halkevleri amatör ve profesyonel sanatçıların yetişmesine katkı sağlamamıştır.	Kadın	109	3.47	1.36	-.547	.58
	Erkek	191	3.56	1.20		
Halkevlerinde uluslar arası antlaşmalara ve milli bayramlara yönelik kutlamalar milli bilincin oluşmasında etkili olmuştur	Kadın	109	1.89	.97	-1.796	.07
	Erkek	191	2.12	1.05		
Halkevleri açtığı kurslar aracılığıyla köylünün ürettiği ürünü yeni ve etkili yöntemlerle ekonomiye kazandırmasını sağlamıştır.	Kadın	109	1.87	.95	-1.837	.06
	Erkek	191	2.08	1.00		
Halkevleri nakış, dikiş, konserve yapımı vb. kurslar açmak suretiyle ekonomiye etkin ve bilinçli bir katkı sağlanmasına yardımcı olmuştur.	Kadın	109	1.77	.87	-1.589	.11
	Erkek	191	1.94	.91		
Halkevleri yardıma muhtaç ( yaşlı, dul, yetim) insanların çeşitli ihtiyaçlarının karşılanması noktasında önemli sosyal bir görevi de yerine getirmiştir	Kadın	109	1.88	.94	-2.958	.00
	Erkek	191	2.25	1.05		
Halkevleri vatandaşlara zamanı etkin kullanma becerisi kazandıramamıştır.	Kadın	109	3.65	1.32	-1.025	.30
	Erkek	191	3.80	1.21		

Sd= 298

Yukarıdaki tablo incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyetleri açısından toplam altı tane ifadede anlamlı fark gözlenmiştir:

1- “Cumhuriyet döneminde halkevlerinde verilen eğitim, niteliği bakımından en önemli yaygın eğitim kurumlarından biridir” ifadesinden erkek ve bayan öğretmenlerin ortalamaları arasında farklar gözlenmiştir ( $\bar{x}_{\text{erkek}}=2.19$ ,  $\bar{x}_{\text{kadın}}= 1.78$ ). Söz konusu bu farkların anlamlı olduğu yapılan bağımsız gruplar t testi ile belirlenmiştir ( $t=3.372$ ,  $p<0.05$ ). Bu sonuca göre erkek öğretmenler kadın öğretmenlere kıyasla Cumhuriyet döneminde halkevlerinde verilen

eğitimin, niteliği bakımından en önemli yaygın eğitim kurumlarından biri olduğuna daha fazla inanmaktadırlar.

2- “Cumhuriyet döneminde halkevlerinde yaygın eğitim kapsamında verilen eğitim, günümüz yaygın eğitiminden daha kapsamlı ve işlevseldir” ifadesinde de cinsiyet açısından anlamlı farklar görülmüştür ( $\bar{x}_{\text{erkek}} = 2.16, \bar{x}_{\text{kadın}} = 2.55$ ) t testi ile belirlenen sonuçlara göre ( $t=2.922, p<0.05$ ) erkek öğretmenler kadın öğretmenlere oranla Cumhuriyet döneminde halkevlerinde yaygın eğitim kapsamında verilen eğitimin, günümüz yaygın eğitiminden daha kapsamlı olduğunu düşünmektedir.

3- Ölçeğimizde anlamlı çıkan bir ifade de “Cumhuriyet döneminde halkevlerinde verilen eğitim okullarda verilen örgün eğitimin tamamlayıcısıdır” ifadesidir. Kadın ve erkek öğretmenlerimizin bu ifadeye ilişkin tutumlarının ortalamalarında farklılık görülmüştür ( $\bar{x}_{\text{erkek}} 2.517, \bar{x}_{\text{kadın}} = 1.99, t=2.517, p<0.05$ ). Mevcut sonuçlara göre erkek öğretmenler kadın öğretmenlere kıyasla Cumhuriyet döneminde halkevlerinde verilen eğitimin okullarda verilen örgün eğitimin tamamlayıcısı olduğuna daha fazla inanmaktadır.

4- “Halkevlerinde verilen eğitim faaliyetlerinin incelenmesinin günümüz eğitim faaliyetlerine katkı sağlayacağını düşünüyorum” ifadesi de anlamlı çıkan ifadelerden biridir. T testi sonucuna göre ( $\bar{x}_{\text{erkek}} = 2.24, \bar{x}_{\text{kadın}} = 1.94, t=2.409, p<0.05$ ) araştırmaya katılan erkek öğretmenlerimiz kadın öğretmenlerimizden daha fazla halkevlerinde verilen eğitim faaliyetlerinin incelenmesinin günümüz eğitim faaliyetlerine katkı sağlayacağını düşünmektedir.

5- “Halkevleri yaptığı çalışmalarla Erken Cumhuriyet dönemi siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamına katkı sağlamıştır” ifadesinin sonuçları yapılan t Testine göre anlamlı çıkmıştır. Bu ifadeye ilişkin sonuçlara göre ( $\bar{x}_{\text{erkek}} = 1.79, \bar{x}_{\text{kadın}}, t=2.202, p<0.05$ ) erkek öğretmenlerimiz, kadın öğretmenlerimize göre halkevlerinin yaptığı çalışmalarla Erken Cumhuriyet dönemi siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamına katkı sağladığına daha fazla inanmaktadır.

6- “ T testi sonuçlarına göre anlamlı çıkan son ifademiz “Halkevleri yardıma muhtaç (yaşlı, dul, yetim) insanların çeşitli ihtiyaçlarının karşılanması noktasında önemli sosyal bir görevi de yerine getirmiştir” ifadesidir. Bu ifadeye ilişkin sonuçlar ( $\bar{x}_{\text{erkek}} = 3.65, \bar{x}_{\text{kadın}} = 3.802, t= 2.959, p<0.05$ ) erkek öğretmenlerimizin halkevleri yardıma muhtaç (yaşlı, dul, yetim) insanların çeşitli ihtiyaçlarının karşılanması noktasında önemli sosyal bir görevi de yerine getirmiştir ifadesine daha fazla inandığını göstermektedir.

### 6.3.Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan "Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenleri arasında halkevlerinin yaygın eğitim faaliyetlerindeki etkililiğine dair tutumlarında mesleki kıdem açısından fark var mıdır?" probleminin cevaplanabilmesi için Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin mesleki kıdem açısından One Way Anova testi sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo:4.3.Öğretmenlerin Mesleki Kıdem Açısından Betimsel Sonuçları

	Mezuniyet Yılı	N	Mean	SS
Sosyal Bilgiler dersi kapsamında 4.,5.,6.,ve 7. Sınıf ders kitaplarında yeterince bilgi yer almaktadır.	1-5 yıl	91	3.67	1.08
	6-10 yıl	59	3.89	1.06
	11-15 yıl	67	4.00	.87
	16-20 yıl	56	3.94	.90
	21 yıl ve üstü	27	3.92	.95
	Toplam	300	3.86	.99
Halkevleri Cumhuriyetin ilk yıllarında, vatandaşlık bilincinin kazandırılmasında; konferans, köy gezileri,müsamere, tiyatro,dinletisi ve sergi faaliyetlerinden büyük ölçüde yararlanmıştı.	1-5 yıl	91	2.09	1.01
	6-10 yıl	59	2.20	1.04
	11-15 yıl	67	2.29	1.03
	16-20 yıl	56	2.23	1.02
	21 yıl ve üstü	27	2.00	1.03
	Toplam	300	2.18	1.02
Halkevlerinde verilen eğitim, Cumhuriyet dönemi milli eğitim politikasını destekler niteliktedir.	1-5 yıl	91	2.08	.95
	6-10 yıl	59	2.01	.91
	11-15 yıl	67	2.22	.93
	16-20 yıl	56	2.03	.99
	21 yıl ve üstü	27	2.00	.83
	Total	300	2.08	.93
Halkevlerinin köy çalışmaları, köylü vatandaşın tarım ve hayvancılık faaliyetlerine katkı sağlamıştır	1-5 yıl	91	3.4	1.36
	6-10 yıl	59	3.54	1.34
	11-15 yıl	67	3.31	1.32
	16-20 yıl	56	3.21	1.31
	21 yıl ve üstü	27	3.11	1.52
	Toplam	300	3.39	1.36
Cumhuriyet döneminde halkevlerinde verilen eğitim, niteliği bakımından en önemli yaygın eğitim kurumlarından biridir	1-5 yıl	91	1.83	.85
	6-10 yıl	59	2.00	1.05
	11-15 yıl	67	2.34	1.21
	16-20 yıl	56	2.08	.92
	21 yıl ve üstü	27	2.03	.97
	Toplam	300	2.04	1.01
Cumhuriyet döneminde halkevlerinde yaygın eğitim kapsamında verilen eğitim, günümüz yaygın eğitiminden daha kapsamlı ve işlevseldir	1-5 yıl	91	2.30	1.09
	6-10 yıl	59	2.37	1.12
	11-15 yıl	67	2.53	1.21
	16-20 yıl	56	2.41	1.02
	21 yıl ve üstü	27	2.55	1.25
	Toplam	300	2.41	1.12
Halkevleri Cumhuriyet dönemi inkılablarının vatandaşlara benimsetilmesinde yeteri kadar katkı sağlamıştır.	1-5 yıl	91	3.52	1.24
	6-10 yıl	59	3.77	1.08
	11-15 yıl	67	3.44	1.24
	16-20 yıl	56	3.48	1.25
	21 yıl ve üstü	27	3.33	1.38
	Toplam	300	3.53	1.22

Cumhuriyet döneminde okullarda verilen örgün eğitimin yanında, halkevlerinde verilen yaygın eğitimde oldukça etkili olmuştur.	1-5 yıl	91	2.20	1.05
	6-10 yıl	59	2.28	.96
	11-15 yıl	67	2.19	.95
	16-20 yıl	56	2.03	1.06
	21 yıl ve üstü	27	2.03	.85
	Toplam	300	2.17	.99
Cumhuriyet döneminde halkevlerinde verilen eğitim okullarda verilen örgün eğitimin tamamlayıcısıdır.	1-5 yıl	91	2.08	.97
	6-10 yıl	59	2.23	1.02
	11-15 yıl	67	2.53	1.17
	16-20 yıl	56	2.05	.98
	21 yıl ve üstü	27	1.81	.68
	Toplam	300	2.18	1.02
Halkevlerinde verilen eğitim faaliyetlerinin incelenmesinin günümüz eğitim faaliyetlerine katkı sağlayacağını düşünüyorum.	1-5 yıl	91	2.12	1.11
	6-10 yıl	59	2.06	1.04
	11-15 yıl	67	2.35	1.06
	16-20 yıl	56	2.05	.99
	21 yıl ve üstü	27	1.96	.85
	Toplam	300	2.13	1.04
Cumhuriyet döneminde halkevlerinde verilen eğitimin incelenmesi, günümüz eğitim politikalarının belirlenmesine katkı sağlayacaktır.	1-5 yıl	91	2.14	1.01
	6-10 yıl	59	2.20	1.12
	11-15 yıl	67	2.22	1.17
	16-20 yıl	56	2.16	1.20
	21 yıl ve üstü	27	2.22	.89
	Toplam	300	2.18	1.09
Halkevleri Türk vatandaşlarının sağlıklı yaşam bilinci kazanmasında etkili olmamıştır.	1-5 yıl	91	3.75	1.17
	6-10 yıl	59	3.83	1.23
	11-15 yıl	67	3.62	1.26
	16-20 yıl	56	3.37	1.30
	21 yıl ve üstü	27	3.44	1.45
	Toplam	300	3.64	1.26
Halkevleri yaptığı çalışmalarla Erken Cumhuriyet dönemi siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamına katkı sağlamıştır.	1-5 yıl	91	1.92	.95
	6-10 yıl	59	1.88	1.01
	11-15 yıl	67	2.19	1.10
	16-20 yıl	56	1.92	1.05
	21 yıl ve üstü	27	1.81	.73
	Toplam	300	1.96	1.00
Halkevlerinin çalışmalarında dönemin şartları etkili olmuştur.	1-5 yıl	91	1.82	1.04
	6-10 yıl	59	1.69	.89
	11-15 yıl	67	1.88	1.00
	16-20 yıl	56	1.71	.92
	21 yıl ve üstü	27	1.85	.6
	Toplam	300	1.79	.96
Halkevlerinde verilen eğitim aracılığıyla çok sayıda vatandaş okuma-yazma öğrenmiştir.	1-5 yıl	91	1.75	.98
	6-10 yıl	59	2.03	1.25
	11-15 yıl	67	2.08	1.11
	16-20 yıl	56	1.75	.87
	21 yıl ve üstü	27	1.66	.67
	Toplam	300	1.87	1.03
Halkevleri amatör ve profesyonel sanatçıların yetişmesine katkı sağlamamıştır.	1-5 yıl	91	3.63	1.27
	6-10 yıl	59	3.42	1.30
	11-15 yıl	67	3.53	1.19
	16-20 yıl	56	3.60	1.23
	21 yıl ve üstü	27	3.22	1.39
	Toplam	300	3.53	1.26
Halkevlerinde uluslar arası antlaşmalara ve milli bayramlara yönelik kutlamalar milli bilincin oluşmasında etkili olmuştur.	1-5 yıl	91	1.94	.94
	6-10 yıl	59	2.06	.96
	11-15 yıl	67	2.29	1.18
	16-20 yıl	56	1.98	1.03
	21 yıl ve üstü	27	1.77	.97

	Toplam	300	2.04	1.03
Halkevleri açtığı kurslar aracılığıyla köylünün ürettiği ürünü yeni ve etkili yöntemlerle ekonomiye kazandırmasını sağlamıştır.	1-5 yıl	91	1.93	.97
	6-10 yıl	59	2.00	.96
	11-15 yıl	67	2.20	1.10
	16-20 yıl	56	1.94	.96
	21 yıl ve üstü	27	1.92	.82
	Toplam	300	2.01	.98
Halkevleri nakış, dikiş, konserve yapımı vb. kurslar açmak suretiyle ekonomiye etkin ve bilinçli bir katkı sağlanmasına yardımcı olmuştur.	1-5 yıl	91	1.84	.86
	6-10 yıl	59	1.91	.87
	11-15 yıl	67	1.95	1.00
	16-20 yıl	56	1.83	.88
	21 yıl ve üstü	27	1.81	.87
	Toplam	300	1.88	.90
Halkevleri yardıma muhtaç ( yaşlı, dul, yetim) insanların çeşitli ihtiyaçlarının karşılanması noktasında önemli sosyal bir görevi de yerine getirmiş.	1-5 yıl	91	1.97	1.02
	6-10 yıl	59	2.13	.95
	11-15 yıl	67	2.28	1.11
	16-20 yıl	56	2.16	1.02
	21 yıl ve üstü	27	2.07	1.03
	Toplam	300	2.12	1.03
Halkevleri vatandaşlara zamanı etkin kullanma becerisi kazandıramamıştır.	1-5 yıl	91	3.75	1.29
	6-10 yıl	59	4.03	1.14
	11-15 yıl	67	3.62	1.32
	16-20 yıl	56	3.78	1.10
	21 yıl ve üstü	27	3.33	1.44
	Toplam	300	3.75	1.25

Yukarıdaki tablodaki veriler incelendiğinde öğretmenlerin halkevlerinin etkililiğine ilişkin tutumlarında verdikleri cevapların ortalamalarından mesleki kıdemleri açısından farklar görülmüştür. Söz konusu bu farkların anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan One Way Anova testinin sonuçları aşağıdaki tabloda özetlenmiştir:

Tablo:4.4. Öğretmenlerin Mesleki Kıdem Açısından One Way Anova Testi Sonuçları

Tutum İfadeleri	Kareler Toplamı	Df	Kareler Ortalaması	F	P	
Sosyal Bilgiler dersi kapsamında 4.,5.,6.,ve 7. Sınıf ders kitaplarında yeterince bilgi yer almaktadır.	Grup arası	5.20	4	1.30	1.323	.261
	Grup içi	290.19	295	.98		
	Toplam	295.39	299			
Halkevleri Cumhuriyetin ilk yıllarında, vatandaşlık bilincinin kazandırılmasında; konferans, köy gezileri,müsamere, tiyatro,dinletisi ve sergi faaliyetlerinden büyük ölçüde yararlanmışır.	Grup arası	2.59	4	.65	.615	.652
	Grup içi	311.68	295	1.05		
	Toplam	314,8	299			
Halkevlerinde verilen eğitim, Cumhuriyet dönemi milli eğitim politikasını destekler niteliktedir.	Grup arası	1.89	4	.47	.538	.708
	Grup içi	259.85	295	.88		
	Toplam	261.74	299			

Halkevlerinin köy çalışmaları, köylü vatandaşın tarım ve hayvancılık faaliyetlerine katkı sağlamamıştır.	Grup arası	7.90	4	1.97	1.068	.373
	Grup içi	545.68	295	1.85		
	Toplam	553.58	299			
Cumhuriyet döneminde halkevlerinde verilen eğitim, niteliği bakımından en önemli yaygın eğitim kurumlarından biridir.	Grup arası	10,19	4	2.55	2.51	0.42
				1.01		
	Grup içi	299.14	295	1.01	.27	.716
	Toplam	309.34	299			
Cumhuriyet döneminde halkevlerinde yaygın eğitim kapsamında verilen eğitim, günümüz yaygın eğitiminden daha kapsamlı ve işlevseldir.	Grup arası	2.68	4	.67		
	Grup içi	376.05	295	1.27		
	Toplam	378.74	299			
Halkevleri Cumhuriyet dönemi inkılablarının vatandaşlara benimsetilmesinde yeteri kadar katkı sağlamamıştır.	Grup arası	5.30	4	1.32	.878	.478
	Grup içi	445.36	295	1.51		
	Toplam	450.66	299			
Cumhuriyet döneminde okullarda verilen örgün eğitimin yanında, halkevlerinde verilen yaygın eğitimde oldukça etkili olmuştur.	Grup arası	2.48	4	.62	.618	.650
	Grup içi	296.50	295	1.00		
	Toplam	298.98	299			
Cumhuriyet döneminde halkevlerinde verilen eğitim okullarda verilen örgün eğitimin tamamlayıcısıdır.	Grup arası	14.00	4	3.50	3.425	.009
	Grup içi	301.54	295	1.02		
	Toplam	315.54	299			
Halkevlerinde verilen eğitim faaliyetlerinin incelenmesinin günümüz eğitim faaliyetlerine katkı sağlayacağını düşünüyorum.	Grup arası	4.79	4	1.19	1.089	.362
	Grup içi	324.60	295	1.10		
	Toplam	329.39	299			
Cumhuriyet döneminde halkevlerinde verilen eğitimin incelenmesi, günümüz eğitim politikalarının belirlenmesine katkı sağlayacaktır.	Grup arası	.35	4	.08	.072	.990
	Grup içi	358.56	295	1.21		
	Toplam	358.91	299			
Halkevleri Türk vatandaşlarının sağlıklı yaşam bilinci kazanmasında etkili olmamıştır.	Grup arası	8.38	4	2.09	1.326	.260
	Grup içi	466.45	295	1.58		
	Toplam	474.83	299			
Halkevleri yaptığı çalışmalarla Erken Cumhuriyet dönemi siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamına katkı sağlamıştır.	Grup arası	4.77	4	1.19	1.177	.321
	Grup içi	298.89	295	1.01		
	Toplam	303.66	299			
Halkevlerinin çalışmalarında dönemin şartları etkili olmuştur.	Grup arası	1.61	4	.40	.431	.786
	Grup içi	275.57	295	.93		
	Toplam	277.18	299			
Halkevlerinde verilen eğitim aracılığıyla çok sayıda vatandaş okuma-yazma öğrenmiştir.	Grup arası	7.86	4	1.96	1.843	.21
	Grup içi	314.57	295	1.06		
	Toplam	322.43	299			

Halkevleri amatör ve profesyonel sanatçıların yetişmesine katkı sağlamamıştır.	Grup arası	4.61	4	1.15	.717	.581
	Grup içi	474.12	295	1.60		
	Toplam	478.73	299			
Halkevlerinde uluslar arası antlaşmalara ve milli bayramlara yönelik kutlamalar milli bilincin oluşmasında etkili olmuştur.	Grup arası	7.38	4	1.84	1.757	.138
	Grup içi	310.13	295	1.05		
	Toplam	317.52	299			
Halkevleri açtığı kurslar aracılığıyla köylünün ürettiği ürünü yeni ve etkili yöntemlerle ekonomiye kazandırmasını sağlamıştır.	Grup arası	3.60	4	.90	.917	.54
	Grup içi	289.37	295	.98		
	Toplam	292.97	299			
Halkevleri nakış, dikiş, konserve yapımı vb. kurslar açmak suretiyle ekonomiye etkin ve bilinçli bir katkı sağlanmasına yardımcı olmuştur.	Grup arası	.76	4	.19	.32	920
	Grup içi	242.91	295	.82		
	Toplam	243.68	299			
Halkevleri yardıma muhtaç ( yaşlı, dul, yetim) insanların çeşitli ihtiyaçlarının karşılanması noktasında önemli sosyal bir görevi de yerine getirmiş.	Grup arası	3.79	4	.94	.891	.470
	Grup içi	313.88	295	1.06		
	Toplam	317.68	299			
Halkevleri vatandaşlara zamanı etkin kullanma becerisi kazandıramamıştır.	Grup arası	10.53	4	2.63	1.676	.156
	Grup içi	463.71	295	1.57		
	Toplam	474.25	299			

Anova tablosuna göre toplam iki ifadede anlamlı farklar gözlenmiştir. Anlamlı çıkan farkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için grupların Levene testinin ( $p_{Levene} < 0.05$ ) sonucuna göre homojen olmamalarından dolayı Kruskal-Wallis testi yapılmıştır. Kruskal-Wallis testinin sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo:4.5. 5. ve 9. Madde Kruskal Wallis Sonuçları

Tutum İfadeleri	Mesleki Kıdem	N	Mean Rank
Cumhuriyet döneminde halkevlerinde verilen eğitim, niteliği bakımından en önemli yaygın eğitim kurumlarından biridir	1-5 yıl	91	135.09
	6-10 yıl	59	145.02
	11-15 yıl	67	169.86
	16-20 yıl	56	157.83
	21 yıl ve üstü	27	151,19
	Toplam	300	
Cumhuriyet döneminde halkevlerinde verilen eğitim okullarda verilen örgün eğitimin tamamlayıcısıdır.	1-5 yıl	91	143.43
	6-10 yıl	59	155.59
	11-15 yıl	67	175.90
	16-20 yıl	56	139.10
	21 yıl ve üstü	27	123.81
	Toplam	300	



Kruskall-Wallis testinin sonuçlarına göre “Cumhuriyet döneminde halkevlerinde verilen eğitim, niteliği bakımından en önemli yaygın eğitim kurumlarından biridir” ifadesinde ortalamalar arasında anlamlı farklar çıkmıştır. Sonuçları incelediğimizde öğretmenlerimizin mesleki kıdemi arttıkça “Cumhuriyet döneminde halkevlerinde verilen eğitimi, niteliği bakımından en önemli yaygın eğitim kurumlarından biri” olarak görmeye yönelik tutumunun da arttığını görmekteyiz. Anlamlı çıkan diğer bir ifademizde “Cumhuriyet döneminde halkevlerinde verilen eğitim okullarda verilen örgün eğitimin tamamlayıcısıdır” ifadesidir. Kruskall-Wallis sonuçlarına bu ifademizde de mesleki kıdem arttıkça öğretmenlerimiz ”Cumhuriyet döneminde halkevlerinde verilen eğitim okullarda verilen örgün eğitimin tamamlayıcısıdır” ifadesine daha fazla inanmaktadır.

#### 6.4.Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Araştırmanın dördüncü alt problemi “Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenleri arasında halkevlerinin yaygın eğitim faaliyetlerindeki etkililiğine dair tutumlarında mezun oldukları okul türü anlamlı fark var mıdır?” probleminin cevaplanabilmesi için One Way Anova testi uygulanmıştır. Testin sonuçları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo:4.6.Öğretmenlerin Mezun Oldukları Okul Türü Açısından Betimsel Sonuçları

Tutum İfadeleri		N	Mean	SS	Bonferroni
Sosyal Bilgiler dersi kapsamında 4.,5.,6.,ve 7. Sınıf ders kitaplarında yeterince bilgi yer almaktadır.	Fen Edebiyat Fakültesi	27	3.66	1.03	
	Eğitim Enstitüsü	27	3.81	.96	
	Eğitim Fakültesi	246	3.89	.99	
	Toplam	300	3.86	.99	
Halkevleri Cumhuriyetin ilk yıllarında, vatandaşlık bilincinin kazandırılmasında; konferans, köy gezileri,müsamere, tiyatro dinletisi ve sergi faaliyetlerinden büyük ölçüde yararlanmışlardır.	Fen Edebiyat Fakültesi	27	2.33	1.03	
	Eğitim Enstitüsü	27	1.92	.72	
	Eğitim Fakültesi	246	2.19	1.04	
	Toplam	300	2.18	1.02	
Halkevlerinde verilen eğitim, Cumhuriyet dönemi milli eğitim politikasını destekler niteliktedir.	Fen Edebiyat Fakültesi	27	2.33	1.07	
	Eğitim Enstitüsü	27	2.22	1.05	
	Eğitim Fakültesi	246	2.04	.90	
	Toplam	300	2.08	.93	

Halkevlerinin köy çalışmaları, köylü vatandaşın tarım ve hayvancılık faaliyetlerine katkı sağlamamıştır.	Fen Edebiyat Fakültesi	27	3.25	1.48
	Eğitim Enstitüsü	27	3.07	1.63
	Eğitim Fakültesi	246	3.44	1.31
	Toplam	300	3.39	1.36
Cumhuriyet döneminde halkevlerinde verilen eğitim, niteliği bakımından en önemli yaygın eğitim kurumlarından biridir.	Fen Edebiyat Fakültesi	27	2.51	1.25
	Eğitim Enstitüsü	27	1.96	.80
	Eğitim Fakültesi	246	2.00	.99
	Toplam	300	2.04	1.01
Cumhuriyet döneminde halkevlerinde yaygın eğitim kapsamında verilen eğitim, günümüz yaygın eğitiminden daha kapsamlı ve işlevseldir.	Fen Edebiyat Fakültesi	27	2.62	1.27
	Eğitim Enstitüsü	27	2.25	.85
	Eğitim Fakültesi	246	2.40	1.13
	Toplam	300	2.41	1.12
Halkevleri Cumhuriyet dönemi inkılaplarının vatandaşlara benimsetilmesinde yeterli kadar katkı sağlamamıştır.	Fen Edebiyat Fakültesi	27	3.51	1.36
	Eğitim Enstitüsü	27	3.33	1.38
	Toplam	246	3.55	1.19
	Fen Edebiyat Fakültesi	300	3.53	1.22
Cumhuriyet döneminde okullarda verilen örgün eğitimin yanında, halkevlerinde verilen yaygın eğitimde oldukça etkili olmuştur.		27	2.48	1.31
	Eğitim Enstitüsü	27	2.14	.86
	Eğitim Fakültesi	246	2.14	.97
	Toplam	300	2.17	.99
Cumhuriyet döneminde halkevlerinde verilen eğitim okullarda verilen örgün eğitimin tamamlayıcısıdır.	Fen Edebiyat Fakültesi	27	2.40	1.18
	Eğitim Enstitüsü	27	1.96	.89
	Eğitim Fakültesi	246	2.18	1.02
	Toplam	300	2.18	1.02
Halkevlerinde verilen eğitim faaliyetlerinin incelenmesinin günümüz eğitim faaliyetlerine katkı sağlayacağını düşünüyorum.	Fen Edebiyat Fakültesi	27	2.44	1.18
	Eğitim Enstitüsü	27	2.03	.85
	Eğitim Fakültesi	246	2.11	1.05
	Toplam	300	2.13	1.04
Cumhuriyet döneminde halkevlerinde verilen eğitimin incelenmesi, günümüz eğitim politikalarının belirlenmesine katkı sağlayacaktır.	Fen Edebiyat Fakültesi	27	2.48	1.15
	Eğitim Enstitüsü	27	2.11	1.01
	Eğitim Fakültesi	246	2.15	1.09
	Toplam	300	2.18	1.09

Halkevleri Türk vatandaşlarının sağlıklı yaşam bilinci kazanmasında etkili olmamıştır.	Fen Edebiyat Fakültesi	27	3.44	1.36	
	Eğitim Enstitüsü	27	3.48	1.34	
	Eğitim Fakültesi	246	3.68	1.24	
	Toplam	300	3.64	1.26	
Halkevleri yaptığı çalışmalarla Erken Cumhuriyet dönemi siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamına katkı sağlamıştır.	Fen Edebiyat Fakültesi	27	2.11	1.12	
	Eğitim Enstitüsü	27	1.66	.78	
	Eğitim Fakültesi	246	1.98	1.01	
	Toplam	300	1.96	1.00	
Halkevlerinin çalışmalarında dönemin şartları etkili olmuştur.	Fen Edebiyat Fakültesi	27	.70	.72	
	Eğitim Enstitüsü	27	1.59	.69	
	Eğitim Fakültesi	246	1.82	1.00	
	Toplam	300	1.79	.96	
Halkevlerinde verilen eğitim aracılığıyla çok sayıda vatandaş okuma-yazma öğrenmiştir.	Fen Edebiyat Fakültesi	27	1.70	.91	
	Eğitim Enstitüsü	27	1.74	.71	
	Eğitim Fakültesi	246	1.91	1.08	
	Toplam	300	1.87	1.03	
Halkevleri amatör ve profesyonel sanatçıların yetişmesine katkı sağlamamıştır.	Fen Edebiyat Fakültesi	27	3.18	1.33	Eğitim Enstitüsü- Eğitim Fakültesi
	Eğitim Enstitüsü	27	3.00	1.35	
	Eğitim Fakültesi	246	3.62	1.23	
	Toplam	300	3.53	1.26	
Halkevlerinde uluslar arası antlaşmalara ve milli bayramlara yönelik kutlamalar milli bilincin oluşmasında etkili olmuştur.	Fen Edebiyat Fakültesi	27	2.25	1.28	
	Eğitim Enstitüsü	27	1.62	.62	
	Eğitim Fakültesi	246	2.06	1.02	
	Toplam	300	2.04	1.03	
Halkevleri açtığı kurslar aracılığıyla köylünün ürettiği ürünü yeni ve etkili yöntemlerle ekonomiye kazandırmasını sağlamıştır.	Fen Edebiyat Fakültesi	27	2.03	1.15	
	Eğitim Enstitüsü	27	1.62	.74	
	Eğitim Fakültesi	246	2.04	.98	
	Toplam	300	2.01	.98	
Halkevleri nakış, dikiş, konserve yapımı vb. kurslar açmak suretiyle ekonomiye etkin ve bilinçli bir katkı sağlanmasına yardımcı olmuştur.	Fen Edebiyat Fakültesi	27	1.92	1.07	
	Eğitim Enstitüsü	27	1.88	.80	
	Eğitim Fakültesi	246	1.87	.89	
	Toplam	300	1.88	.90	

Halkevleri yardıma muhtaç ( yaşlı, dul, yetim) insanların çeşitli ihtiyaçlarının karşılanması noktasında önemli sosyal bir görevi de yerine getirmiş.	Fen Edebiyat Fakültesi	27	2.55	1.15	
	Eğitim Enstitüsü	27	1.92	.95	
	Eğitim Fakültesi	246	2.09	1.01	
	Toplam	300	2.12	1.03	
Halkevleri vatandaşlara zamanı etkin kullanma becerisi kazandıramamıştır.	Fen Edebiyat Fakültesi	27	3.48	1.22	
	Eğitim Enstitüsü	27	4,00	1.24	
	Eğitim Fakültesi	246	3.75	1.26	
	Toplam	300	3.75	1.25	

Yukarıdaki tablodaki veriler incelendiğinde öğretmenlerin halkevlerinin etkililiğine ilişkin tutumlarında verdikleri cevapların ortalamalarından mezun olunan okul türü açısından anlamlı farklılıklar söz konusudur. Söz konusu bu farkların anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan One Way Anova testinin sonuçları aşağıdaki tabloda özetlenmiştir:

Tablo:4.7.Öğretmenlerin Mezun Oldukları Okul Türü One Way Anova Testi Sonuçları

Tutum İfadeleri	Varyansın Kaynağı	Kareler toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	Sig.
M1 Sosyal Bilgiler dersi kapsamında 4.,5.,6.,ve 7. Sınıf ders kitaplarında yeterince bilgi yer almaktadır.	Gruplar arası	1.28	2	.64	.649	.52
	Grup içi	294.11	297	.99		
	Toplam	295.39	299			
Halkevleri Cumhuriyetin ilk yıllarında, vatandaşlık bilincinin kazandırılmasında; konferans, köy gezileri, müsamer,tiyatro dinletisi ve sergi faaliyetlerinden büyük ölçüde yararlanmışlardır.	Gruplar arası	2.40	2	1.20	1.147	.31
	Grup içi	311.87	297	1.05		
	Toplam	314.28	299			
Halkevlerinde verilen eğitim, Cumhuriyet dönemi milli eğitim politikasını destekler niteliktedir.	Gruplar arası	2.57	2	1.28	1.474	.23
	Grup içi	259.17	297	.87		
	Toplam	261.74	299			
Halkevlerinin köy çalışmaları, köylü vatandaşın tarım ve hayvancılık faaliyetlerine katkı sağlamamıştır.	Gruplar arası	3.84	2	1.92	1.039	.35
	Grup içi	549.74	297	1.85		
	Toplam	553.58	299			
Cumhuriyet döneminde halkevlerinde verilen eğitim, niteliği bakımından en önemli yaygın eğitim kurumlarından biridir.	Gruplar arası	6.64	2	3.32	3.261	.04
	Grup içi	302.70	297	1.01		
	Toplam	309.34	299			
Cumhuriyet döneminde halkevlerinde yaygın eğitim kapsamında verilen eğitim, günümüz yaygın eğitiminden daha kapsamlı ve işlevseldir.	Gruplar arası	1,91	2	.95	.755	.47
	Grup içi	376.83	297	1.26		
	Toplam	378.74	299			
Halkevleri Cumhuriyet dönemi inkılaplarının vatandaşlara	Gruplar arası	1.22	2	.61	.404	.66
	Grup içi	449.44	297	1.51		

benimsetilmesinde yeteri kadar katkı sağlamamıştır.	Toplam	450.66	299			
Cumhuriyet döneminde okullarda verilen örgün eğitimin yanında, halkevlerinde verilen yaygın eğitimde oldukça etkili olmuştur.	Gruplar arası	2.81	2	1.0	1.413	.24
	Grup içi	296.16	297	.99		
	Toplam	298.98	299			
Cumhuriyet döneminde halkevlerinde verilen eğitim okullarda verilen örgün eğitimin tamamlayıcısıdır.	Gruplar arası	2.66	2	1.33	1.266	.28
	Grup içi	312.88	297	.05		
	Toplam	315.54	299			
Halkevlerinde verilen eğitim faaliyetlerinin incelenmesinin günümüz eğitim faaliyetlerine katkı sağlayacağını düşünüyorum.	Gruplar arası	2.95	2	1.47	1.344	.26
	Grup içi	326.44	297	1.09		
	Toplam	329.39	299			
Cumhuriyet döneminde halkevlerinde verilen eğitimin incelenmesi, günümüz eğitim politikalarının belirlenmesine katkı sağlayacaktır.	Gruplar arası	2.69	2	1.34	1.122	.32
	Grup içi	356.22	297	1.19		
	Toplam	358.91	299			
Halkevleri Türk vatandaşlarının sağlıklı yaşam bilinci kazanmasında etkili olmamıştır.	Gruplar arası	2.16	2	1.08	.679	.50
	Grup içi	472.67	297	1.59		
	Toplam	474.83	299			
Halkevleri yaptığı çalışmalarla Erken Cumhuriyet dönemi siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamına katkı sağlamıştır.	Gruplar arası	3.06	2	1.53	1.514	.22
	Grup içi	300.60	297	1.01		
	Toplam	303.66	299			
Halkevlerinin çalışmalarında dönemin şartları etkili olmuştur.	Gruplar arası	1.55	2	.77	.838	.43
	Grup içi	275.63	297	.92		
	Toplam	277.18	299			
Halkevlerinde verilen eğitim aracılığıyla çok sayıda vatandaş okuma-yazma öğrenmiştir.	Gruplar arası	1.58	2	.79	.736	.48
	Grup içi	320.84	297	1.08		
	Toplam	32.43	299			
Halkevleri amatör ve profesyonel sanatçıların yetişmesine katkı sağlamamıştır.	Gruplar arası	13.06	2	6.53	4.166	.01
	Grup içi	465.66	297	1.56		
	Toplam	478.73	299			
Halkevlerinde uluslar arası antlaşmalara ve milli bayramlara yönelik kutlamalar milli bilincin oluşmasında etkili olmuştur.	Gruplar arası	5.95	2	2.97	2.837	.06
	Grup içi	311.56	297	1.04		
	Toplam	317.52	299			
Halkevleri açtığı kurslar aracılığıyla köylünün ürettiği ürünü yeni ve etkili yöntemlerle ekonomiye kazandırmasını sağlamıştır.	Gruplar arası	4.29	2	2.14	2.210	.11
	Grup içi	288.67	297	.97		
	Toplam	292.97	299			
Halkevleri nakış, dikiş, konserve yapımı vb. kurslar açmak suretiyle ekonomiye etkin ve bilinçli bir katkı sağlanmasına yardımcı olmuştur.	Gruplar arası	.06	2	.03	.041	.95
	Grup içi	243.1	297	.82		
	Toplam	24.68	299			
Halkevleri yardıma muhtaç(yaşlı, dul, yetim) insanların çeşitli ihtiyaçlarının karşılanması noktasında önemli sosyal bir görevi de yerine getirmiş.	Gruplar arası	6.31	2	3.15	3.010	.05
	Grup içi	311.36	297	1.04		
	Toplam	317.68	299			
Halkevleri vatandaşlara zamanı etkin kullanma becerisi kazandıramamıştır.	Gruplar arası	3.63	2	1.81	1.147	.31
	Grup içi	470.61	297	1.58		
	Toplam	474.25	299			

Yukarıdaki tabloda yer alan veriler incelendiğinde öğretmenlerin halkevlerinin etkililiğine ilişkin tutumlarında verdikleri cevapların ortalamalarında gruplar arası farklılıklar söz konusudur. Söz konusu farklılar 5. ve 16. ifadede görülmektedir. Söz konusu bu farkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için beşinci ifadede Kruskall Wallis, 16. ifadede ise Bonferroni testi uygulanmıştır.

Tablo 4.8.Beşinci Madde Kruskall-Wallis

Tutum İfadesi			
	Mezuniyet	N	Mean Rank
	Fen Edebiyat Fakültesi	27	182.65
	Eğitim Enstitüsü	27	149.81
	Eğitim Fakültesi	246	147.05
	Toplam	300	

5. maddeye yönelik uygulanan Kruskall-Wallis testinin sonucuna göre Fen Edebiyat Fakültesinden mezun olan öğretmenlerimiz Eğitim Fakültesinden mezun olan öğretmenlerimize oranla “Cumhuriyet döneminde halkevlerinde verilen eğitimi, niteliği bakımından en önemli yaygın eğitim kurumlarından biri olduğuna daha inanmaktadır. 16. Maddeye yönelik uygulanan Bonferroni testinin sonuçlarına göre Eğitim Fakültesinden mezun olan öğretmenlerimiz, Eğitim enstitüsünden mezun olan öğretmenlerimize kıyasla Halkevlerinin amatör ve profesyonel sanatçıların yetişmesine katkı sağladığına inanmaktadır.

## BÖLÜM VII

### SONUÇ ve ÖNERİLER

#### 7.1.SONUÇ

Osmanlı İmparatorluğunun yıkılması ve Cumhuriyetin ilanı ile birlikte kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti ülkeyi ve vatandaşları hak ettiği yere ulaştırmak maksatıyla geniş kapsamlı kalkınma faaliyetlerine girişmiştir. Bu kapsamda siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel alanda pek çok yenilik ve düzenlemeler yapılmıştır.

Yapılan yenilik ve düzenlemeleri vatandaşlara benimsetmek, devletle vatandaş arasında iletişimi sağlamak için ise bir kuruma ihtiyaç duyulmuştur. 1912-1930 yılları arasında bu vazifeyi Türk Ocakları yürütmüş; fakat bu kurumun siyasal gerekçelerle kapatılmasından sonra bir boşluk oluşmuştur. Mevcut boşluğu doldurmak amacıyla 19 Şubat 1932'de halkevleri açılmıştır. Halkevleri aynı anda on dört ilde açılmıştır (Afyon, Ankara, Aydın, Bolu, Bursa, Çanakkale, Denizli, Diyarbakır, Eminönü, Eskişehir, İzmir, Konya, Malatya ve Samsun). Halkevlerinin sayısı kısa sürede artmış, 1932-1950 yılları arasında sayısı 500'e yaklaşmıştır.

1932'de çıkarılan Halkevleri Teşkilât İdare ve Mesai Talimatnamesine göre; halkevlerinin açılma kararı ve çalışma programını sevk ve idare etme yetkisi CHP yönetim kuruluna verilmiş, açılan halkevlerinin teşkilatlanması, denetimi, düzeni, bakımı, buldukları yerin il veya ilçe yönetim kurullarına bırakılmıştır. Yine aynı talimatnameye göre halkevleri 9 şube şeklinde örgütlenmiştir. Bunlar: Dil-Tarih ve Edebiyat, Güzel Sanatlar, Temsil, Spor, Sosyal Yardım, Halk Dershaneleri ve Kursları, Kütüphane-Yayın, Köycülük ve Müze-Sergi şubesidir. Şubeler 1932-1950 yılları arasında halk eğitim hizmetini yürüterek önemli ve milli bir görevi yerine getirmiştir.

Halkevleri dil-tarih ve edebiyat şubeleri aracılığıyla Türk dili ve tarihine sahip çıkmış, güzel sanatlar şubeleriyle vatandaşlarımızın, sanatın pek çok dalıyla tanışmasını sağlamıştır. Temsil Şubesiyle üniter devlet anlayışı ve inkılâpların halka tanıtımı gerçekleştirilmiş ve sosyal yardım şubeleriyle de toplumda milli birlik ve beraberlik duyguları pekiştirilmiştir. Halk Dershaneleri-Kursları aracılığıyla başta okuyup yazabilme yabancı dil, pozitif bilimler ve pratik hayat bilgilerine yönelik kurslar açılmış, bu kurslarla Türk vatandaşlarının hem kültürel hem de mesleki olarak kendilerini geliştirmelerine katkı sağlanmıştır. Spor şubesi ise, çeşitli spor dallarının tanıtılması ve sporcu yetiştirilmesi yönünde hizmet vermiş, Kütüphane

ve Yayıncılık şubesiyle vatandaşların ihtiyaç duyduğu bilgilere kolayca ulaşmasını sağlayacak ve okuma becerisini geliştirecek çalışmalarda bulunmuş, köycülük şubesiyle köylü vatandaşları tarım ve hayvancılık başta olmak üzere pek çok hususta bilinçlendirmiş, Müze ve Sergi şubeleriyle de maddi ve manevi değerlerimiz koruma altına almıştır.

Halkevleri bu başarısına rağmen 1945 yılından itibaren eski gücünü kaybetmeye başlamıştır. Bunun sebebi ise, Türkiye’de çok partili hayata geçiş için başlatılan çalışmalar ve sonrasında yaşanan gelişmelerdir. 1945 yılından itibaren Türkiye’de çok partili hayata geçiş denemeleri başlamış, ilk olarak Milli Kalkınma Partisi kurulmuş; fakat parti beklediği ilgiyi görmemiş ve kapanmıştır. İkinci olarak 1946 yılında Demokrat parti kurulmuş, parti 1946 seçimlerinde başarı göstererek meclise girmiştir. DP’nin meclise muhalefet partisi olarak girmesiyle birlikte halkevleri ve çalışmaları tartışılmaya başlanmıştır. Halkevleri CHP’nin kuruluşu olarak görüldüğü ve parti ile olan ilişkisinden dolayı yoğun eleştiri almaya başlamıştır. 14 Mayıs 1950 tarihinden sonra DP iktidar olmasıyla birlikte halkevi tartışması şiddetlenmiş, halkevlerin kapatılmasına karar verilmiştir. Halkevlerinin kapatılmasına ilişkin yasa da 8 Mayıs 1951 tarihinde meclisten geçmiş, Kurumun kapatılmasından sonra mal varlıklarına dahil olan binaların bir kısmı Türk Ocaklarına, bir kısmı da hazineye devredilmiştir.

Erken Cumhuriyet döneminin en önemli kültür kurumlarından biri olan halkevlerinin Türk toplumuna katkıları, günümüzde yetirince bilinmemektedir. Oysa ki, Halkevlerine ilişkin yapılacak olan çalışmalar günümüz halk eğitim çalışmalarında görülen aksaklıkların çözümüne katkı sağlayacaktır. Sosyal Bilgiler dersi kapsamında halkevlerinin halk eğitimindeki etkililiğine ilişkin uygulanan ölçekten elde edilen bulgular da bu fikri desteklemektedir. Nitekim; araştırma konusuna ilişkin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinin incelendiği çalışmada ulaşılan sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

Ölçeğimizde yer alan birinci alt probleme (Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenleri arasında halkevlerinin yaygın eğitim faaliyetlerindeki etkililiğine dair tutumlarında anlamlı fark var mıdır?) ilişkin bulgu ve yorumlara göre;

- Araştırmaya katılan öğretmenlerimizin büyük bir bölümü Sosyal Bilgiler dersi kapsamında 4.,5.,6., ve 7.sınıf ders kitaplarında halkevleriyle ilgili yetersiz bilgi yer aldığı şeklinde görüş belirtmiştir. Bu durum Sosyal Bilgiler ders kitaplarında halkevlerine ilişkin ilgili daha fazla bilgiye yer verilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.



•Öğretmenlerimiz halkevlerinin Cumhuriyetin ilk yıllarında, vatandaşlık bilincinin kazandırılmasındaki rolünü başarılı bulmuştur.

•Halkevlerinde verilen eğitimin, Cumhuriyet dönemi milli eğitim politikasını desteklediğine ilişkin ölçekte yer alan ifade büyük ölçüde kabul görmüştür. Cumhuriyet döneminde örgün ve yaygın eğitim hizmetlerinin birbirini tamamlamadaki bu başarısı, bugünkü örgün ve yaygın eğitim hizmetlerine örnek teşkil edecek güçte olduğunu göstermiştir.

•Öğretmenlerimiz halkevlerinin köycülük çalışmalarını da başarılı bulmuş, bu alandaki faaliyetlerin ülke ekonomisine katkı sağladığı görüşünü kabul etmiştir.

•Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük oranı halkevlerinin Cumhuriyet Döneminin en önemli yaygın eğitim kurumu olduğunu düşünmektedir.

•Öğretmenlerimizin yarıdan fazlası Cumhuriyet döneminde halkevlerinde yaygın eğitim kapsamında verilen eğitimi, günümüz yaygın eğitiminden daha kapsamlı ve işlevsel bulmuştur. Bu sonuç halkevlerinin yaygın eğitim hizmetini başarıyla yürüttüğünü ve günümüz yaygın eğitim çalışmalarında da halkevlerinin bu alandaki faaliyetlerinin incelenmesinin faydalı olacağını göstermiştir.

•Halkevleri Cumhuriyet dönemi inkılâplarının vatandaşlara benimsetilmesinde yeteri kadar katkı sağlamamıştır ifadesi ise araştırmaya katılan öğretmenlerimizden büyük ölçüde kabul görmüştür. Bu sonuç halkevlerinin kurulma amacını başarıyla gerçekleştirdiğini göstermektedir.

•Halkevlerinin kurulma amaçlarından biri de örgün eğitim sisteminden yararlanma imkanı olmayan vatandaşları eğitmektir. Halkevlerinin bu hizmetine ilişkin tutumları öğrenmek amacıyla ölçekte yer alan Cumhuriyet döneminde okullarda verilen örgün eğitimin yanında, halkevlerinde verilen yaygın eğitimde oldukça etkili olmuştur ifadesi öğretmenlerimiz büyük oranda kabul edilmiştir. Bu sonuç halkevlerinin bu amacını da gerçekleştirdiğini göstermektedir.

•Öğretmenlerimiz tarafından Cumhuriyet döneminde halkevlerinde verilen eğitim okullarda verilen örgün eğitimin tamamlayıcısı olarak görülmektedir.

•Halkevlerinde verilen eğitimin incelenmesinin günümüz eğitim faaliyetlerine katkı sağlayacağı ifadesi araştırmada en yüksek ortalamalardan birine sahiptir. Öğretmenlerimiz bu tür bir çalışmanın olumlu yönde olacağını düşünmektedir.

•Halkevleri Türk vatandaşlarının sağlıklı yaşam bilinci kazanmasında etkili olmamıştı ifadesine Sosyal Bilgiler öğretmenlerimizin ifadeleri farklılaşmaktadır. Bu durum

halkevlerinin spor şubesinin faaliyetlerinin öğretmenlerimiz tarafından yeterince bilinmediğini göstermektedir. Oysaki, halkevlerinin spor şubesi aracılığıyla vatandaşlar sporun pek çok dalında eğitim alma ve kendilerini geliştirme fırsatını elde etmişlerdir.

- Halkevleri yaptığı çalışmalarla Erken Cumhuriyet dönemi siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamına katkı sağlamıştır ifadesi de öğretmenlerimizin büyük bölümü tarafından kabul görmüştür. Halkevlerinin, Dil-Tarih ve Edebiyat, Güzel Sanatlar, Temsil, Spor, Sosyal Yardım, Halk Dershaneleri ve Kursları, Kütüphane-Yayın, Köycülük ve Müze-Sergi alanlarında faaliyet gösterdiği göz önünde bulundurulursa bu sonuç daha iyi anlaşılabilir.

- Halkevlerinin çalışmalarında dönemin şartları etkili olmuştur etkili olmuştur ifadesi de öğretmenlerimizin çoğunluğu tarafında kabul görmüştür. Cumhuriyetin ilan edildiği yıllarda ülke nüfusunun yüzde onun okuma-yazma bildiği bu nüfusun içinde kadınların oranının yüzde üç olduğu, toplam nüfusun yüzde sekseninden fazlasının köylerde yaşadığı, sağlık şartlarının elverişsizliği göz önünde bulundurulduğunda halkevlerinin gerçekten de dönemin şartlarının sonucunda kurulduğunu daha iyi anlayabiliriz.

- Araştırmaya katılan öğretmenlerimiz halkevlerin halk dershaneleri-kursları aracılığıyla açtığı okuma-yazma kurslarını da başarılı bulmuştur. Halkevleri Millet Mektepleri aracılığıyla başlatılan okuma-yazma seferberliğine büyük katkı sağlamıştır. Sadece 1944 yılında toplam 103 halkevinin 233 Türkçe kursu açtığı ve bu kurslarda 8.281 vatandaşa okuma-yazma öğretildiği göz önünde bulundurulduğunda halkevlerinin bu misyonu daha iyi anlaşılabilir.

- Yapılan araştırma halkevlerinin sosyal yardım şubesi aracılığıyla yardıma muhtaç insanlara yönelik faaliyetlerinin bilindiği ve kabul edildiğini de ortaya koymuştur. Araştırmaya katılan öğretmenlerimizin halkevlerinin bu çalışmasını önemli ölçüde kabul etmiştir.

İkinci alt probleme (Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenleri arasında halkevlerinin yaygın eğitim faaliyetlerindeki etkililiğine dair tutumlarında cinsiyetleri açısından anlamlı fark var mıdır?) ilişkin bulgu ve yorumlara göre;

- Halkevlerinin yaygın eğitimdeki etkililiğine ilişkin uygulanan ölçekten elde edilen sonuçlar erkek öğretmenlerin, kadın öğretmenlere oranla halkevlerinin faaliyetlerini başarılı bulduğunu göstermiştir (5.,6.,9.,10.,13. ve 20. İfadelerde).

Üçünü alt probleme (Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenleri arasında halkevlerinin yaygın eğitim faaliyetlerindeki etkililiğine dair tutumlarında mesleki kıdem açısından fark var mıdır?) ilişkin bulgu ve yorumlara göre;

- Araştırma öğremlerin mesleki kıdemi arttıkça halkevlerini daha başarılı gördüğünü göstermiştir.

Dördüncü alt probleme (Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenleri arasında halkevlerinin yaygın eğitim faaliyetlerindeki etkililiğine dair tutumlarında mezun oldukları okul türü anlamlı fark var mıdır?) ilişkin bulgu ve yorumlara göre;

- Fen Edebiyat Fakültesinden mezun olan öğretmenlerimiz Eğitim Fakültesinden mezun olan öğretmenlerimize oranla halkevlerini daha başarılı bulmaktadır (5. ve 16. ifadelerde).

Araştırma sonuçlarına genel olarak baktığımızda 1932-1950 yılları arasında faaliyet gösteren halkevlerinin faaliyetlerinin incelenmesinin günümüz yaygın eğitim faaliyetlerine katkı sağlayacağını göstermektedir.

## 7.2. ÖNERİLER

### 7.2.1. Öğretmenlere Yönelik Öneriler

Araştırmanın sonuçlarından hareketle halkevlerinin yaygın eğitimindeki etkililiğine ilişkin öğretmenlere yönelik bazı öneriler aşağıda verilmiştir:

- Milli Eğitim Bakanlığı öğretim programında Sosyal Bilgiler dersi kapsamında halkevleri ve halkevlerinin halk eğitimi faaliyetleri hakkında yeterince bilginin yer almaması öğretmenlerimizin bu konuda yetersiz bilgiye sahip olmasına sebep olabilir fakat öğretmenlerimiz halkevleri hakkında yapacağı çalışma ve araştırmalarla bu eksikliği kapatabilir.
- Öğretmenlerimiz Sosyal Bilgiler öğretimin programında yer alan kazanımları öğrencilere verirken, bu kazanımları yaygın eğitim faaliyetleri içinde yer alan halk eğitimiyle ilişkilendirmelidir. Halk eğitimi faaliyetleri içerisinde de geçmişte bu hizmeti başarıyla yürüten halkevleri hususunda bilgiler vermelidir.

### 7.2.2. Milli Eğitim Bakanlığı'na Öneriler

Araştırma sonuçlarında hareketle halkevlerinin yaygın eğitimindeki etkililiğine Milli Eğitim Bakanlığına yönelik öneriler aşağıda verilmiştir:

- Milli Eğitim Bakanlığı Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yaygın eğitimi faaliyetleri ve geçmişte bu hizmeti başarıyla yürüten halkevleri hakkında bilgilere yer vermelidir.
- Milli Eğitim Bakanlığı yaygın eğitim faaliyetleri çatısı altında yer alan halk eğitimi çalışmalarını yürütürken, Cumhuriyet döneminin en önemli halk eğitim kurumu olan halkevlerinin çalışmalarında da faydalanmalıdır.
- Milli Eğitim Bakanlığı halk eğitimi çalışmalarında yararlanmak üzere halkevlerinin halk eğitimi çalışmalarını içeren rehber kitap uygulaması başlatabilir.

**KAYNAKÇA**

Akdağ, H. (2009). Sosyal bilgilerin tanımı, amacı, önemi ve türkiyeki yeri, Ankara, PegemYayıncılık.

Aktaş, E. ve Özdemir, Y.(2011).Bütünden parçaya halkevleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 193.

Akyüz, Y.(1983). Cumhuriyet döneminde eğitim. İstanbul, Milli Eğitim Basımevi.

Alçitepe, G.(2007). Halkevleri dergilerinde yayınlanan tarih konulu makaleler bibliyografyası I. Kebikeç, S.24

Algan, H.(2011). *Halkevlerinde inkılâp temsilleri*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara T.C. Ankara Üniversite Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara.

Ankara Halkevi. (1938). III üncü resim ve heykel sergisi. Ankara.

Ankara Halkevi.(1940). II inci fotoğraf müsabakası şartları ve geçen yılki fotoğraf sergisi. Ankara.

Arık, R.O.(1947). Halkevlerinde müze, tarih ve folklor çalışmaları kılavuzu. Ankara.

Arıkan, Z.(2001). Halkevlerinin tarihsel işlevi. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 27-28.

Aydın, G.(2006). Türk dili yazılı ve sözlü anlatım, Kavruk H, Salman R, Öztürk A, Uğur H, Karagöz, N.( Hazırlayanlar). Malatya, Uğurel Matbaası.

Aydın, M. ve Aydın, K. (2011). Türk inkılâbı tarihi. Ankara, Cantekin Yayıncılık.

Ayhan, H. (1995). Eğitim bilimine giriş. İstanbul, Şule Yayıncılık Basımevi.

Başgöz, İ. (1995). Türkiye'nin eğitim çıkmazı ve Atatürk. Ankara

Bayraktutan, Y.(1996).Türk fikir tarihinde modernleşme milliyetçilik ve Türk ocakları. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara

Birsel, H.ve Duman, Ö.O.(2013).Entelektüel bir kadro hareketi olarak Hatay Halkevi Dergisi. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 8/2, Winter 2013, p .47-58, ANKARA-TURKEY.

Bostancı, N.(2000). Türkiye Cumhuriyetinin fikri ve felsefi temelleri. Hacıoğlu. H .(Editör) Türk Ocakları yüzyıllığı, İstanbul, Ardıç Yayıncılık.

Bozdemir, S.(2010). Atatürk döneminde eğitimdeki gelişmeler. *Erdem dergisi Cumhuriyet Özel Sayısı II*, 53(2).

Bozdoğan, A.(2007). Atatürk döneminin dil kültür ve edebiyat politikalarını yansıtan bir halkevi dergisi: Ortayayla. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(2).

C.H.P. halkevleri ve halkodaları (1932-1942) çalışmaları. TBMM Kütüphanesi, Ankara.

Celep, C.(2003). Halk eğitimi (3.Baskı), Ankara.

Cevizli, A.(2010). Eğitim sözlüğü, Ankara, Say Yayıncılık.

CHP (1940). Halkevleri 1940. Ulus Matbaası, Ankara.

CHP (1941). Halkevlerinin ve halkodalarının 1940 çalışmaları, Ankara, Halkevi Yayınları.

CHP (1948). 16. yıldönümünde halkevleri ve halkodaları. Ankara, Ulus Matbaası.

CHP (1948). Yedinci kurultay tutanakları. Ankara, Ulus Basımevi.

CHP 1939'da halkevleri. Recep Ulusoğlu Basımevi, Ankara.

CHP Genel Sekreterliği(1937), Halkevleri 1932-1935.Ankara.

CHP halkevleri çalışma talimatnamesi (1932). Ankara, 1932.

CHP halkevleri çalışma talimatnamesi (1939). Zerbamat Basımevi, Ankara.

CHP halkevleri çalışma talimatnamesi (1940). Ulus Matbaası, Ankara.

CHP halkevleri İdare ve teşkilat talimatnamesi (1940), Ankara, Zerbamat Basımevi.

CHP halkevleri ğreneği (1935).Ulus Basımevi, Ankara.

CHP halkevleri ve halkodaları 1944 (1949). Ankara.

CHP halkevleri ve halkodalarının 1942 alışmaları, Ankara, 1943.

Cumhuriyetin 15. Yılında Gaziantep. Ankara, 1938.

alık, T.(2009). Eğitim bilimine giriş. L. Küçükahmet (Editör). Ankara, Nobel Yayıncılık.

Çeçen, A.(2000). Atatürk'un kültür kurumu halkevleri.İstanbul,Cumhuriyet Kitap Kulübü.

Çelikkaya, H.(2010). Eğitim bilimlerine giriş, Ankara.

iftcioğlu, İ.(2007).Atatürk'un türk eğitimi hakkındaki görüş ve düşünceleri, *Akademik Bakış*, Sayı.15.15-16.

Demirel , Kaya, Z. (2007). Eğitim bilimlerine giriş. Ankara, Pegem Yayıncılık.

Demirtaş, B.(2008). Atatürk döneminde eğitim alanında yaşanan gelişmeler (1927-1937), *Akademik Bakış Dergisi*, 1(1). 170-173.

Doğan, İ. (2012). Türk eğitim tarihin ana evreleri (2.Baskı). Ankara, Nobel Yayıncılık

Durak, G.(2014). Atatürk'ün halkçılık anlayışı ve halkevleri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl 2, S.*

Erdal, İ.(2013). Halkevlerinin kuruluşu, yapısı ve yozgat halkevleri (1932-1951). Siyasal Kitapevi, Ankara.

Ergün. M(1982). Atatürk devri türk eğitimi. D.C.T.Fakültesi Yayınları, Ankara

Erkan, H. (1975). Halk eğitimi ve toplum kalkınması. Gürpınar Matbaası, Adana.

Ertürk, S. (1973). Eğitim bilimine giriş, Ankara.

Galip, R (1933). Halkevleri açılış konuşması. Ülkü Dergisi. Ankara, Ulus Matbaası

Gediklioğlu, Ş.(1978). Kemalist eğitim uygulamaları. İstanbul, Çağdaş Yayınları.

Güneş, F. (1996). Yetişkin eğitimi. Ankara, Ocak Yayınları.

Güneş, M.(2012). Adnan menderes ve halkevleri, *Çağdaş Türkiye Araştırma Dergisi, XII/25,* Ankara.

İğdemir, U. (1974). Halkevleri ve halkodaları, Atatürk ve halkevleri. Ankara, Halkevleri Atatürk Enstitüsü Yardımcı Yayınları.

İnan S.(2000). Denizlideki halkevleri ve faaliyetleri (1932-1951). *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, S 25-26.*

KARA, A. (2006). Cumhuriyet Döneminde Kalkınmanın Mihenk taşı Halkevleri (1932-1951). Ankara: 24 Sat Yayıncılık.

Karaer, İ.(1992). Türk ocakları 1912-1931. Ankara, Türk Yurdu Yayıncılık.



Kardaş, A.(2014). Cumhuriyet Döneminde bir modernleşme hareketi olarak halkevleri ve halkodaları (1934-1951), *International periodical for the Languages, Literature and history of turkish or turkic*, volume 9/7, Summer 2014, P.413.

Karpat K.H.(2011). Türk siyasi tarihi. Çev.: Ceren Elitez, 2. Baskı, İstanbul, TimaşYayınları.

Kaya, Y.K.(1977). İnsan yetiştirme düzenimiz. Ankara, Nüve Matbaası.

Kaya, Z.(2012). Öğrenme ve öğretme kuramlar, yaklaşımlar, modeller. Ankara, Pegem Akademi Yayıncılık.

Kısıklı, E.(2012). Atatürk döneminde cumhuriyet kültürünü yerleştirme çabaları çerçevesinde halkevleri ve Millet Mektepleri, *Batman University International Participated and Culture*, 18-20 April 2012, p.335.

Kodal, T.(2014). Mustafa Kemal Atatürk ve Türk Ocakları, *A.Ü Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 52.

Kurt, Y.(2000). Yetişkin eğitimi. Ankara, Nobel Yayıncılık.

Milli Eğitim Bakanlığı, (2008). İlköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programı. Ankara: T.C Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Devlet Kitaplar Müdürlüğü Basımevi.

Namal, Y.(2012). Zonguldak halkevi'nin faaliyetleri ve karaelmas dergisi. *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, Yaz 2012, Sayı:32.

Olgun, S.(2013). Siirt Halkevi ve faaliyetleri, *History Studies International Journal of History*, Volume 5, Issue 2, A Tributeto Prof. Dr. Halil İNALCIK, p. 287, March 2013.

Özacun, O. (2001). CHP halkevleri bibliyografisi 1932-1951. Ankara.

Özçetin, Y. (2010). Kırşehir halkevi ve faaliyetleri, CTAD Yıl 6, Sayı 11.

Özdemir, S. Yalın, H ve Sezgin, F. (2008). Eğitim bilimine giriş, Ankara, Nobel Yayıncılık.

Özdemir, Y. ve Aktaş, E. (2011). Halkevleri 1932-1951. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi (TAED)*, Sayı 45.

Öztürk, C. ve Otluoğlu, R. (2003). Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller. (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Öztürk, C. (2011). Sosyal bilgiler: amaç, içerik ve tarihçe, Farklı ülkelerin sosyal bilgiler öğretim programı, Öztürk, C. (editör), Ankara, Pegem Akademi.

Safran, M. (2011). Sosyal bilgiler öğretiminde temel ilkeler, B.Tay ve A.Öcal (Editörler). Ankara, Pegem Yayıncılık.

Safran, M. (2011). Sosyal bilgiler öğretimine bakış, Özel öğretim Yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi. Tay. B. ve Adem. Ö (Editörler). Ankara, Pegem Yayıncılık.

Sarıнай, Y. (2004). Türk milliyetçiliğinin tarihi gelişimi ve türk ocakları. İstanbul, Ötüken Yayıncılık.

Sarkaya, R. (2009). Eğitim bilimine giriş, A.Tanrıöğen ve R. Sarpkaya (Editörler). Ankara, Anı Yayıncılık.

Sever, R. (2015). Sosyal bilgilerin tarihçesi ve temel eğitimdeki yeri, Sosyal bilgiler öğretimi. Sever, R. (Editör). Ankara, Nobel Yayıncılık.

Sönmez, V. (2010). Sosyal bilgiler öğretimi, Anı Yayıncılık, Ankara.

Şeker. K. (2011). CHP parti müfettişliğinin ısparta ve ilçe halkevi raporları (1940-1941). *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Aralık 2011, Sayı:24.*

Şimşek, B.(2002). Bir ideolojik seferberlik deneyimi halkevleri 1932-1951. İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

Şimşek, S.(2009). Eğitimle ilgili temel kavramlar, N. Saylan ( Editör). Eğitim bilimine giriş (3. Baskı), Ankara, Anı Yayıncılık.

Şimşir, B. N.(1992). Türk yazı devrimi, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Şişman, M. (2009). Eğitim bilimlerine giriş. Ankara, Pegem Yayıncılık.

Taşdemirci, E.(2009).Harf inkılâbından Millet Mekteplerine, *Türk Yurdu Dergisi*, 29(262).

Tekdurmaz. B. (2004) Balıkesir halkevi çalışmaları ve kaynak dergisinin sistematik indeksi,Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi SBE, Balıkesir 2004.

Temizhan. O.( 2006) Halkevleri ve halkevlerinin 1932- 1940 arası eğitim faaliyetleri. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitimin Sosyal ve Tarihi Temelleri Bilim Dalı. Ankara.

Titiz H.(2012).Cumhuriyet döneminde halkevlerinin eğitim ve tarih çalışmaları 1932-1951 (Akdeniz Bölgesi Örneği), Türkiye Cumhuriyeti Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim dalı, Yüksek Lisans Tezi

Toksoy, N.(2007). Bir kültürel kalkınma modeli olarak halkevleri. Ankara, Orion Yayınevi.

Türk el işlemleri sergisi (1944). CHP Ankara halkevi tarih ve müze komitesi, Ankara, Maarif Matbaası.

Uluskan, S. B.(2010). “Atatürk’ün sosyal ve kültürel politikaları”, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, Yaz 2010.

Ünal, S ve Ada S. (2007). Eğitim bilimine giriş. Ankara, Nobel Yayıncılık.

Yazar, T.(2012). Yetişkin eğitiminde hedef kitle. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.

Yüceler. S. (2002). Türkiye'nin aydınlanma sürecinde bir kültür devrimi "Millet Mektepleri"  
*Atatürkçü Bakış Dergisi*, 1(1).

Zeyrek. Ş. (2006). Türkiye'de halkevleri ve halkodaları, Ankara, Anı Yayıncılık.

**EKLER****EK1:VERİ TOPLAMA ARACI**

Saygıdeğer Öğretmenim,

Bu araştırma; Sosyal Bilgiler dersi öğretmenlerinin, Halkevlerinin halk eğitimindeki etkin rolünün belirlenmesine ilişkin görüşlerini içermektedir. Aşağıda yer alan sorulara samimiyetle cevap vereceğiniz inancıyla şimdiden teşekkür ederiz.

Bu bölümde kişisel bilgilere yer verilmiştir. Lütfen, Size uygun seçeneği işaretleyiniz.

1-Cinsiyetiniz:

A.( ) Kadın B.( ) Erkek

2-Mesleki kıdeminiz:

A.( ) 0-5 Yıl

B.( ) 6-10 Yıl

C.( ) 11-15 Yıl

Ç.( ) 16-20 Yıl

D.( ) 21 Yıl ve Yukarısı

3-En son mezun olduğunuz okul türü:

A.( ) Fen Edebiyat Fakültesi

B.( ) Eğitim Enstitüsü

C.( ) Eğitim Yüksekokulu

Ç.( ) Eğitim Fakültesi

D.( ) Diğer (Lisanüstü Tezli,

Tezsiz.....vb...)

Saygıdeğer Öğretmenim, vereceğiniz cevapları, yandaki derecelendirme anahtarına göre belirleyiniz.	Oldukça yeterli	Yeterli	Kısmen yeterli	Yetersiz	Oldukça yetersiz
4-Sosyal Bilgiler dersi kapsamında 4,5., 6., 7., sınıf ders kitaplarında Halkevleriyle ilgili yeterince bilgi yer almaktadır.					
5- Halkevleri Cumhuriyetin ilk yıllarında, vatandaşlık bilincinin kazandırılmasında; konferans, köy gezileri, müsamere, tiyatro, radyo dinletisi ve sergi gibi faaliyetlerden büyük ölçüde yararlanmıştı.					
6-Halkevlerinde verilen eğitim Cumhuriyet Dönemi Milli Eğitim politikasını destekler niteliktedir.					
7-Halkevlerinin köy çalışmaları, köylü vatandaşın tarım ve hayvancılık faaliyetlerine katkı sağlamamıştır.					

8-Cumhuriyet Döneminde Halkevlerinde verilen eğitim, niteliği bakımından en önemli yaygın eğitim kurumlarından biridir.					
9-Cumhuriyet Döneminde Halkevlerinde yaygın eğitim kapsamında verilen eğitim, günümüz yaygın eğitiminden daha kapsamlı ve işlevseldir.					
10-Halkevleri Cumhuriyet Dönemi inkılâplarının vatandaşlara benimsetilmesine yeteri kadar katkı sağlamamıştır.					
11-Cumhuriyet Döneminde okullarda verilen örgün eğitimin yanında, Halkevlerinde verilen yaygın eğitim de oldukça etkili olmuştur.					
12-Cumhuriyet Döneminde halkevlerinde verilen eğitim okullarda verilen örgün eğitim tamamlayıcısıdır.					
13-Halkevlerinde verilen eğitim faaliyetlerinin incelenmesinin gününüz eğitim faaliyetlerine katkı sağlayacağını düşünüyorum.					
14-Cumhuriyet Döneminde Halkevlerinde verilen eğitimin incelenmesi, günümüz eğitim politikalarının belirlenmesine katkı sağlayacaktır.					
15- Halkevleri Türk vatandaşlarına sağlıklı yaşam bilinci kazanmasında etkili olmamıştır.					
16- Halkevleri yaptığı çalışmalarla Erken Cumhuriyet Döneminin siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamına katkı sağlamıştır.					
17-Halkevlerinin çalışmalarında dönemin şartları etkili olmuştur.					
18-Halkevlerinde verilen eğitim aracılığıyla çok sayıda vatandaş okuma-yazma öğrenmiştir.					
19-Halkevleri amatör ve profesyonel sanatçıların yetişmesine katkı sağlamamıştır.					
20-Halkevlerin de uluslararası antlaşmalara ve Milli bayramlara yönelik kutlamalar milli bilincin oluşmasında etkili olmuştur.					
21-Halkevleri açtığı kurslar aracılığıyla köylünün ürettiği ürünü yeni ve etkili yöntemlerle ekonomiye kazandırmasını sağlamıştır.					
22-Halkevleri nakış, dikiş, konserve yapımı vb. kurslar açmak suretiyle ekonomiye etkin ve bilinçli bir şekilde katkı sağlanmasına yardımcı olmuştur.					
23- Halkevleri yardıma muhtaç (yaşlı dul, yetim) insanların çeşitli ihtiyaçlarının karşılanması noktasında önemli sosyal bir görevi de yerine getirmiştir.					
24- Halkevleri vatandaşlara zamanını etkin kullanma becerisi kazandıramamıştır.					

**EK2: GEREKLİ İZİN BELGELERİ**

T.C.  
MALATYA VALİLİĞİ  
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 15098673-44-E.6065744  
Konu : Uygulama izni  
(Ülkü ULUKAYA)

12.06.2015

**VALİLİK MAKAMINA**

İlimiz Yeşilyurt ve Battalgazi İlçesi 4. 5. 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersine giren öğretmenlere İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Ülkü ULUKAYA tarafından uygulanacak olan "Halk Evlerinin Eğitimdeki Etkin Rolü" konulu anket çalışması Müdürlüğümüz Araştırma Değerlendirme Komisyonunca değerlendirilmiş ve çalışmanın yapılması uygun görülmüştür.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde söz konusu anket çalışmasının İlimiz Yeşilyurt ve Battalgazi İlçesi 4. 5. 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersine giren öğretmenlere uygulanması hususunu;

Olurlarınıza arz ederim.

Yalçın TAŞPINAR  
İl Millî Eğitim Şube Müdürü

OLUR  
12.06.2015  
Ali TATLI  
Vali a.  
İl Millî Eğitim Müdürü